

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

EVLİ OLMAYAN BİREYLERİN ALGILANAN EBEVEYN İLİŞKİ
TUTUMLARI, EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ VE EVLİLİK KAYGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

MERVE TATARHAN

AMASYA
Temmuz – 2024

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

EVLİ OLMAYAN BİREYLERİN ALGILANAN EBEVEYN İLİŞKİ
TUTUMLARI, EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ VE EVLİLİK KAYGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hazırlayan
Merve TATARHAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Sare TERZİ İLHAN

AMASYA – 2024



Hayalleri ve idealleri uğruna mücadele edenlere...

TEZ ONAY SAYFASI

Merve TATARHAN tarafından hazırlanan “EVLİ OLMAYAN BİREYLERİN ALGILANAN EBEVEYN İLİŞKİ TUTUMLARI, EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ VE EVLİLİK KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 12/07/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oyçokluğu ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Sare TERZİ İLHAN

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fatma İNCEMAN KARA

.....

Üye : Doç. Dr. Hasan EŞİCİ

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. 12/07/2024

.....

Doç. Dr. Hasan YERKAZAN

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

12/07/2024

Merve TATARHAN

ÖZET

EVLİ OLMAYAN BİREYLERİN ALGILANAN EBEVEYN İLİŞKİ TUTUMLARI, EVLİLİK ROL BEKLENTİLERİ VE EVLİLİK KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Merve TATARHAN

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz/2024

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sare TERZİ İLHAN

Bu araştırmanın amacı evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 18–30 yaş aralığındaki 195’i erkek, 407’si kadın olmak üzere evli olmayan toplamda 602 katılımcı oluşturmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında çevrimiçi anket tekniğinden faydalanılmış ve ankete katılım gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Kaygısı Ölçeği, Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği ve Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar için T-Testi, Tek Yönlü ANOVA Testi, Pearson Korelasyon Analizi ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre algılanan ebeveyn ilişki tutumları ile evlilik kaygısı arasında ve evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygısı arasında anlamlı ilişkiler mevcuttur. Algılanan ebeveyn ilişkisi ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında (anne-otoriter, anne-koruyucu, baba-demokratik alt boyutları hariç) ve algılanan ebeveyn ilişkisi ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında (anne-otoriter alt boyutu hariç) anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Evli olmayan bireylerin anneye ve babaya ilişkin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları (otoriter, ilgisiz, koruyucu, demokratik, bağımlı) ve evlilik rol beklentileri (geleneksel, eşitlikçi) evlilik kaygısı düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Araştırmada ayrıca evlilik kaygısının sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, eğitim düzeyi, romantik ilişki durumu, ebeveyn birliktelik durumu) açısından anlamlı farklılık gösterdiği; algılanan ebeveyn ilişkisi ve evlilik rol beklentilerinin ise sosyodemografik değişkenler açısından bazı alt boyutlarda anlamlı farklılık gösterirken bazı alt boyutlarda anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Algılanan ebeveyn ilişkisi, evlilik rol beklentileri ve evlilik

kaygısı değişkenleri ile katılımcıların yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: evlilik kaygısı, algılanan ebeveyn ilişkisi, evlilik rol beklentileri



ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN PERCEIVED PARENTAL RELATIONSHIP ATTITUDES, MARRIAGE ROLE EXPECTATIONS, AND MARRIAGE ANXIETY OF UNMARRIED INDIVIDUALS

Merve TATARHAN

Amasya University, Institute of Social Science

Department of Educational Sciences, M.A., July/2024

Supervisor: Asst. Prof. Sare TERZİ İLHAN

The purpose of this research is to examine the relationships between perceived parental relationship attitudes, marriage role expectations, and marriage anxieties of unmarried individuals. In line with the purpose of the research, survey model, one of the quantitative research methods, was used. The study group of the research consisted of a total of 602 unmarried participants, 195 men and 407 women, aged between 18 and 30. Appropriate sampling method was used to determine the study group. Online survey technique was used to collect research data and participation in the survey was voluntary. Personal Information Form, Marriage Anxiety Scale, Marriage Role Expectations Scale, and Perceived Parental Relationship Scale were used as data collection tools in the study. To determine the relationships between variables, T-Test for Independent Groups, One-Way ANOVA Test, Pearson Correlation Analysis and Simple Linear Regression Analysis were performed. According to the findings obtained as a result of the analyses, there are significant relationships between perceived parental relationship attitudes and marriage anxiety, and between marriage role expectations and marriage anxiety. There are significant relationships between perceived parental relationship and traditional marriage role expectations (except for the mother-authoritarian, mother-protective, father-democratic sub-dimensions) and between perceived parental relationship and egalitarian marriage role expectations (except for the mother-authoritarian sub-dimension). Unmarried individuals' perceived parental relationship attitudes towards their mother and father (authoritarian, indifferent, protective, democratic, dependent) and marriage role expectations (traditional, egalitarian) significantly predict their marriage anxiety levels. It was also found in the study that marriage anxiety showed significant differences in terms of sociodemographic variables (gender, education level, romantic relationship status, parental partnership status). It has been determined that perceived parental relationship and marriage role expectations differ significantly in some

sub-dimensions in terms of sociodemographic variables and do not show significant differences in some sub-dimensions. There is no significant relationship between the variables of perceived parental relationship, marriage role expectations, and marriage anxiety and the age of the participants. The findings obtained were discussed within the framework of the relevant literature.

Keywords: marriage anxiety, perceived parental relationship, marriage role expectations



ÖNSÖZ

Her şeyden önce bugün bu eğitim fırsatına sahip olmamı sağlayan, açtığı yolda, gösterdiği hedefte yürümekten onur ve gurur duyduğum Ulu Önder Mustafa Kemal ATATÜRK'e ve onun cumhuriyet değerlerine teşekkürü bir borç bilirim.

Sözlerime başlarken her aşamasıyla öğretici bir süreç olan ve alanımda kendimi daha fazla geliştirmeme imkân tanıyan, hayatıma yeni ufuklar açan, insanı anlamak ve açıklamak gayesiyle içinde bulunduğumuz psikoloji alanında farklı bakış açıları kazanmama katkı sağlayan yüksek lisans eğitimimi tamamlamış olmaktan gurur ve mutluluk duyuyor, biten bu sürecin akademik hayatımda yeni kapılar açmasını diliyorum.

İki yıllık bu süreçte öncelikle ilk günden itibaren danışmanım olmasından onur ve mutluluk duyduğum, kendisiyle çalışmaktan keyif aldığım, içinde bulunduğumuz süreci sistematik ve planlı bir şekilde ilerleterek tezimin her aşamasında sunduğu katkıları ve geribildirimleri ile hem tezimi hem de akademik anlamda kendimi geliştirmeme yardımcı olan, duyduğu güven ve verdiği motivasyonlarla tez yazım sürecimi kolaylaştıran, akademik hayatımda her zaman örnek olarak alacağım kıymetli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sare TERZİ İLHAN'a bu süreçteki desteği, anlayışı ve ilgisi için sonsuz teşekkür ediyorum.

Tez jürimde yer alarak kıymetli vaktini ayıran, değerli görüşleri ve önerileriyle araştırmamı daha da geliştirmem noktasında önemli katkılarda bulunan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Fatma İNCEMAN KARA'ya ve Doç. Dr. Hasan EŞİCİ'ye en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisans eğitimim süresince öğrencileri olmaktan gurur duyduğum Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı bünyesinde emeğini esirgemeyerek bilgi ve tecrübeleriyle eğitimime katkı sağlayan tüm hocalarıma saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

İlkokuldan başlamak üzere ortaokul, lise ve lisans eğitimim boyunca eğitim hayatımın her kademesinde emeği geçen, bana yol gösteren, bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım tüm hocalarıma bana kattıklarından dolayı teşekkür ediyor, her birine saygılarımı sunuyorum.

Hayatım boyunca desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her koşulda yanımda olan, varlıklarıyla bana güç veren, adım attığım bu akademi yolunda ilerlemem ve kendimi

geliştirmem için her daim bana inanan sevgili aileme; başta beni cumhuriyet değerlerine bağlı, aydın bir genç olarak büyütüp yetiştiren, eğitimim konusunda hep hassas davranan ve bu yolda ilerlememde teşvik eden annem Gülseren TATARHAN'a ve babam Levent TATARHAN'a; büyüsek de yan yanayken hep çocuk kaldığımız, sahip olduğum için kendimi hep çok şanslı hissettiğim, hayattaki en değerli hazinelerim olan ağabeyim Ahmet TATARHAN'a ve kardeşim Furkan TATARHAN'a sonsuz teşekkür ediyorum.

Her zaman olduğu gibi bu süreçte de desteğini ve duasını hiçbir zaman eksik etmeyen, üzüldüğümde üzülen, mutlu olduğumda sevinen, başarılarımla gurur duyan başta amcam Ahmet Turan TATARHAN'a ve sevgili ailesine teşekkür ediyorum.

Lise yıllarından itibaren gerek kişisel hayatımızla gerek akademik hayatımızla ilgili her türlü sevincimizi, üzüntümüzü, kaygılarımızı paylaştığımız, en mutlu anlarımızda birlikte güldüğümüz, en kötü ve umutsuz anlarımızı yine birlikte aşmaya çalıştığımız, yakında olsa da olmasa da varlığını ve desteğini her zaman hissettiğim sevgili arkadaşım Endüstri Mühendisi ve İmalat Yüksek Mühendisi Esra ÖZMEN'e dostluğu ve kardeşliği için teşekkür ediyorum.

Son olarak bu araştırmayı gerçekleştirebilmem için gerekli verileri toplamamda yardımcı olan, anket çalışmama katılım göstererek tezime katkı sunan ve bugüne kadar bir şekilde hayatıma dokunmuş, kişisel ve mesleki gelişimime katkı sağlamış olan herkese sonsuz teşekkür ediyorum.

Merve TATARHAN

12/07/2024

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	5
1.2. Araştırmanın Önemi	6
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.4. Araştırmanın Varsayımları	8
1.5. Tanımlar	8

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Evlilik Kavramı	9
2.1.1. Evlilik Kurumunun Amacı.....	12
2.1.2. Evlilik Kararının Alınması.....	13
2.2. Kaygı Kavramı ve Kaygı Türleri.....	16
2.3. Evlilik Kaygısı.....	19
2.3.1. Evlilik Kaygısı ile İlgili Araştırmalar	23
2.3.1.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	24
2.3.1.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	27
2.4. Algılanan Ebeveyn İlişkisi	29
2.4.1. Algılanan Ebeveyn İlişkisi ile İlgili Araştırmalar	33
2.4.1.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	34
2.4.1.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	37
2.5. Evlilik Rol Beklentisi	39
2.5.1. Geleneksel Rol Beklentileri	43

2.5.2.	Eşitlikçi Rol Beklentileri.....	43
2.5.3.	Evlilik Rol Beklentileri ile İlgili Araştırmalar	44
2.5.3.1.	Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	44
2.5.3.2.	Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	47
III. BÖLÜM		
3.	YÖNTEM.....	51
3.1.	Araştırma Deseni	51
3.2.	Çalışma Grubu.....	51
3.3.	Veri Toplama Araçları.....	53
3.3.1.	Kişisel Bilgi Formu (KBF)	53
3.3.2.	Evlilik Kaygısı Ölçeği (EKÖ).....	53
3.3.3.	Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği (AEİÖ).....	53
3.3.4.	Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ).....	54
3.4.	Veri Toplama Süreci.....	55
3.5.	Verilerin Analizi.....	55
IV. BÖLÜM		
4.	BULGULAR.....	57
V. BÖLÜM		
5.	TARTIŞMA	74
VI. BÖLÜM		
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	103
6.1.	Sonuçlar.....	103
6.2.	Öneriler.....	107
6.2.1.	Araştırmacılara Yönelik Öneriler	107
6.2.2.	Uzman ve Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	108
KAYNAKÇA.....		111
EKLER.....		137
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu.....		138
Ek 2. Evlilik Kaygısı Ölçeği - Örnek Maddeler		139
Ek 3. Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği - Örnek Maddeler.....		140
Ek 4. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği - Örnek Maddeler		141
Ek 5. Ölçek Kullanım İzinleri		142
Ek 6. Etik Kurul Onayı.....		144

ÖZ GEÇMİŞ**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**



TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	52
Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler	57
Tablo 3. Evlilik Kaygısı ile Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları Arasındaki İlişki Analizi ...	58
Tablo 4. Evlilik Kaygısı ile Evlilik Rol Beklentileri Arasındaki İlişki Analizi.....	59
Tablo 5. Evlilik Rol Beklentileri ile Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları Arasındaki İlişki Analizi.....	60
Tablo 6. Değişkenlerin Cinsiyet Faktörü Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları	62
Tablo 7. Değişkenlerin Yaş Faktörü Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları.....	64
Tablo 8. Değişkenlerin Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları....	65
Tablo 9. Değişkenlerin Romantik İlişki Durumu Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları	69
Tablo 10. Değişkenlerin Ebeveyn Birliktelik Durumu Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları	71
Tablo 11. Evlilik Rol Beklentileri ve Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumunun Evlilik Kaygısı Üzerindeki Yordayıcı Gücünü Belirlemeye İlişkin Analiz Sonuçları	73

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
AEİÖ	Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği
EKÖ	Evlilik Kaygısı Ölçeği
ERBÖ	Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği
KBF	Kişisel Bilgi Formu
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Evlilik; toplumların yapı taşı olan aile kurumunun temelini atan bir sistem (Şahin, 2020), geçmişten günümüze tüm topluluklarda var olarak insan hayatını temelden etkilemiş olan sosyal bir kurum (Cüceloğlu, 2022) olması sebebiyle evrensel bir olgudur. Evrensel olmasının yanı sıra toplumdan topluma, kültürden kültüre değişim göstermekte, ayrıca değişen ve gelişen dünyada sosyolojik, teknolojik, ekonomik ve bireysel pek çok faktörden ve farklı bakış açılarından da etkilenmektedir. Literatürde pek çok tanımlama mevcut olsa da genel anlamıyla evlilik; toplumlar arasında farklı şekillerde görülebilen, bireylerin aile oluşturma ve neslin devamlılığı arzusuna yönelik olarak daimî bir birliktelik kurmalarına yardımcı olan ve aynı zamanda evliliğin gerektirdiği rol ve sorumlulukları üstleneceklerini taahhüt ettikleri, evrensel niteliklere sahip bir kurum olarak tanımlanmaktadır (Saxton, 1983). Geçtan (1984), evliliğin önce bireyleri mutlu eden fakat zamanla birtakım sorunlara yol açan bir ilişki biçimi olmasına karşın pek çok insan tarafından ulaşılması gereken önemli bir hedef olarak görüldüğünü belirtmektedir. Dolayısıyla evlilik için, toplumların geleceğini şekillendiren ve benzeri olmayan önemli bir ilişki biçimi denilebilir (Cüceloğlu, 2022). Ancak bazı durumlar insanların evlilikle ilgili yanlış inançlar geliştirmelerine ve evlilik yaşamına ilişkin kaygı duymalarına neden olabilmektedir (Payat ve Öksüz, 2022). Bu durumun evlenme ve boşanma istatistiklerine de yansıdığı söylenebilir.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] tarafından yayımlanan 2022 verilerine bakıldığında Türkiye’de 2001–2022 arasını kapsayan son 21 yılda bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızının 2001’de 8,35 iken 2011’de 7,99’a, 2022’de ise 6,76’ya gerileyerek toplamda yüzde 19 oranında düştüğü; kaba boşanma hızının ise 2001’de 1,4 iken 2011’de 1,6’ya, 2022’de ise 2,13’e yükselerek toplamda yüzde 52 oranında bir artış yaşadığı, ayrıca boşanmaların yüzde 37,2 oranındaki büyük bir kısmının evliliğin ilk beş yılında gerçekleştiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda ortalama son 20 yıl içerisinde evlilik oranları düşerken boşanma oranlarının da hızla arttığı söylenilebilir. Yine TÜİK verilerine dayanarak yıllara göre bireylerin ortalama ilk evlenme yaşına bakıldığında, her iki cinsiyet için de ilk evlenme yaşının arttığı görülmektedir. Buna göre ortalama ilk evlenme yaşı erkeklerde; 2001 yılında 26,0 iken 2011’de 27,1’e, 2021 yılında 28,1’e ve 2022’de 28,2’ye yükselirken, kadınlarda ise; 2001 yılında 22,7 iken 2011’de 23,8’e, 2021’de 25,4’e ve 2022 yılında 25,6’ya yükselmiştir (TÜİK, 2023). Elde edilen bu veriler; bireylerin evlilik

davranışlarında bazı değişiklikler olduğunu göstermekte ve bu değişikliklerin nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik bir araştırma alanı açmaktadır. Özellikle evlenme yaşındaki artış düzeyi; son zamanlarda artık insanların evliliğe daha çekimser yaklaştığını, evliliği geri plana atarak ötelediklerini ve neticede evliliğe ilişkin kaygı duyduklarını düşündürmektedir.

Kaygı, kişinin gelecekle ilgili belirsizlikten kaynaklanan bir tehlike beklentisi ve potansiyel olarak sorun yaratabilecek durumların neden olduğu gerginlik veya endişe hali olarak açıklanmaktadır (Budak, 2000). Evlenme çağındaki bireyler de oldukça kritik bir süreç olan evlilik sonrasındaki yeni yaşamlarının önceden kestirilememesi, eskisi gibi olamayacağı ya da karşı tarafı tam olarak tanımadığı gibi sebeplerle ikilemde kalarak evlilik kaygısı geliştirebilirler. Bu bireyler evliliğin bireysel yaşamlarını sınırlandıracağını düşünerek kontrol altına alınmak istemedikleri için evlilikten kaçınma davranışı gösterebilirler (Çelik ve Erkilet, 2019). Yaşanan bu kaygı ve kaçınma durumunu açıklayan bazı durumlar söz konusudur. Özellikle 21. yüzyılda süratle değişim gösteren teknolojik ve sosyal gelişmeler bireylerin evliliğe atfettiği önemi, evliliklerin yapısını ve insanların evliliğe yönelik beklentilerini büyük ölçüde farklılaştırmıştır (Kestir, 2021). Bu gelişmelere ek olarak boşanma oranlarının artması (özellikle boşanmaların büyük bir kısmının evliliğin ilk yıllarında olması) ve toplumsal cinsiyet rollerinin farklılaşması bireylerin eş seçme ve evlilik sürecine ilişkin endişelerini artırmaktadır. Bu endişeler evlenme çağına gelen bireylerin evliliğe ilişkin olumsuz inançlara sahip olmalarına, evlilik hakkında bunalım ve bilişsel-ruhsal ikilemler yaşamalarına neden olmakta ve bunun sonucunda evlilik sonrasında bazı istenmeyen durumların ortaya çıkabileceği düşüncesi evlilik kaygısını ortaya çıkarmaktadır (Çelik ve Erkilet, 2019). Ayrıca eş seçimi sürecinde beklentilerin karşılanıp karşılanmayacağını düşünmek gibi karşıdaki kişinin de beklentilerinin neler olabileceğini düşünmek kaygı düzeylerini artırmaktadır (Payat ve Öksüz, 2022).

Evliliğin bireylerin hayatında önemli bir rol oynaması ve kişinin yaşamının büyük bir kısmını etkisi altına alacak olması sebebiyle bireylerin evlilik kaygılarını anlamak ve açıklamak önem kazanmaktadır (Kestir, 2021). Evlilik kaygısını açıklamada pek çok faktörün etkisinden söz edilmektedir. Bireylerin hayat hikayeleri, eğitim düzeyleri, bağlanma biçimleri, kültürel değerleri, evlilikten beklentileri, tecrübeleri, anne-babalarının evlilik rolleri, yaşam tarzı ve psikolojik dayanıklılıkları gibi pek çok faktör evlilik kaygısının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Sezer, 2019; Yazıcı Çelebi, 2017). Ayrıca bireyler yaşamlarının ilk anından itibaren evlilik hayatı ile ilgili olumlu veya olumsuz birçok uyarının etkisi altında kalmaktadırlar (Güler, 2021). Örneğin evlilik çağındaki bireyler evliliğe ilişkin beklentilerini önceki ilişki deneyimlerinden yola çıkarak ve anne-babalarını ya da evlilik yaşamı

içerisindeki yakın çevresini gözlemleyerek şekillendirebilirler (Riggio ve Weiser, 2008; Ünver ve ark., 1986). Bu doğrultuda evlilik yaşamı ile ilgili bakış açılarının şekillenmesinde en temelde bireyin içine doğduğu, toplumun en küçük birimi olan ailenin yer aldığı söylenebilir. Kültürlenme sürecinde birey üzerindeki etkide aktif rol alan anne-babalar, evlilik konusunda da eş ilişkileri açısından çocuklarına rol-model olmaktadır (Tosun ve Yazıcı, 2021a). Bu sebeple bireylerin anne-babalarında gözlemledikleri ilişki tutumları, kendi evlilik süreçlerine yönelik bazı beklentilerin oluşumuna örnek teşkil ederek evlilikle ilgili duygu, düşünce ve inançlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemesine yol açmaktadır. Bazı çalışmalarda bu durumu destekler nitelikte olan anne-babası boşanmış kişilerin evlilik kaygısı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kestir, 2021; Öz, 2022; Sönmez, 2022). Dolayısıyla evlenme çağındaki bireylerde anne-baba ilişkisinin evliliğe ilişkin bakış açıları üzerinde etkisi olduğu görüldüğünden, bu çalışmada evlilik kaygısı ile ilişkisi araştırılan değişkenlerden biri algılanan ebeveyn ilişki tutumudur.

Bireylerin evliliğe yönelik bakış açıları kendi ebeveynleri arasındaki ilişki biçiminden etkilenebilir. Hatta insanlar eş seçimi sürecinde kendi kişilik özelliklerine benzeyen birini eş adayı görmenin yanı sıra anne ve babasının mevcut eş rollerini dikkate alarak ebeveynlerine benzer nitelikteki birini seçme eğilimde olabilirler (Çelik ve Öziş, 2016). Bu açıdan anne-baba ilişkilerinin çocukluk döneminden itibaren gözlemlenmesi ve rol-model alınması, çocukların edindikleri ilişki tecrübelerini gelecekte kendi aşk ve evlilik hayatına yansıtmalarına sebep olmaktadır (Tetik, 2018). Bu doğrultuda ebeveynlerinin ilişkisi daha sağlam ve güçlü olan çocukların evliliğe yönelik bakışı daha olumlu iken aksine zayıf temelli ilişkisi olan ebeveynlerin çocuklarının evlilik hakkındaki görüşleri de olumsuz olabilmektedir (Öziş, 2016; Tekin ve İpek, 2020). Curran ve arkadaşları (2009) da anne-babasında kötü evlilik ilişkilerine tanık olan çocukların, kendi ilişkilerinde ortaya çıkabilecek muhtemel olumsuzluklara karşı evliliğe yönelik pozitif beklentilerinin düştüğünü belirtmektedir. Ayrıca gelecek nesil için rol model olan anne ve baba arasındaki ilişki; kadın-erkek ilişkisine yönelik örnek olmanın yanı sıra, aynı zamanda evlilik rollerinin ortaya konmasında da bir prototip niteliği taşımaktadır (Kağıtçıbaşı ve Sunar, 1997). Başka bir ifadeyle potansiyel eş adayları, anne-babalarından görerek deneyimledikleri bilgi ve tecrübeler ışığında kendi evlilik süreçlerindeki sorumluluklarına ve partnerlerinden taleplerine karar vererek evlilik rol beklentilerini belirlemektedirler (Çopur ve Şafak, 1999; Mangus, 1957). Akyazı ve arkadaşları (2022) yaptıkları çalışmada; bireylerin evlilikte hem kendilerinin hem partnerlerinin nasıl davranması gerektiğine dair beklentilerini ortaya koyan evlilik rol beklentilerini, evlilik tutumu üzerinde etkisi bulunan önemli bir belirleyici olarak

değerlendirmişlerdir. Dolayısıyla bu çalışmada da evlilik kaygısı ile ilişkili olduğu düşünüldüğünden ele alınan diğer bir değişken evlilik rol beklentileridir.

Evlilik rol beklentileri, eşlerin evlilik sürecinde birbirlerinden neler yapmalarını ve nasıl davranmaları gerektiğini tanımladıkları davranışlardır (Dyer, 1962; Hurvitz, 1965; Tosun ve Yazıcı, 2021a). Evliliğe dair bu beklentiler kişisel ve çevresel kaynaklardan etkilenecek oluşmaktadır (Akyazı ve ark., 2022). Genel olarak değerlendirildiğinde ise beklentilerin iki sınıf altında toplandığı görülmektedir. Tosun ve Yazıcı'ya (2021a) göre bu iki sınıf geleneksel ve eşitlikçi olarak ortaya çıkmaktadır. Evlilikten beklentiler bu durumda, bireylerin geleneksel bakış açısına mı yoksa eşitlikçi bakış açısına mı sahip olduğuna göre değişmektedir (Canel, 2007). Toplumsal cinsiyet rolleriyle paralellik gösterdiği vurgulanan geleneksel yaklaşımda kadının rolü ev işlerinden sorumlu olmak iken erkeğin rolü evin geçimini sağlamaktır (Morgan ve Walker, 1983). Değişen sosyoekonomik şartlar ve kadınların çalışma hayatındaki artan faaliyetleriyle (Yaraman Başbuğu, 1995) daha sık rastlanılan eşitlikçi yaklaşımda ise çiftler arasındaki roller farklılık gösterebilmekte ve iş birliğine dayalı bir sistem temel alınmaktadır (Rawls, 1971). Eş seçiminin doğru bir şekilde yapılabilmesi için bireyin rol beklentilerini iyi bilmesi, beklentilerinin gerçekçiliğini değerlendirmesi ve benzer beklentilere sahip bir partnerle ilişki kurması beklenmektedir (Çopur ve Şafak, 1999; Tunç, 2019). Berger ve Kellner (1964), rol beklentileri farklılık gösteren partnerlerin büyük bir ihtimalle çift kimliği kazanamayacaklarını ve birbirlerinden kopmaya başlayacaklarını belirtmektedirler. Örneğin Demircioğlu'nun (2000) kadınlar üzerinde gerçekleştirdiği boşanma nedenleri çalışmasında, belirlenen sekiz problemten en önemlisinin partnerle uyumsuzluk ve beklentilerin karşılanamaması olduğu ortaya konmuştur. Dolayısıyla evlilik sonrası ciddi sorunlara yol açabilen rol beklentilerinin evlilik öncesinde ele alınması gereken önemli bir konu olduğu düşünülmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda; sosyokültürel ve bireysel pek çok faktörün evliliğe ilişkin tutum ve davranışları etkilediğini söylemek mümkündür (Akbaş ve ark., 2019; Akyazı ve ark., 2022; Doğru, 2017; Hacıoğlu, 2023). TÜİK (2023) tarafından yayımlanan evlilik istatistiklerine bakıldığında ise boşanma oranlarındaki artış, evlenme yaşının artması gibi istatistiki bilgiler evliliğe ilişkin tutum ve davranışları olumsuz yönde etkileyen faktörler olduğunu ve bireylerin evliliğe ilişkin bazı olumsuz değerlendirme ve algılarının olduğunu düşündürmektedir. Evliliğe ilişkin olumsuz değerlendirme ve algılar neticesinde ele alınabilecek konulardan biri de evlilik kaygısıdır. Literatürde henüz yeni bir çalışma alanı olarak rastlanılan ve uluslararası literatürde de eksikliği göze çarpan evlilik kaygısına yönelik ilk olarak Çelik ve Erkilet (2019) tarafından ölçek çalışması gerçekleştirilmiş ve daha sonra

sınırlı sayıda da olsa bazı çalışmalar yapılmıştır. Buna göre yapılan çalışmalarda evlilik kaygısıyla ilişkili olarak psikoloji alanında; romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar ve umutsuzluk (Sezer, 2019), evliliğe yüklenen anlam (Güler, 2021; Öz, 2022), evlilik beklentileri (Güler, 2021), beden algısı, cinsel benlik şeması ve ana-babaya bağlanma stilleri (Kestir, 2021), mutluluk korkusu (Payat ve Öksüz, 2022), toplumsal cinsiyet rolleri (Öz, 2022; Sönmez, 2022), evlilik tutumları (Sönmez, 2022) ve psikolojik esneklik (Öz, 2022) değişkenleri ele alınırken sağlık alanında ise; gebelik öncesi doğum korkusu (Ünal ve ark., 2022), ruhsal hastalık riski ve yaşam kalitesi (Akın, 2022) değişkenleri ele alınmıştır. Yapılan bu çalışmaların sonuçları, özellikle genç bireylerde görülen evlilik kaygısının nedenlerinin bilinmesi ve erken dönemde iyileştirme uygulamaları yapılabilmesi için gerekli verilerin sağlanması amacıyla yönelik olarak çok daha geniş kapsamda ele alınması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmada; evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda yer alan araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Evli olmayan bireylerin evlilik kaygıları ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Evli olmayan bireylerin evlilik kaygıları ve evlilik rol beklentileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları ile evlilik rol beklentileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı düzeyleri sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu, anne-baba birliktelik durumu) açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları ve evlilik rol beklentileri evlilik kaygılarını yordamakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Boşanma oranlarının her geçen yıl artış göstermesi, bunun yanı sıra yine veriler ışığında evlilik çağındaki bireylerde evlenme yaşının artmış olması sonucunda, evlilik kavramının çok daha fazla ele alınması ve evlilikle ilişkili değişkenlerin araştırılması gerekliliğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Değişen yaşam koşulları evliliğe yönelik tutumlarda da değişikliğe yol açabilmektedir. Bireylerin öncelikleri, beklentileri, yaşam stilleri, aile ve sosyal hayatı ya da deneyimleri gibi pek çok faktör evliliğe bakış ve tutumlar üzerinde etkili olabilir. Özellikle evlenme yaşının yükselmiş olması da evlenme çağındaki bireylerin olumsuz birtakım düşünce, inanç ve tutumlara sahip olduğunu düşündürmektedir. Bu nedenle evlilik sonrası ve boşanma süreçleri kadar önem verilmesi gereken evlilik öncesi dönemde de evlilik kaygısı olarak yeni bir problem alanının ortaya çıktığı söylenebilir.

Ailenin temelinin oluşturmada ilk adımlardan biri olan evlilik, evlenme çağına gelmiş bireylerin yaşamlarındaki en önemli olaylardan biri olarak görülebilir. Gelişim kuramları açısından ele alındığında ergenlik sürecini tamamlamış olan bireyler için romantik ilişkiler kurma, eş seçimi ve evlilik süreçlerinin bir gelişim görevi olduğu görülmektedir. Örneğin Erikson (1968); geliştirdiği Psikososyal Gelişim Kuramı'nda 18–30 yaş arasını kapsayan altıncı evrenin “Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık” evresi olduğunu ve bu evredeki bireylerin en önemli gelişim görevinin uzun süreli yakın ilişkiler kurmak olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla bu dönemde bireyler için evlilik ve evliliğe ilişkin durumlar önemli hale gelmektedir (Makas ve Çelik, 2018). Bireyler, bu evre içerisinde bahsi geçen gelişim görevlerini başarılı bir biçimde yerine getiremezlerse işlevsel olmayan bir şekilde toplumdan soyutlanma yoluna gidecek ve yalnızlık duygusuna kapılacaklardır (Eryılmaz ve Ercan, 2010a). Havighurst (1972) de altı evreye ayırarak incelediği gelişim dönemleri içerisinde; evlilik ve aile kurmaya yönelimin geliştiği ergenlik dönemini takiben 19–29 yaş arasındaki genç yetişkinlik döneminde, eş seçme ve evlilik konularının ön plana çıktığını belirtmektedir (Deniz, 2018). Buna göre bu dönemdeki bireylerden beklenen en temel gelişim görevinin evlilik olduğu söylenebilir. Ancak son dönemlerde evlenme çağındaki bu bireylerin çeşitli sebeplerden dolayı evliliği düşünmedikleri ya da erteledikleri, evliliğe yönelik birtakım işlevsiz düşüncelere sahip oldukları görülebilmektedir. Evliliğin gelişim açısından önemli bir görev olarak görülmesi bakımından 18–30 yaş aralığındaki bireylerin evlilikle ilgili bu olumsuz tutumlarının nedenlerinin evliliğin öneminin korunması, evlenme yaşı, evlenme oranı ve boşanma oranı gibi istatistiki verilerin açıklanabilmesi için araştırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada 18–30 yaş arasındaki evli olmayan bireylerin

olumsuz evlilik tutumu düzeylerini ortaya koymak ve etki eden faktörleri anlamak amacıyla evlilik kaygısı değişkeni ele alınmıştır.

Sosyal öğrenme yoluyla aileyi ve çevreyi gözlemleyerek edindiği tutum ve davranışlarla bireyler, aynı zamanda evliliğe ilişkin karşı taraftan beklentilerini de bu dönemde belirleyebilmektedir. Evlilikten beklentiler, evlilik kalitesi ve evlilikten tatmin olma düzeyinin önemli bir tanımlayıcısı olarak görülmektedir (Öz Soysal ve ark., 2016). Ancak her bireyin beklentisinin birbirinden farklı olduğu ve evlilik öncesinde göz ardı edilen en önemli konulardan birinin gerçekçi olmayan beklentiler olduğu belirtilmektedir (Aksakal, 2023). Kaygı kavramı da bir duruma ilişkin gerçek dışı algı ve anlamlandırmalar (Manav, 2011) olarak ele alındığında bireylerin gerçekçi olmayan evlilik beklentilerinin, kaygının ortaya çıkışında önemli bir belirleyici olabileceği öngörülmektedir. Diğer taraftan evliliğin yıllar içindeki gelişimi incelendiğinde değişen toplum yapısıyla evliliklerin de gelenekselden uzaklaşarak daha eşitlikçi nitelikler kazanmaya başladığı belirtilmektedir (Seward, 1970, akt., Keller ve ark., 1978). Buna bağlı olarak evlilik rollerinin de değiştiği söylenebilir. Değişen rollerle birlikte bireylerin evlilikle ilgili geleneksel ya da eşitlikçi yaklaşıma sahip olmaları evlilikle ilgili tutumlarını etkileyebilmektedir (Akyazı ve ark., 2022). Dolayısıyla bireylerin evlilik kaygılarını anlamak ve açıklamak için evlilik rol beklentilerinin belirlenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bu bilgiler ışığında ve evlilik kaygısına ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde; yeni bir çalışma alanı olması sebebiyle araştırmaların sınırlı düzeyde gerçekleşmiş olması, ayrıca yapılan çalışmalarda evlilik kaygısı, algılanan ebeveyn ilişki tutumları ve evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkilerin daha önce incelenmemiş olmasının bu araştırmanın gerekliliğini ortaya koyduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan araştırmanın; tüm toplumlarda olduğu gibi Türk toplumu ve kültüründe de önemli bir yeri olan evliliğe yönelik tutumların ortaya konulması, evlilik ve boşanma durumlarına ilişkin istatistiksel verilerin anlamlandırılması ve yorumlanması ve evlilik kaygısının sebeplerinin değerlendirilmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca kaygıyı ortaya çıkaran problemlerin önlenmesine yönelik çalışmalara da rehberlik edeceği öngörülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırma 18–30 yaşları arasındaki evli olmayan bireyler ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmada örneklem grubunun belirlenmesinde uygun örnekleme yönteminden

yararlanılması, araştırma sonuçlarının evrene yönelik genellenebilirliğini sınırlamaktadır.

3. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü psikometrik yapılar ile sınırlıdır.
4. Araştırma verileri yalnızca katılımcıların öz-bildirimine dayalıdır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırmaya katılan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı düzeylerini belirlemeye yönelik kullanılan veri toplama araçlarını içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. Tanımlar

Bu çalışmada ele alınan kavramlara yönelik tanımlar aşağıdadır:

Evlilik Kaygısı: Bireylerin evlilik hakkında düşündüklerinde ya da evliliğe ilişkin tartışma açıldığında huzursuzluğa kapılmalarına ve evlilik fikrinden uzaklaşmalarına neden olan işlevsel olmayan duygu ve düşünceler sonucu yaşanan aşırı uyarılmışlık halidir (Çelik ve Erkilet, 2019).

Algılanan Ebeveyn İlişkisi: Kişilerin anne-babaları arasındaki ilişki tutumlarına (ilgisiz, koruyucu, otoriter, bağımlı, demokratik) yönelik geliştirdikleri algılar olarak tanımlanmaktadır (Çelik ve Öziş, 2016).

Evlilik Rol Beklentileri: Evlilikte rol beklentisi, bir eşin diğer eşten evlilikte ne yapacağına ve nasıl davranacağına yönelik arzuladığı düşünce ve davranış kalıplarıdır (Dyer, 1962).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma değişkenlerine ilişkin kavramsal açıklamalara ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Evlilik Kavramı

Sosyal bir varlık olan insan başka bireylerin varlığına ihtiyaç duyarak çeşitli gruplar içerisinde yer alır. Bu gruplardan biri de evlilik yolu ile kurulan ailedir (Salman, 2023). Diğer bir deyişle aile, toplum yapısının ana birimidir ve bu birim evlilik ile kurulur (Akbaş ve ark., 2019; Anderson, 2013; Burç, 2018; Sarıbay Göçer, 2022; Sezen, 2005). Farklı kültürler arasında farklı şekillerde gözlenebilen evlilik olgusu temelde aynı amacı taşımaktadır (Soydan, 1994; Tekin ve İpek, 2020). Bu doğrultuda evlilik; çiftlerin karşılıklı cinsel tatmin sağladığı, birliktelik ve dayanışma içeren, nesillerin devamlılığına yardımcı olan bir ilişki biçimi olarak kabul görmektedir (Yalçın, 2014). Kültürden kültüre değişkenlik gösterse de evlilik, tüm topluluklar tarafından gelenekselleştirilmiş ve resmen kabul edilmiş bir birliktelik biçimidir (Tarhan, 2018). Cüceloğlu (2022) da evliliğin, tarih boyu tüm toplumlar da yer aldığını söyleyerek kişilerin hayatını oldukça temelden etkileyen bir sosyal kurum olduğuna dikkat çekmiş ve bazı işlevlere sahip olduğunu söylemiştir. Buna göre evlilik bireylerin kendini keşfetmesine olanak tanıdığı gibi geleceğin toplumunu oluşturma, sosyal ilişkileri ve finansal süreçleri düzenleme işlevlerine sahiptir. Bunların yanı sıra sağlıklı cinsel yaşam, cinsiyet rollerini belirleme, iş bölümü, üretim-tüketim faaliyetlerinin düzenlenmesi işlevlerini de içinde barındırmaktadır (Canel, 2007; Stutzer ve Frey, 2006).

Literatüre bakıldığında evrensel niteliği göze çarpan evlilik, farklı yaklaşımlar çerçevesinde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Saxton (1983) evliliği; toplumdan topluma farklılaşan, aile kurmak ve nesillerini sürdürmek isteyen bireylerin kalıcı olarak bir araya geldikleri, evliliğin getirdiği sorumlulukları (gerek birbirlerine gerekse de çocuklarına karşı yükümlü oldukları ortak sorumluluklar) üstlendiklerine dair birbirlerine söz verdikleri iç içe geçmiş sistemlerden oluşan evrensel bir kurum olarak tanımlamıştır. Yapılan diğer tanımlarda evlilikle ilgili göze çarpan önemli noktalardan biri de sosyal kabul ve hukuki çerçevedir. Buna göre Waite ve Gallagher (2000) evliliğin; birbirini seven iki insanın aşklarını kendilerine özgü duygusal alandan çıkararak herkes tarafından görünebilir kılan, sosyal çevre ve yasalarca kabul edilen bir ilişki olduğunu söylemiştir. Giddens (2008) ise

evliliği; iki yetişkin insan arasındaki toplumca kabul edilip onaylanan bir cinsel birliktelik şeklinde tanımlamıştır. Strong ve arkadaşlarına (2008) göre evlilik; genellikle bir kadın ve bir erkeğin cinsel anlamda bir araya geldikleri, birlikte çocuk sahibi olabilecekleri veya evlat edinebilecekleri, ekonomik iş birliğine dayalı ve hukuken tanınan bir birlikteliktir. Bir başka tanıma göre evlilik; bir erkekle bir kadını birlikteliklerinden doğacak çocuğa anne-baba olmaları amacıyla karı-koca olarak bir araya getiren doğal bir kurumdur (Anderson, 2013).

Ulusal literatürde ise evlilik; toplum değerlerini gelecek nesillere aktaran en önemli olgu ve birbirini seven, karşılıklı olarak ilgi ve saygı gösteren iki insanın hayatlarının birleşmesi, hayatın her alanında birliktelik duygusuyla hareket etmeyi gerektiren bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır (Akbaş ve ark., 2019). Benzer şekilde ortaya konan başka bir tanımda ise evlilik; bireylerin sahip olduğu kültürel dinamiklere bağlı olarak değişebilen, nesillerini devam ettirmelerine yardımcı olan, eşlerin birbirlerine karşı sorumluluklarının bulunduğu, karşılıklı ihtiyaçların doyurulduğu ve belirli rollerin üstlenildiği evrensel bir kurum olarak tanımlanmıştır (Körük, 2019).

Türk Medeni Kanunu'na göre ise evlilik; evlenme yeterliliğine ulaşmış erkek ve kadının hür iradeleriyle, yasalar çerçevesinde ve şahitler huzurunda gerçekleştirmiş olduğu bir birliktelik sözleşmesidir. Kanunun 185. maddesine göre bu sözleşmeyle kadın ve erkek bir evlilik birliği kurmaktadır. Eşler evlilik birliğinin huzurunu sağlamakla yükümlü olup çocuklarının eğitim, bakım ve korunmasına ilişkin sorumluluklara sahip olmaktadır. Bunun yanında kanuna göre eşlerin birbirlerine sadık kalma, yardımda bulunma ve birlikte yaşama zorunlulukları mevcuttur (Türk Medeni Kanunu [TMK], 2001). Kasapkara ve Kasapkara (2014) tarafından yapılan tanımda da evliliğin yasal boyutuna vurgu yapıldığı görülmektedir. Buna göre evlilik; tam ve daimî bir hayat birlikteliğinin kurulması amacıyla farklı cinsiyetten iki insanın yasal zeminde uygun ve geçerli bir yolla bir araya gelmesini sağlayan ahlaki, toplumsal ve yasal bir kurumdur. Yapılan tanımlardan yola çıkıldığında; içinde bulunduğu kültürden etkilenecek bireylerin hayatlarında kritik bir role sahip olan, kanunlar çerçevesinde sınırları belirlenen, bazı kişisel ihtiyaçların doyurulması ve toplum düzenine şekil vermesiyle evliliğin biyopsikososyal bir yapıya sahip olduğu ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği söylenebilir.

İlgili literatür incelendiğinde evliliğin insan gelişiminin de önemli bir parçası olduğu görülmektedir. Bu kapsamda gelişim kuramları bireylerin evlenme olgunluğuna eriştikleri yaşam dönemine ve evliliğin insan hayatındaki yeri ve önemine açıklık getirmektedir. Konu hakkında göze çarpan ilk yaklaşımı, bireylerin gelişim süreçlerinin belirli evrelerden geçtiğini söyleyen Erik Erikson ortaya koymuştur. Erikson geliştirdiği psikososyal gelişim kuramında

insan yaşamını sekiz evreye ayırmış ve her evre için başarılması gereken bir gelişim görevinin olduğunu belirtmiştir (Yazgan İnanç, 2020). Bu kuram içerisindeki altıncı evre “yakınlığa karşı yalıtılmışlık” evresidir. 18–30 yaş aralığını kapsayan bu evrede öne çıkan gelişim görevlerinden biri kariyer kararı vermek, diğeri ise evlilik olmaktadır (Çam ve ark., 2017; Gürses ve Kılavuz, 2011). Erikson’a göre bu dönemde kimlik kazanımını gerçekleştiren birey başkalarıyla yakın ilişkiler kurmaya, kendi benliğini bir başkasıyla tamamlamaya ve sadakat göstermeye hazırdır (Eryılmaz ve Ercan, 2010b). Bu yaşam dönemi içerisinde bireyler, sevgi almayı da sevgi vermeyi de öğrenmektedirler (Çam ve ark., 2017; Makas ve Çelik, 2018). Evreyi başarıyla tamamlayanlar anlamlı ve yakın ilişkiler kurarken bazıları ise kendilerini toplumsal çevreden soyutlarlar (Eryılmaz ve Ercan, 2010b; Yazgan İnanç, 2020). Bireyin bu yaşam döneminden sağlıklı bir biçimde çıkması ise kurduğu yakın ilişkilere ve romantik ilişkisinin evlilikle sonuçlanmasına bağlıdır (Kestir, 2021).

Gelişim kuramları içerisinde evliliğin gelişim görevi olduğunu ileri süren bir diğeri isim Robert Havighurst’tir. Toplumsal ve bireysel gereksinimleri göz önüne alarak geliştirdiği psikososyal kuramında Havighurst, insanların gerçekleştirmesi gereken bazı gelişim görevleri olduğundan söz etmektedir (Yazgan İnanç, 2020). Bu görevler bireyin fiziksel olgunluğu, toplumun kişiye dair beklentileri ve talepleri, bireysel değerler ve beklentiler neticesinde belirlenmektedir (Bacanlı, 2021; Yazgan İnanç, 2020). Bu gelişim görevlerinden biri eş seçimi ve evliliğdir. Havighurst altı evreye ayırarak ele aldığı insan yaşamının 19–29 yaş aralığını kapsayan genç yetişkinlik döneminde evlilik ve eş seçimi konularının ön plana çıktığını söylemektedir (Deniz, 2018).

Bireyler ergenliğin sonunda kendileri için nasıl bir eş ve nasıl bir evlilik istediklerini düşünmeye başlayarak kendilerini evliliğe hazırlarlar (Bacanlı, 2021). Ayrıca ergenlik döneminde gelecekte mutlu bir evliliğe sahip olmak ve anne-baba rollerini üstlenmek bir yaşam amacı olarak görülür (Yazgan İnanç, 2020). Evlenmek için gerekli olgunluğa ve becerilere eriştiklerinde ise bireyler eş seçimi, eşle birlikte yaşamayı öğrenme, aile kurma, çocuk yetiştirme, evi idare etme, işe girme, kariyer geliştirme, sosyal bir gruba katılma, vatandaşlık görevlerini yerine getirme gibi gelişim görevlerini üstlenmektedirler. (Havighurst, 1972). Bu gelişim görevleri arasından eş seçiminin, bireyin olgunluğunu en açık şekilde ortaya koyan gelişim görevlerinden biri olduğu düşünülmektedir. Erken olgunlaşan bireyler daha çabuk evlenmek isterken geç olgunlaşanlar bu süreci ertelemek isteyebilirler (Bacanlı, 2021). Kurama göre kişilerin bu yaşam dönemi içerisindeki gelişim görevlerinde başarısızlık yaşaması durumunda ise toplumsal kabulün gerçekleşmemesi, kişinin kaygı duyması, olgun insan olmanın gerekliliklerinin yerine getirilememesi durumları ortaya

çıkmaktadır (Yazgan İnanç, 2020). Sonuç olarak Erikson'un psikososyal kuramında belirttiği gibi Havighurst de genç yetişkinlerin yakın ilişkiler kuramaması, evlenme ve aile kurma gereksinimlerini yerine getirememesi sonucunda kişilerin ruhsal anlamda olumsuzluk yaşayacağını ve toplumdan soyutlanarak yalnızlığa sürükleneceklerini söylemiş ve evliliğin önemine vurgu yapmıştır.

2.1.1. Evlilik Kurumunun Amacı

Özellikle içerisinde romantizm barındıran yakın ilişkiler aidiyet ve sevilme ihtiyaçlarını karşıladığı için evlilik, insan yaşamında önemli bir yer tutmaktadır ve romantik ilişkinin toplum düzeni çerçevesinde belirli kurallara bağlanması gerektiği düşünülerek kişilerin evlenmesi beklenmektedir (Akyazı ve ark., 2022). Bu yüzden bireyler çeşitli sebeplerle ilişkilerini evlilik boyutuna taşıyabilmektedir. Literatür incelendiğinde insan hayatını ve toplumu farklı yönlerden etkilediği anlaşılan evlilik kurumunun özellikle biyolojik, psikolojik ve sosyal birtakım kişisel ihtiyaçları gidermeye yönelik bir olgu olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Tekin Çatal (2019) bireylerin evlilik yoluyla sevmeye, sevilme, aidiyet, hayatı paylaşma, adanma ve değerli hissetme gibi psikolojik ihtiyaçlarını doyumak istediklerini; yalnız hissetmeme, güven, statü, korunma ve destek görme gibi sosyal ihtiyaçlarını tamamlama arzusu beslediklerini; cinsel tatmin, çocuk sahibi olma, türünü devam ettirme gibi biyolojik ihtiyaçlarını giderme eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Canel (2011) ise dokuz maddeye ayırdığı evlilik amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

1. Sevmeye, sevilme gereksinimlerinin karşılanması
2. Karşılıklı olarak biyolojik, ruhsal ve toplumsal ihtiyaçların doyurulması
3. Dünyadaki tür çeşitliliğine katkıda bulunma, soyun devamlılığını sağlama
4. Toplumsal kabul
5. Birliktelik, güvende hissetme ve korunma duygusu
6. Dayanışma sağlama
7. Geleceğe emin yaklaşma
8. Karşılıklı memnuniyet ve onur duygularının doyurulması
9. Sağlıklı cinsel yaşam

Yukarıdaki açıklamalarda bireyleri evliliğe yönelten psikolojik, biyolojik ve sosyal birçok faktörden söz edilmektedir. Söz edilen tüm biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçların sürekli olarak ve istikrarlı bir şekilde karşılanmasının ise bireylerin psikolojik iyi oluşlarını ve psikolojik sağlamlıklarını olumlu yönde etkilediği bilinmektedir (Körük, 2019). Yaşadığı

ilişkiden doyum sağlayan bireyler ruhsal, toplumsal ve ekonomik anlamda daha sağlıklı ve daha mutlu bir yaşama sahip olabilmektedir (Korunur ve Taştan, 2020; Stutzer ve Frey, 2006). Hayatlarını birleştirerek evlilik yoluna giren kadın ve erkek, bu yolculuk sayesinde birbirlerinin eksiklerini tamamladıkları ve birbirleriyle bütünleştikleri bir kurum oluşturmaktadırlar (Kalkan ve Ersanlı, 2008). Evlilik kurumu içerisinde eşlerin birbirlerine sosyal ve duygusal anlamda destek sağlaması bireylerin kendilerini hem biyolojik hem de psikolojik olarak daha iyi hissetmelerine yardımcı olmaktadır (Salman, 2023). Aynı zamanda bu kurum çatısı altında bireylerin birbirleriyle uyum ve denge içerisinde yaşamaları mutlu evliliği ortaya çıkarırken toplumsal uyuma da katkı sağlamaktadır (Canel, 2011; Kalkan ve Ersanlı, 2008; Mangır, 1992).

2.1.2. Evlilik Kararının Alınması

İnsanlar hayatları boyunca birçok kez seçim yapmak ve karar vermek durumunda kalır. Ancak evlilik, insan yaşamının büyük bir kısmını etkilediği için bireylerin almış olduğu en önemli kararlardan biridir (Rao, 2017; Yazıcı ve Demirli, 2020). Bu yüzden bireyler bu kararı alırken geniş çaplı bir değerlendirme yapmaktadırlar. Bireylerin bu süreçteki değerlendirmeleri ise içinde yetişmiş oldukları toplumsal gruba, deneyimlerine ve sahip oldukları kültürel değerlere göre şekillenmektedir (Baş, 2021). Dolayısıyla her bireyin evlilik hakkında olumlu veya olumsuz farklı tutumları vardır (Sarıbay Göçer, 2022). Evliliğe ilişkin pozitif tutumlara sahip bireylerin evlilikten beklentileri de olumlu olacağı için kurdukları evlilik birliğinin temellerinin evlilik tutumu olumsuz olanlara kıyasla daha sağlam olma olasılığı yüksektir (Çulha ve ark., 2023; Yıldırım, 2019). Bu doğrultuda bireylerin bu süreç içerisinde ilişkiye attettikleri değeri ve ilişkiden beklentilerini açık bir şekilde ortaya koymaları kritik bir görev olarak açıklanmakta ve evlenme hazırbulunuşluğuna sahip olmaları gerektiği belirtilmektedir. Yani evlenme kararı alacak bireylerin fiziksel, sosyal, duygusal ve ekonomik anlamda yeterli olgunluğa erişmiş olmaları beklenmektedir (Özüdoğru Düşünmez, 2016).

Kasapkara ve Kasapkara (2014), evlenme olgunluğuna sahip olmayı “kronolojik olgunluk” tabiriyle ele almışlardır. Bireylerin sağlam evlilikler yapabilmesi için öncelikle bu olgunluk seviyesine ulaşmış olmaları gerekmektedir. Kronolojik olgunluğa erişilmeden yapılan evliliklerde kişilerin beklentileri ve evliliğe attettikleri değerleri değişebileceğinden evlilik uyumunun artması zorlaşacaktır.

Cüceloğlu (2022) da evlilik öncesi süreçte bireylerin kendilerini ve evlilik olgusunu

keşfetmelerine rehberlik ettiği kitabında “evlenme olgunluğu” kavramını incelemiştir. Türk Medeni Kanunu’na göre evlenme yeterliliğini sağlamak için on yedi yaşını doldurmuş ve ayırt etme gücüne sahip olmak gerekmektedir. Ancak Cüceloğlu evlenme olgunluğunun yeterlilikten öte bir durum olduğunu belirtmiştir. Evlenme olgunluğuna erişebilmesi için bireylerin öncelikle “olgun insan” olması gerekmektedir. Olgun insan ise üç hususta sorumluluk bilincine sahiptir. Bu hususlar aynı zamanda evlenme olgunluğunu ortaya koymaktadır ve şu şekilde açıklanmaktadır:

1. Kendini Tanımak: Olgun insan yetiştiği ortamın farkında olan, ne istediğini bilen, inanç ve değerlerinin hayatındaki rolü ve önemini bilen, öğrenme hevesinde olan, yaptığı seçimlerin sorumluluğunu alan ve onlarla yüzleşebilen, duygularını tanıyan, hayatı ve eylemlerini sorgulayan ve sorularına şeffaf bir şekilde açıklık getirebilen insandır. Evliliğe ilişkin kafasında soru işaretleri yoktur, amacının ve beklentilerinin bilincindedir. Gerçekçidir, şimdi ve burada ilkesiyle hareket eder.
2. Diğerini Tanımak: Kendini tanıyan olgun insan, ilişki kurduğu insanı da tanıma gayretindedir. Kendisine sorup cevaplandığı tüm soruları karşı taraf açısından değerlendirip cevaplar bulmaya çalışır. Kendisindeki olgunluğu, sorumluluk ve farkındalık bilincini karşı tarafta da arar.
3. Sistemi Tanımak: Sosyal bir kurum olan evlilik beraberinde yeni ailevi ilişkiler doğurur. Olgun insan bu ilişkilerin farkındadır ve onları da tanıma çabası gösterir. Evlenmeden önce üzerine düşünmesi gereken konuların farkındalığına ve sorumluluğuna sahiptir (Cüceloğlu, 2022).

Anlaşılabacağı üzere evlilik kararı oldukça derin, karmaşık ve önemli bir hazırlık gerektirmektedir. Evlilik öncesinde insanlar genellikle karşı tarafın nasıl biri olduğuna önem verse de öncelikle kendilerinin psikolojik, sosyal, ekonomik ve biyolojik anlamda gerçekten evlilik için hazır olup olmadıklarını irdelemelidirler (Yıldız, 2017). Ayrıca mutlu bir evlilik için bireyler birbirlerini iyi tanımaya gayret göstermeli, aralarında uyum olup olmadığını değerlendirmeli ve birbirlerinin hayat tarzlarını iyi öğrenmelidirler (Korunur, 2020). Bu noktada bireyin evliliğe hazır olup olmadığını anlaması için “ne zaman, neden, kim ile?” sorularına cevap bulması önemlidir (Tekin Çatal, 2019).

Kalkan’a (2021) göre evlilik; bireyin yaşamının büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Ayrıca bireyler için en önemli gelişimsel görevlerden biri olan evlilik; kişilere alışılmışın dışında birtakım yaşam rolleri, yeni görev ve sorumluluklar yüklemektedir (Bayoğlu ve Atli, 2014; Onur, 1995; Aydemir Sevim, 1999). Bu yüzden evlilik kararı ve eş seçimi de kritik, karmaşık ve zorlayıcı bir hal almaktadır. Evlilik kararıyla birlikte birey gelecek yaşamını

paylaşacağı kişiye, sürdüreceği yaşam biçimine, tüm değişim ve gelişimlerine kimin eşlik edeceğine, üstleneceği yeni sorumluluklara, birlikte yetiştireceği çocuğunun anne ya da babasının kim olacağına bu süreçte karar vermektedir (Canel, 2011; Kalkan, 2021). Öte yandan kişinin bu süreçte alacağı doğru karar ise gelecek yaşamındaki mutluluğuna dair bir belirleyici olacaktır (Tarhan, 2018). Dolayısıyla yaşamda yeni bir evre açan evlilik kararının bireylerin hayatında aynı zamanda bir dönüm noktası niteliğinde olduğu söylenebilir.

Her ne kadar insan yaşamının bir gerekliliği olarak açıklansa da oldukça önemli bir dönüm noktası olarak nitelendirilebilen evlilik olgusu, değişen sosyal, demografik, teknolojik ve ekonomik yapı içerisinde bazı değişimlere maruz kalmıştır (Wilcox ve Nock, 2007; Yazıcı ve Demirli, 2020). Bireylerin evlilik kararı almalarına etki eden faktörler ve evliliğe yönelik bakış açıları da zaman içerisinde değişmiştir (Baş, 2021; Beşpınar, 2014; Erkol ve ark., 2021; Gökler, 2021; Mogi ve ark., 2023; Türkarslan ve Suleymanov, 2010; Willoughby ve Carroll, 2010). Modernizm ve Sanayi Devrimi'nin etkisiyle geleneksel bakış açısında meydana gelen değişimler (Akın ve ark., 2014; Kahveci ve Sever, 2016), özellikle de bilgi ve iletişim teknolojilerinin köklü değişimlere uğraması toplum yapısının yenilenmesine yol açarak evlilik ve aile kurumlarında ortaya çıkan birtakım değişikliklere zemin hazırlamışlardır (Bayoğlu ve Atlı, 2014; Behera ve Lenka, 2018; Ergül ve ark., 2014; Karabacak ve Çiftçi, 2016). Önceden sınırları görece daha dar bir sosyokültürel yapı içerisinde ve genellikle ailenin beklenti ve isteklerini karşılamak üzere evlilik kararı alan bireyler artık daha çok bireysel tercihlerini ön plana koyarak bu kararı almaya başlamışlardır (Baş, 2021; Buunk ve Solano, 2010; Efe, 2013). Bireyselleşmeyle birlikte aile ve toplumun birey üzerindeki etkisi azalmış olsa da hala bu baskının devam ettiği görülebilmektedir (Özkan Bardakçı, 2021).

Diğer taraftan hem Türkiye'de hem de dünyada evlenme yaşının yükselmiş olması, evlilik ve doğum oranlarındaki azalma, boşanma oranlarındaki artış ve kadınların iş hayatında daha fazla yer alarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları sebebiyle geleneksel anlayışın büyük ölçüde değiştiği görülmektedir (Ergül ve ark., 2014; Karabacak ve Çiftçi, 2016; Kotowska ve ark., 2010; Pickard, 2017). Bunun yanında son dönemlerde evlilik dışı ilişkilerin evli olmayan bireyler tarafından daha fazla kabul gördüğü belirtilmektedir (Erkol ve ark., 2021; Ünal ve Avcı, 2019). Elbette bu değişimler evlilik çağına gelmiş genç bireylerin evlilik beklentileri ve evliliğe bakışları üzerinde etkisini göstermektedir (Akın ve ark., 2014). TÜİK tarafından yayımlanan güncel verilere göre son 20 yılda evlenme oranında belirgin bir azalma görülürken boşanan çift sayısı giderek artmış ve ortalama ilk evlenme yaşı yükselmiştir (TÜİK, 2023). Özellikle evlenme yaşındaki yükseliş bireylerin evliliği düşünmediklerine ve evlilik kararını ertelediklerine işaret etmektedir (Çıtak ve Başar, 2023).

Elde edilen veriler değerlendirildiğinde; yaşam koşullarının ve kişisel deneyimlerin bireylerin evliliğe ilişkin bakış açıları üzerinde etkisini açıkça gösterdiği anlaşılmaktadır.

Literatürde evliliğe ilişkin tutumların ve bakış açılarının değişmesine neden olan bazı durumlardan bahsedilmektedir. Buna göre çocuk yetiştirmenin maliyeti (Raymo ve ark., 2021), bekar yaşamın konforu (Erkol ve ark., 2021; Raymo ve ark., 2021; Thornton ve Freedman, 1982), iş ve aile süreçlerini dengeleyememe (Raymo ve ark., 2021), yeni aile ilişkileri (Afzal ve ark., 2019), toplumsal cinsiyet rollerinin değişimi (Çelik ve Erkilet, 2019; Kotowska ve ark., 2010; Scott, 2006; Wilcox ve Nock, 2007), anne-baba ilişkisi (Akbaş ve ark., 2019; Coleman ve Ganong, 1984; Tekin ve İpek, 2020; Yıldırım, 2019), başarısız ilişki deneyimleri ya da başarısız ilişkilere şahit olunması (Güler, 2021; Pickard, 2017; Thornton ve Freedman, 1982; Yıldırım, 2019), kadına şiddetin artması (Akbaş ve ark., 2019; Güler, 2021) gibi durumlar kadın ve erkeklerin evliliğe bakışlarında önemli belirleyiciler olmaktadır. Bu etkenler evlenme çağına gelmiş bireylerin evlilik hakkında olumsuz inançlara sahip olmalarına, evlilikle ilgili düşündüklerinde stresli olmalarına ve içsel çatışmalar yaşamalarına sebep olmaktadır (Bayoğlu ve Atli, 2014; Çelik ve Erkilet, 2019). Tüm bu koşullar altında ve özellikle geleneksel anlayışa sahip kültürlerde evlenme çağına gelmiş genç yetişkinler üzerindeki aile ve toplum baskısı düşünüldüğünde; bireylerin evlilik hakkında konuşmak istememeleri, evlilikten kaçınmaları veya evlilikle ilgili düşündüklerinde kaygılı hissetmeleri gibi durumlarla karşılaşmak mümkün olmaktadır.

2.2. Kaygı Kavramı ve Kaygı Türleri

Türk Dil Kurumu'nun (TDK, 2023) Güncel Türkçe Sözlüğüne göre kaygı; kötü bir şey olacaktı korkusuyla ortaya çıkan endişe ve sebebi belirsiz olan gerginlik hissidir. Kaygı kavramını psikolojide ilk kez ele alan bilim insanı Sigmund Freud'dur (Manav, 2011). Freud kaygıyı, tehlikeli bir durum veya olay karşısında kişinin etkin bir tepki verememesi ve karşı direnç gösterememesi neticesinde bilinçdışı gelişen bir duygudurum olarak tanımlamıştır (Ünal Karagüven, 1999). Freud'a göre kaygı; tehlike durumuna verilen bir tepkidir. Ego (benlik), bu durumdan kaçınarak veya geri çekilerek kaygıyı önlemeye çalışır (Freud, 1926/2013; Freud, 1936).

Morgan'ın (1977/2011) yaptığı tanımda ise kaygı; sorunun ne olduğu bilinmeden duyulan belirsiz korku olarak açıklanmıştır. Ona göre kaygının nedeni korkutucu bir uyarın ile ilişkili bilinçdışı anılar ve uyarıcı genellemesidir. Başka bir tanımda ise kaygı; tehditkâr ancak belirgin olmayan bir olaya dair kişinin rahatsız edici ve gergin bir beklenti içinde

olması, huzursuz gerilim hissi olarak tanımlanmaktadır (Rachman ve Rachman, 2013). Cüceloğlu'na (2006) göre kaygı; ileride ortaya çıkabilecek olası olumsuz bir olay veya durumun yaratacağı sonuca karşı bireyin kendisini korumaya yönelik hissettiği, geleceğe dönük ve nedeni belli olmayan tedirginlik duygusudur. Geçtan (1997) ise, iç ve dış tehditlerden gelen uyaranların denetim altına alınamadığı zaman ego üzerinde kaygı duygusunun baskın hale geldiğini söylemektedir. Genel olarak kaygı; bireyin tehlike olarak algıladığı durumlara ilişkin korkusunun dışavurumu şeklinde kendini gösteren tedirginlik hali ve gerçek dışı korku olarak ele alınmaktadır (Manav, 2011).

Kaygının yüksek olması, birey için zorlayıcı ve istenmeyen bir durumdur (Eysenck, 1992; Freud, 1936; Spielberger, 1966). Kaygı, kişinin hayatına giren ve vücudunda fizyolojik bir savaş veya kaç mücadelesiyle sonuçlanan bir tür korku ya da stres faktörü tarafından sıklıkla tetiklenmektedir (Fletcher, 2018). Ancak kaygının temel amacı potansiyel tehdit unsurlarının belirlenmesini kolaylaştırmak ve tehlike durumuna karşı organizmayı uyarmaktır (Eysenck, 1992; Freud, 1926/2013; Corey, 2009/2015). Kaygı deneyimlerinin ortak noktası ise gelecekte kaynaklanan bir önsezi veya tehdit algısıdır (Wolman, 1994). Gerginlik ve korku hissinin yanı sıra üzüntü, başarısızlık, sıkıntı, belirsizlik, yargılanma şeklindeki duygu ve heyecanlar kaygıya eşlik etmektedir (Cüceloğlu, 2006). Ayrıca bazı fizyolojik belirtiler de kaygıyla birlikte ortaya çıkmaktadır. Bunlar; hızlı nefes alıp verme, terleme, titreme, baş ağrısı, nefes darlığı, çarpıntı ve mide bulantısı şeklindedir (Cüceloğlu, 2006; Horney, 1939/2017).

Kaygı bazen belirli bir nesneye veya var olan bir tehlikeye yöneliktir ancak bu durum korku olarak tanımlanmaktadır (Le Gall, 1976/2012; Rachman ve Rachman, 2013; Sidman, 1964). Korku, o an için var olan somut bir tehlikeye karşı gösterilen duygusal bir reaksiyondur (Şahin, 2019). Klostrofobi (kapalı alanlardan duyulan yoğun korku) gibi olağandışı güçlü korkulara ise fobi adı verilmektedir (Rachman ve Rachman, 2013). Fobik korkusu olanlar ortamda tehlike unsuru olmadığı halde aşırı tepki gösterebilirler. Bu kişiler için korku kaynağının adını duymak dahi paniğe sebep olmaktadır (Şahin, 2019). Birbirine benzeyen bu kavramları ayırt etmek için bazı kriterler belirlenmiştir. Buna göre kaygıyı korkudan ayıran üç temel faktör bulunmaktadır. Bunlar:

1. Kaynak: Korkunun kaynağı bilinirken kaygının kaynağı belirsizdir.
2. Şiddet: Kaygıya kıyasla korku daha şiddetlidir.
3. Süre: Korku anlık veya daha kısa süreliken kaygı uzun sürelidir (Cüceloğlu, 2006).

Korku, bir tehdide karşı anlık bir tepki iken kaygı, bir gerilim ve felaket beklentisi

durumudur. Kaygı yaşayan bireyler, var olan veya olmayan tehlikelerden bağımsız olarak sürekli mutsuz ve karamsardırlar (Wolman, 1994). Kaygı aynı zamanda stresle de yakından ilişkilidir. Kaygıyı stresten ayıran en önemli durum, kaygının stresin bir ürünü olduğudur (Lazarus, 1966, akt., Ünal Karagüven, 1999). Stres unsurlarının varlığı bireyde kaygı oluşumuna sebep olmakta, çok ve sık olması durumunda kaygının şiddeti de artmaktadır (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003).

Kaygının temelinde kişisel algılar ve değerlendirmeler vardır. Korku unsuru herkes için bir tehdit oluşturabilirken kaygı, kişinin kendi düşünceleri sonucunda ortaya çıkar. Bu sebeple korku nesnel, kaygı ise öznel (Manav, 2011). Salecl'a (2004) göre kaygı korkudan daha ürkütücüdür çünkü kaygıyı tetikleyen durum belirsizdir. İleride ne olacağını bilmemek bireylerde ortaya çıkan kaygının en belirgin sebeplerinden biridir. Bununla birlikte destekleyici çevrenin olmayışı, olumsuz sonuç beklentisi ve iç tutarsızlıklar da kaygıya neden olmaktadır (Cüceloğlu, 2006). Olumsuz bir duygu olarak görülse de kaygının faydasından söz etmek de mümkündür. Burada önemli olan kaygının düzeyidir. Normal düzeyde kaygı bireyi muhtemel tehlikelere karşı uyararak kişinin yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesine yardımcı olur. Ancak kişi gerçek bir tehlike var olmadığı halde varmış gibi durumu değerlendirirse kaygının düzeyi artar ve normal dışı davranışlar ortaya çıkar. Bu durumda normal olmayan kaygıdan söz edilir ve kaygı bozukluğu olarak adlandırılan patolojik bir olgu ortaya çıkar (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013; Geçtan, 1997; Uzbay, 2002). Buradan hareketle kaygının normal ve patolojik olmak üzere iki grupta değerlendirildiğini söylemek mümkündür.

Freud ise kaygıyı gerçek, nörotik (nevrotik) ve ahlaki olarak üçe ayırmıştır. Gerçeklik kaygısı, dış dünyada var olan gerçek bir tehlikeye karşı hissedilen korkudur. Aksine nörotik kaygıda tehlikenin kaynağı içsel süreçlerdir. Kişi aklını kaybedecekmiş gibi hisseder ve patolojiktir. Ahlaki kaygı ise utanç ve suçluluk duyma şeklinde kişinin kendi vicdanına karşı ortaya çıkan korkusudur (Corey, 2009/2015; Spielberger, 1966; Üçok ve Öztemür, 2018). Psikoloji alanında genellikle kaygının durumluk ve sürekli kaygı olarak adlandırılan iki boyutuna vurgu yapılmaktadır (Bozanoğlu, 2004). Spielberger'e göre sürekli kaygı; herhangi bir dış tehlikeye bağlı olmaksızın içsel faktörlerin sebep olduğu, kişinin sürekli olarak tehdit altında hissetmesine neden olan bir uyarılmışlık halidir (Spielberger, 1966, akt., Şahin, 2019). Durumluk kaygı ise anlık olarak korku ve dehşete kapılma, belli durumlarda ortaya çıkan kısa süreli gerilim halidir (Aral, 1997; Bozanoğlu, 2004).

Kaygı neredeyse bütün insanların tecrübe ettiği yaygın bir duygudur (Özakkaş, 2014). Bireylerin karşılaştıkları zorlu yaşam olayları karşısında ya da geleceğe yönelik

düşündüklerinde sık sık kaygı duymaları mümkündür. Kimi insanlar başlarına gelen her durumda ya da bulundukları her ortamda kaygı duyma eğilimindedirler. Bu durum yaygın kaygı veya genel kaygı olarak ifade edilir. Kimi insanlar ise belirli durum ve ortamlarda kaygı yaşarlar, ki bu da özgül kaygıdır (Öner Koruklu ve ark., 2006). Örneğin bireyler sınav, iş bulma, kariyer ya da ölüm gibi çeşitli süreçlere ilişkin özgül kaygı duyabilirler (Bozanoğlu, 2004; Yıldırım Kurtuluş ve ark., 2022; Gündoğan ve Babacan Gümüş, 2023). Bunlardan biri de genç yetişkinlik dönemindeki önemli yaşam olaylarından evliliğe ilişkin duyulan evlilik kaygısıdır (Çelik ve Erkilet, 2019).

2.3. Evlilik Kaygısı

Kadın-erkek rollerinin değişimi, modern hayatla birlikte beklenti seviyesinin yükselmesi ve bunun sonucunda yoğun strese maruz kalma gibi sebepler aile ve evlilik kavramları üzerinde etkili olmuştur (Tarhan, 2018). Evlilik bir yaşam süreci olmaktan ziyade bir tercih olarak görülmeye başlanmıştır (Yıldırım, 2021). Evlilik kararı da daha gerçekçi ve rasyonel bir hal almıştır. Bu değişimle birlikte evliliğin ertelenmesine ilişkin gençlerde güçlü bir eğilim olduğu görülmektedir. Evlenmeden birlikte yaşama ve bekar yaşamın giderek kabul görmesi, boşanma oranlarının artması, kolektivist yaklaşımdan bireyciliğe geçiş, buna bağlı olarak konfor arayışı, eğitim ve iş süreçlerinin öncelikli hale gelmesi bireylerin evliliği ötelemesine neden olmuştur (Baş, 2021; Erkol ve ark., 2021; Onur, 1995; Scott, 2006; Ünal ve Avcı, 2019).

Ayrıca bireylerin yetişkinliğe yükledikleri anlamlar da değişmiştir. Yetişkinlikteki belirleyici faktörler (evlenme, anne-baba olma gibi) yeni değerler kazanmıştır. Buna göre bireylerin kendini yetişkin olarak tanımlaması için öncelikle kendi sorumluluklarını almış olmaları, bağımsız karar verebiliyor olmaları, ekonomik özgürlüğünü kazanmış ve kendine yetebilen bir insan olması gerekmektedir (Arnett, 2000; Atak ve ark., 2016). Bu yüzden bireyler artık bu etkenleri hesaba katarak karar vermekte ve evliliğe dair belirsizlikler bireylerde tehlike algısı yaratmaktadır (Giddens, 2008). Çelik ve Erkilet'e (2019) göre bu durumlar genç bireylerin evlilikle ilgili olumsuz inançlara sahip olmalarına, evliliği düşündüklerinde birtakım iç çelişkiler yaşamalarına, hissettikleri stres sonucunda evlendiklerinde olumsuzluklar yaşayacaklarına dair kaygı duymalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla "evlilik kaygısı" olarak yeni bir problem alanı ortaya çıkmaktadır.

Kaygı tanımı ve belirtileri dikkate alındığında evlilik kaygısı; bireylerin evliliği düşündüklerinde ya da evlilikle ilgili konuştuklarında kuşkuya veya korkuya kapılmalarına

neden olan, evlilikten soğuma ve uzaklaşmalarıyla sonuçlanabilecek olumsuz tutum ve duygudurumlara sahip oldukları yoğun gerginlik hali olarak tanımlanmaktadır (Çelik ve Erkilet, 2019). Evlilik kaygısına sahip bireyler hiçbir zaman evliliğe hazır hissedemedikleri için evlilik kararı almakta zorlanır. Evlendikten sonra hayatlarının kısıtlanacağı ve baskı altına alınacakları korkusuyla evlilikten kaçınabilirler. Bu da mevcut ilişkilerinde sıkıntılar yaşamalarına veya yaşam doyumlarının düşmesine neden olabilir (Çelik ve Erkilet, 2019). Mokhtari ve arkadaşlarına (2022) göre kaygı, eş seçimi ve evlilikten kaynaklanabilecek yakın tehlikenin bir habercisidir. Bireylerde evlilik kaygısının ortaya çıkmasının sebebi evlilikle ilgili sahip oldukları bilişsel şemalar ve inançlardır.

Holmes ve Holmes'un (1970) yaptığı çalışmaya göre evlilik en stresli on yaşam olayı içerisinde yer almaktadır. Bunun nedeninin evlilikle birlikte bireyin yaşamında süregelen değişiklikler (Aydemir Sevim, 1999) olduğu söylenebilir. Evlilik öncesi, evlenme ve evlilik sonrası süreçlerde yaşanabilecek olası ve belirsiz durumlar bireyler için stres ve kaygının kaynağı olabilmektedir (Çelik ve Erkilet, 2019; Holmes ve Holmes, 1970; Shams, 2018). Hiç evlenmemiş bireylerde ortaya çıkan kaygıya ise çeşitli faktörler sebep gösterilebilir. Bu faktörlerden biri kültürdür. Türk kültüründe ve doğu kültürlerinde evlilik yalnızca iki kişi arasında olmamaktadır. Ailelerin de bu süreçte rolü büyüktür. Daha geniş çevre ve yeni akrabalık ilişkileri doğuran evlilik, toplumsallık boyutuyla öne çıkmaktadır. Günümüz toplumunda bireyci yaklaşıma sahip kişiler için bu durum evlilik kaygısının sebeplerinden biri olmaktadır (Afzal ve ark., 2019; Tezcan, 2000).

Ebeveynler arasındaki sağlıklı ilişkiler ya da yakın çevrede boşanma durumlarına tanık olmak da bireylerin evlilikle ilgili olumsuz tutumlara sahip olmalarına ve evlilikten kaçınmalarına sebep olmaktadır. Özellikle çocuklukta ebeveynlerin mutsuz evliliklerine şahit olmak çocuk üzerinde güçlü etkiler bıraktığından kendi evliliğinde de aynı durumlar yaşanacağı düşüncesi bireyin endişelenmesine yol açmaktadır. Bazı insanlar ise etrafında birçok başarısız evliliğe şahit olduğunda kendi geleceğini riske atmak istemez ve evlilikten kaçınır. Dolayısıyla bu bireylerde evlilik kaygısı daha yüksektir. (Akbaş ve ark., 2019; Curran ve ark., 2009; Cüceloğlu, 2022; Kestir, 2021; Öz Soysal ve ark., 2016; Öz, 2021; Öziş, 2016; Sönmez, 2022; Tekin ve İpek, 2020).

Araştırmalara göre evlilik kaygısı kadınlarda daha sık yaşanmaktadır (Çıtak ve Başar, 2023; Öz, 2022; Sezer, 2019; Sönmez, 2022). Değişen toplum yapısıyla birlikte eğitim düzeyi artan kadınlar iş yaşamına atılmış, ekonomik bağımsızlığını kazanmaya ve özgür kararlar almaya başlamıştır. Önceleri kadınlar evliliği zorluklardan kurtulmak olarak algılamak artık bir başkasıyla zorlu bir yaşama girmek olarak tanımlamaya başlamışlardır. Evlenmek ve

çocuk sahibi olmak kariyere engel olarak görülmektedir. Aynı zamanda evlendikten sonra geleneksel evli kadın rollerinin de yerine getirilmesi beklenmekte ve kadınlar hem ev hem de iş sorumluluklarıyla yükümlü olmaktadır. Öte yandan evlilikle ilgili olumsuz algı ve öğretiler, yalnız yaşamın ya da aileyle birlikteliğin bozulacak olması kadınların evliliği ertelemelerine ve evlilik kaygısı yaşamalarına sebep olmaktadır (Aksakal, 2022; Scott, 2006; Ünal ve Avcı, 2019; Yıldırım, 2021; Zeybek Kabakçı, 2012). Aksakal'ın (2022) üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarını incelediği çalışmada; genç kadınlar erkeklerden farklı olarak evlendiği kişiye güven duyma, değer görme ve kaliteli yaşam şartlarına sahip olmaya ilişkin kaygılara sahiptir. Bunun nedeni geleneksel yaşam koşulları altında cinsiyet eşitsizliği yaşama, şiddete maruz kalma, ekonomik yetersizlikle mücadele etme ve eşe baş eğme korkusu olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla kadınlar, evliliğin çok da gerekli olmayan ve güçlüklerle dolu bir süreç olduğu inancına sahiptirler.

Yıldız (2019) tarafından evliliğin maddi boyutunun ele alındığı çalışmada; evlenme sürecinde tüketim alışkanlıklarından kaynaklı ortaya çıkan gereksiz harcamaların, düğün ve evlilik giderlerinin masraflı olmasının genç bireylerin evlenme ve aile kurmasında önemli bir ekonomik engel olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle evlilik kaygısının bir diğer nedeninin mali kaygılar olduğu söylenebilir. Çeyiz, hediye, takı, kıyafet gibi nişan ve düğün masraflarının yüksekliği, işsizlik, hane içi harcamalar ve çeşitli ekonomik problemler gençlerin evliliği ertelemesine ve evlilikten korkmasına sebep olmaktadır (Eskandari ve Cherati, 2008, akt., Afzal ve ark., 2019; Saadati ve Bagheri, 2023; Sungur ve ark., 2017). Bu durumda evliliğin getirdiği ekonomik sorumlulukları karşılayamayacağını düşünen bireyler evlenmek istemez ve evlilikten kaçınırlar (Ağdemir, 1991).

Türk ve doğu kültürlerinde olduğu gibi batıda da evlilik oranları azalmakta ve ortalama ilk evlenme yaşı yükselmektedir (Curtis ve Susman, 1994; Kotowska ve ark., 2010; Rajabi ve ark., 2017; Raymo ve ark., 2021; Scott, 2006; TÜİK, 2023). Ancak literatürde batı toplumlarının evlilik kaygısı veya evlilik korkusu gibi evliliğe yönelik olumsuz tutumları ele alan araştırmaları oldukça sınırlıdır. Bunun sebebi Avrupa kültürlerinde evliliğin yalnızca iki kişi arasında gerçekleşen özel bir yapı olması olabilir (Diener ve Diener, 2009). Afzal ve arkadaşlarına (2019) göre bireyci anlayışa sahip batı kültürlerinde evlilik dışı cinsellik ve birlikteliğin daha fazla kabul görmesi sebebiyle evlilik kaygısına sahip olmak nadir görülen bir durumdur. Bu toplumlarda kadın-erkek arasındaki etkileşimler yaygın olduğundan bireyler evliliğe yönelik daha az kaygı duymaktadırlar.

Diğer taraftan doğu kültürüne sahip ve evlilik kurumuna önem veren toplulukçu ülkelerde ise evlilik kaygısı ve bununla ilişkili farklı başlıkların daha sık ele alındığı

görülmektedir (Afzal ve ark., 2019; Esmailpour ve Nourmohammadi Ahari, 2022; Fereydonpour ve ark., 2020; Mokhtari ve ark., 2022; Naeimi ve ark., 2020; Nazari ve ark., 2015; Rajabi ve ark., 2017; Shams, 2018). Bunlardan biri evlilik korkusu ya da diğer adıyla gametofobidir. Ulusal literatürde bu konu başlığı üzerinde çalışma olmasa da ruh sağlığı alanında son zamanlarda sıkça ele alınan bir konu olmuştur. Buna göre kişinin evli olma halinden korkması evlilik korkusu olarak tanımlanmaktadır. Evlilik korkusunda kişi, geçmiş ve şu anki deneyimlerine dayanarak bağlanma kaygısı yaşamaktadır. Bunun yanında sağlıklı ilişki yaşama, evlilik sorumluluklarının ağırlığı, bağımsızlığını kaybedecek olma, cinsellikte ya da ilişkide başarısız olma gibi geleceğe ilişkin çeşitli öngörüler korkuya neden olmaktadır. Bu bireyler evlilikle ilgili herhangi bir konu açıldığında endişeye kapılma, titreme, terleme, nefes daralması, nabız yüksekliği gibi fiziksel belirtiler göstermektedirler. Ayrıca bir ruh sağlığı bozukluğu olarak nitelendirilen evlilik korkusunun profesyonel yardım ve çeşitli terapi teknikleriyle tedavi edilebileceği belirtilmektedir (Bedir, 2023; Beyribey, 2022; Yıldırım, 2023).

Batı kültürüne ilişkin evlilik oranlarındaki azalmanın incelendiği bir çalışma 1994'te Kaliforniya'da yapılmıştır. Bu çalışmada evlilikten kaçınma davranışı "evlilik korkusu" olarak ele alınmış ve çalışmaya göre evlilik korkusuna neden olan faktörler on başlık altında derlenmiştir:

1. Kimliğini ve benliğini kaybetme korkusu
2. Kontrolünü kaybetme veya başkası tarafından kontrol edilme korkusu
3. Kötü ebeveyn evliliğinin kendi ilişkisinde tekrarlayacak olmasından korkma
4. Olası ekonomik kayıp ve yasal yükümlülüklerden korkma
5. Evlilikte başarısız olma ve boşanma korkusu
6. Yaşlanma ve fiziksel çekiciliğini kaybetme korkusu
7. Bağlanma ve hayal kırıklığına uğrama korkusu
8. Aldatılma ve terk edilme korkusu
9. Evliliğin sorumluluklarından korkma
10. Başarı ve mutluluk korkusu (Curtis ve Susman, 1994).

Doğu kültürüne sahip ülkelerde (İran, Pakistan gibi) ele alınan çalışmalarda ise evlilik korkusu, evlilik kurumunun ciddi bir tehlike altında olduğunu göstermektedir (Afzal ve ark., 2019; Esmailpour ve Nourmohammadi Ahari, 2022; Mokhtari ve ark., 2022; Naeimi ve ark., 2020; Rajabi ve ark., 2017). Çalışmalarda toplumun evliliğe atfettiği öneme karşın gençlerde evliliğe dair önemli bir olumsuz tutum olduğu ortaya çıkmıştır. Özgürlüğünü kaybetme endişesi, ekonomik sıkıntılar, güven problemi, sorumluluktan kaçma gibi çeşitli inanç ve

davranışlar ya da deneyimlerle edinilen olumsuz evlilik şemaları bireylerin evlilik korkusu geliştirmelerinde etkili olmaktadır. Ayrıca kadınların eğitim ve iş imkanlarının kısıtlanacağı yönündeki inançlar, doğumla ilgili endişeler, eşle ilgili sorun ve kişilerarası farklılıklardan kaynaklı korku yaşadığı ortaya konmuştur. Diğer taraftan bekar yaşamın çekiciliği, başarısızlık korkusu, evlilik ve barınma maliyetlerinin yüksekliği evliliğin sıkıntılı bir durum olarak algılanmasına yol açmakta ve genç bireylerin evlilikten kaçınmasına sebep olmaktadır (Afzal ve ark., 2019; Esmailpour ve Nourmohammadi Ahari, 2022; Mokhtari ve ark., 2022; Naeimi ve ark., 2020; Rajabi ve ark., 2017).

Evlilik korkusu ve evlilik kaygısı ile ilgili ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde kişilerin evliliğe yönelik benzer olumsuz tutumlara sahip olduğu ve her iki çalışma konusu kapsamında evlenmemiş bireylerin evliliğe ilişkin gelecek belirsizliklerinden kaynaklı endişelerine, bu duygudurumlarının ortaya çıkmasında etkili olan olumsuz bilişlerine ve inançlarına vurgu yapıldığı görülmektedir. Kaygı ve korku duygularını birbirinden ayıran farklar düşünüldüğünde; kaygının belirsizlikten kaynaklı, uzun süreli olması ve korku kadar şiddetli ve somut bir yapıya sahip olmamasından (Cüceloğlu, 2006) ötürü evlilik korkusunda belirtilen durumlar evlilik kaygısı olarak değerlendirilebilir. Kaygı kavramının ele alındığı bölümde de belirtildiği üzere kaygının temelinde bireyin kişisel algı ve değerlendirmelerinin mevcut olması, evliliğe ilişkin geliştirilen bu tutumun herkes için bir tehdit algısı oluşturmaması, kişinin var olan bir tehlikeden daha çok bir tehdit unsuru var olacakmış gibi değerlendirme yapması ve ortaya çıkan fiziksel belirtilerin anksiyete belirtileriyle benzer olması sebebiyle evlilik korkusu hakkında yapılan çalışmalar evlilik kaygısıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca evlilik korkusunda ve evlilik kaygısında belirtilen tüm inançlar ve tutumlar kişinin içsel yaşantılarıyla alakalıdır. Yani kaygı kavramı çerçevesinde evliliğe yönelik hissedilen tedirginliğin, evliliğin somut bir durum olmaması ve dış dünyadan herhangi bir unsurla bağdaştırılamamasına bağlı olarak korku ve fobiden ayrıştığı söylenebilir. Ancak çalışmalarda belirtilen tüm olumsuz inançlar ve tutumlar belirli bir olguya, yani evliliğe yönelik olduğundan evlilik kaygısı; gösterilen tepkinin şiddetine ve günlük yaşamı etkileme düzeyine bakılarak evlilik korkusu veya evlilik fobisi şeklinde ele alınabilir. Bu kapsamda ilgili araştırmalar kısmında evlilik kaygısıyla birlikte evlilik korkusu çalışmaları da ele alınmıştır.

2.3.1. Evlilik Kaygısı ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde evlilik kaygısıyla ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalar

incelenmiş ve araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

2.3.1.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Zeybek Kabakçı (2014), eğitimli kadınların gündelik yaşamını kuşatan korkular üzerine nitel bir çalışma yapmıştır. Çalışma kapsamında 25–30 yaş arasındaki lisansüstü eğitim gören kadınlarla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Katılımcılardan yalnızca biri evli diğerleri bekarıdır. Görüşmeler neticesinde pek çok korku türü ortaya çıkmıştır. Öne çıkan korkulardan biri evlilik korkusu olmuştur. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda evlilik korkusunun ortaya çıkmasında evlilikle ilgili edinimler, sağlıklı ilişki örnekleri, toplumun kadına attığı roller, olumsuz inançlar, konfor alanının bozulması, partnere ve ilişkiye dönük belirsizlikler, artan sorumluluklar ve ideallerine ulaşamama endişesi faktörlerinin etkili olduğu anlaşılmıştır.

Çelik ve Erkilet (2019) tarafından evlilik kaygısına ilişkin ilk olarak ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır. Evlenme çağına gelen ve daha önce hiç evlenmemiş 264 kadın ve 135 erkekte toplanan veriler ışığında ölçek uygulanmaya hazır hale getirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda geliştirilen ölçeğin evlilik kaygısını ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu anlaşılmıştır.

Sezer (2019) tarafından yapılan çalışmada; 17–38 yaş arasındaki evli olmayan üniversite öğrencilerinin evlilik kaygıları, romantik ilişkide akılcı olmayan inançları ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların genel olarak evlilik kaygılarının düşük olduğu görülmüştür. Evliliğin mutluluk getireceği inancına sahip bireylerin umutsuzluk düzeylerinin daha düşük olduğu, mutluluk beklentisi arttıkça evlilik kaygısının azaldığı saptanmıştır. Kadınlarda ve romantik ilişkisi bulunmayan katılımcılarda evlilik kaygısının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Güler (2021), 18–25 arası bekar bireylerin katıldığı çalışmada evlilik kaygısı ile evliliğe yüklenen anlam ve evlilik beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçları değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna göre iyimser ancak gerçekçi olmayan evlilik beklentileri yükseldikçe evlilik kaygısının azaldığı, evlilik kaygısı yükseldikçe evliliğe ilişkin olumsuz anlamlandırmaların arttığı tespit edilmiştir. Romantik ilişkisi olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kestir (2021) tarafından yapılan çalışmada; evlilik kaygısının beden algısı, cinsel benlik şeması ve anne-babaya bağlanma stilleri değişkenleri ile ilişkisi incelenmiştir. 18–40 yaş arasındaki bekar bireylerin katıldığı çalışmada ilişkisi olan ve ilişkisi olmayan tüm

bireylerin kaygılı ve kaçınılmalı bağlanma stillerine sahip olmasının evlilik kaygısı düzeylerini artırdığı tespit edilmiştir. Fiziki görünümünden memnun olan bireylerin evlilik kaygısının düşük olduğu görülmüştür. Çalışmada ayrıca romantik ilişkisi olan ve cinsel benlik şeması alt boyutlarından sevgi dolu/şefkatli benlik şemasına sahip olan bireylerin evlilik kaygılarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Romantik ilişkisi olmayan bireylerin ve kadınların evlilik kaygısı düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Yine romantik ilişkisi olmayan bireylerde ilgisiz anne-baba tutumuna sahip olan ve anne, baba ya da birinci dereceden yakın çevrede boşanma durumuna tanık olanların evlilik kaygısı düzeyleri yüksek bulunmuştur. Romantik ilişkisi olanlarda ise arkadaş çevresinde boşanan bireyler olmasının evlilik kaygısını artırdığı görülmüştür.

Payat (2021) yaptığı çalışmada genç yetişkinlerde evlilik kaygısı ile mutluluk korkusu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre mutluluk korkusu arttıkça evlilik kaygısının da yükseldiği görülmüştür. Ayrıca evlilik kaygısının ilişki durumu ve ilişkilerle ilgili kötü belleğe sahip olma değişkenleriyle anlamlı bir ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sönmez (2022) tarafından yapılan çalışmada; 18–29 yaş aralığındaki genç bireylerin evlilik kaygıları ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ve evlilik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda kadınların eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumu ve evlilik kaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve evliliğe yönelik olumsuz tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Genel anlamda eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumu arttıkça evliliğe yönelik olumlu tutum azalmakta, evlilik kaygısı artmaktadır. Anne-baba evliliğini mutlu olarak değerlendiren ya da bu konuda kararsız olanların, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumlarını benimsediği ve evlilik tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Bu bireylerde evlilik kaygısı düzeyi anne-baba evliliğini çatışmalı olarak değerlendiren bireylere göre daha düşük çıkmıştır. Diğer taraftan anne-babası boşanmış ya da ayrı yaşayanların ise evlilik kaygısı düzeyleri anne-babası sağ ve birlikte olanlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur.

Ünal ve arkadaşları (2022) kadınların evlilik kaygısı düzeylerinin gebelik öncesi doğum korkusuna etkisini araştırmışlardır. 15–49 yaş arasındaki evli olmayan kadınlardan toplanan veriler sonucunda evlilik kaygısı ve doğum korkusu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre bireylerin doğum korkusu arttıkça evlilik kaygısı da artmıştır. İlişkisi olmayan kadınlarda evlilik kaygısı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Öz (2022) tarafından yapılan çalışmada evlilik kaygısının evliliğe yüklenen anlam, toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ve psikolojik esneklik değişkenleri ile ilişkisi araştırılmıştır.

Bekar bireylerin katıldığı araştırmanın sonuçlarına göre, evlilik kaygısı ile evliliğe yüklenen pozitif anlam arasında negatif, evliliğe yüklenen negatif anlam arasında pozitif; evlilik kaygısı ile psikolojik esneklik arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna göre olumlu evlilik tutumuna ve psikolojik esnekliğe sahip bireylerde evlilik kaygısı daha düşüktür. Araştırmaya göre kadınların evlilik kaygısı ve psikolojik esneklik düzeyleri erkeklerden daha yüksektir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri tutumları da yüksektir, yani kadınlar erkeklere göre daha fazla eşitlikçi cinsiyet rolünü benimsemektedirler. Erkeklerin ise evliliğe yüklenen negatif anlam düzeyleri daha yüksektir. Romantik ilişkisi olanlar ile anne-babası sağ ve beraber olan bireylerde ise evlilik kaygısı daha düşüktür.

Akın (2022) tıp alanında ele aldığı evlilik kaygısını, ruhsal hastalık riski ve yaşam kalitesi değişkenleri açısından araştırmış ve bu kapsamda yaşları 25 üzerinde olan bireylerden elde ettiği verileri analiz etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yaşı ileri, eğitim seviyesi yüksek, anksiyete ve depresyon riski taşıyan, babasını kaybetmiş ve kardeş sayısı fazla olanlar ile sigara kullanan ve ciddi bir ilişkisi olmayan kişilerde evlilik kaygısının yüksek olduğu saptanmıştır.

Çıtak ve Başar (2023) tarafından yapılan çalışmada evlilik kaygısının bağlanma stilleri tarafından yordanıp yordanmadığı incelenmiştir. 18 yaş üstü bekar bireylerin katıldığı çalışmanın sonuçlarına göre kadınlarda ve romantik ilişkisi olmayanlarda evlilik kaygısının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik kaygısı ile kaygılı bağlanma arasında pozitif yönde orta düzeyli, evlilik kaygısı ile kaçınan bağlanma arasında pozitif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre kaygılı ya da kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik kaygısı düzeyleri daha yüksektir denilebilir.

Çulha ve arkadaşları (2023) evlenmemiş çalışan kadınların evlilik kaygısını ele almış ve çalışmada psikolojik sağlamlık düzeyinin kaygı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda bireylerin psikolojik sağlamlıkları arttıkça evlilik kaygılarının azaldığı saptanmıştır. İşçi olarak çalıştığını belirten kişilerin memur vasfıyla çalışanlara göre evlilik kaygısı düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Balcı Çom (2023) yaptığı çalışmada evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeyleri üzerinde bilişsel çarpıtmaların ve bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin etkisini araştırmıştır. Çalışmaya hiç evlenmemiş olanların yanı sıra evlenip boşanmış ve eşini kaybetmiş bireyler de dahil edilmiştir. Araştırma bulguları, evlilik kaygısının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir. Buna göre erkeklerin evlilik kaygısı düzeyleri kadınlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca evlilik kaygısı ile bilişsel çarpıtmalar (felaketleştirme, aşırı genelleme, kişiselleştirme vb.) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler

mevcuttur. Evlilik kaygısı ile bilişsel duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkide ise; evlilik kaygısı ile ruminasyon, olumlu yeniden odaklanma ve kabul duygu düzenleme stratejileri arasında negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Onay (2023) ise yaptığı çalışmada evlilik kaygısı ve ilişkide karar verme becerilerinin bağlanma stilleri ile ilişkisini incelemiştir. Çalışmanın örneklemini 18–25 yaş aralığındaki genç yetişkinler oluşturmuştur. Yapılan analizler neticesinde evlilik kaygısının ilişkide karar verme becerilerinin alt boyutu olan ilişkiyi yönetme becerisi ve bağlanma stillerinden kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Evlilik kaygısının, ilişkide karar verme becerilerinin alt boyutu olan kendine güven ve bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki mevcuttur. Çalışma sonucuna göre erkeklerin, yaşı ileri olanların, ilişkisi olmayanların ve gelir düzeyi düşük olanların evlilik kaygısı daha yüksektir.

2.3.1.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Curtis ve Susman (1994) evlilik korkusunun ele alındığı çalışmalara dair literatür taraması yapmış ve evlilik korkusuna neden olan faktörleri tek bir çalışma altında toplamayı amaçlamışlardır. Buna göre yapılan çalışmada evlilik korkusunun sebepleri sırasıyla; a) kimliğini ve benliğini kaybetme korkusu, b) kontrolünü kaybetme veya başkası tarafından kontrol edilme korkusu, c) kötü ebeveyn evliliğinin kendi ilişkisinde tekrarlayacak olmasından korkma, d) olası ekonomik kayıp ve yasal yükümlülüklerden korkma, e) evlilikte başarısız olma ve boşanma korkusu, f) yaşlanma ve fiziksel çekiciliğini kaybetme korkusu, g) bağlanma ve hayal kırıklığına uğrama korkusu, h) aldatılma ve terk edilme korkusu, i) evliliğin sorumluluklarından korkma, j) başarı ve mutluluk korkusu olarak on başlık altında toplanmıştır.

Nazari ve arkadaşları (2015) yaptıkları çalışmada; Tahran Üniversitesi öğrencileri arasında kişilik özellikleri, bağlanma stili ve benlik farklılaşması ile evlilik korkusu arasındaki çoklu ilişkileri incelemişlerdir. Çalışmaya kadın ve erkek karışık olmak üzere 195 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre evlilik korkusu ile nevrotik kişilik özelliği arasında pozitif yönlü; dışa dönüklük, açıklık, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri ile evlilik korkusu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağlanma stilleri arasında yalnızca annenin güvensiz bağlanma stili ile evlilik korkusu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Benlik farklılaşması alt boyutları olan “duygusal tepkisellik”, “duygusal kaçış”, “başkalarına bağımlılık” ile evlilik korkusu arasında pozitif yönlü anlamlı

bir ilişki saptanırken “ben pozisyonu” boyutu ile evlilik korkusu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Rajabi ve arkadaşları (2017) bekar öğrencilerin evlilik korkusunu azaltma ve evlilik motivasyonlarını artırma üzerinde kişilerarası seçimlere ve bilgi programına dayalı evlilik öncesi eğitim programının etkililiğini araştırmışlardır. 39 gönüllü öğrencinin katıldığı çalışmada deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre deney grubuna uygulanan evlilik öncesi eğitim programının (karşı cinsi tanıma, ilişki becerileri, çatışma çözme, ilişki beklentileri, güven oluşturma vb. eğitimler) bireylerin evlilik korkusunu azalttığı ve evlilik motivasyonlarını artırdığı görülmüştür.

Shams (2018), yaptığı çalışmada evlenme çağındaki gençlerde evlilik kaygısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma kapsamında Tahran’da yaşayan 19–35 yaş arasındaki genç yetişkinlere ilgili ölçme araçları uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda evlilik kaygısı ile nevrotik kişilik arasında pozitif bir korelasyon olduğu; evlilik kaygısı ile dışadönüklük, açıklık, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kişilik özelliklerinin gençlerdeki evlilik kaygısını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Afzal ve arkadaşları (2019) tarafından Pakistan’da yapılan çalışmada; hiç evlenmemiş ve evlilik hazırlığı yapan genç yetişkinlerin evlilik öncesi kaygı düzeylerini ölçmek amacıyla yerli bir ölçek geliştirilmiştir. Evlilik kaygısı ile ilgili temalar belirlenmiş ve bu temalar çerçevesinde katılımcılarla olası evliliklerini düşündüklerinde ne hissettiklerinin sorulduğu görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler ışığında 47 maddelik, altı faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarında ilişkiyi sürdürme kaygısı, evlilik teklifi kaygısı, partner kaygısı, kayınvalide kaygısı, gelecek kaygısı ve mali kaygılar yer almıştır. Yapılan analizler sonucunda geliştirilen ölçeğin gençlerde evlilik kaygısını ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Fereydonpour ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada; genç kadınların evlilik korkusu, romantizm ve eş seçimine ilişkin tutumları üzerinde şema terapi ve imago terapinin etkileri araştırılarak karşılaştırılmıştır. Çalışmada evlilik korkusunun sebepleri evlilikle ilgili olumsuz şemalar, çocukluk yaşantıları, mükemmeliyetçilik, aileden şiddet görme ve ailedeki maddi sorunlar olarak açıklanmıştır. Bireylere uygulanan terapiler sonucunda; bireylerin sahip oldukları şemaların farkına vararak olumsuz şemalarını olumlularla değiştirdikleri, şu anki olumsuz tutumlarının geçmiş yaşantılarından veya ebeveynleriyle ilgili problemlerden ötürü ortaya çıktığını fark ettikleri ve bu sayede evliliğe mantıklı ve etkili bir bakış açısı getirdikleri tespit edilmiştir. Bu kapsamda araştırma bulguları

şema terapi ve imago terapi uygulamalarının evlilik korkusunu ve eş seçimine yönelik olumsuz tutumları azalttığını göstermiştir.

Naeimi ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada kadın öğrencilerin evlilik korkusu ile doğum ve çocuk bakımına karşı tutumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu kapsamda İran Abadan Tıp Bilimleri fakültesinde öğrenim gören 234 kadın öğrenciden veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda doğuma ve çocuk bakımına yönelik olumlu tutumlar arttıkça evlilik korkusunun azaldığı görülmüştür.

Mokhtari ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada şema temelli evlilik öncesi eğitimin bekar kadınların evlilik korkusu ve şema modelleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmacılara göre bireyler bilişsel çarpıtmalar, olumsuz şemalar ve bu şemalara karşı kullandıkları başa çıkma yöntemleri nedeniyle evliliğe ilişkin kaygı veya korku yaşamaktadır. Bu kapsamda 30 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada 15 kişilik deney grubuna şema temelli evlilik öncesi eğitim programı uygulanmış ve grubun evlilik korkusu düzeylerinin anlamlı bir şekilde düştüğü gözlenmiştir. Araştırma sonucunda şema temelli evlilik öncesi eğitim programının evlilik öncesi süreçte kritik bir müdahale yöntemi olduğu belirtilmiştir.

Esmailpour ve Nourmohammadi Ahari (2022), üniversite öğrencisi kadınlarda evlilik korkusunu ölçek amacıyla evlilik korkusu anketi geliştirmişlerdir. Öğrencilerden toplanan verilerin analizi sonucunda ölçeğin “evlilik korkusu” olarak tek faktörlü yapıya sahip olmasının yanı sıra üç alt boyuta da sahip olduğu görülmüştür. Buna göre evlilik korkusu; partner korkusu, kişilerarası farklılıklara dair korkular, eğitim ve çalışma hayatının kısıtlanacağı korkusu olmak üzere üç faktörlü bir yapıya sahiptir. Araştırma sonucunda geliştirilen ölçeğin kadınlarda evlenme korkusunu ölçmek için yüksek düzeyde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

2.4. Algılanan Ebeveyn İlişkisi

Bireylerin evlilik yaşamından korkmasının ve evlilikten kaçınmasının nedenlerinden biri de tanık oldukları sağlıklı evlilikler olabilir. Öyle ki buna verilebilecek en iyi örnek bireyin en yakınında bulunan kendi anne-babasının evliliğidir (Cüceloğlu, 2022). Ebeveynlerle birlikte geçirilen erken dönem yaşantıları yetişkinlikte bireylerin davranışları üzerinde etkili olmaktadır (Warriner ve ark., 1963). Bu süreçte anne-baba ilişkisinin gözlemlenmesi bireyin evlilik tutumunu ve eş seçimini etkileyebilmektedir (Çelik ve Öziş, 2016). Anne-baba evliliğinden edinilen deneyimler sonucunda bireyin evlilikle ilgili

beklentileri şekillenmekte ve bu evlilik, olumlu veya olumsuz şekilde ileriki nesillerin evliliklerine yansımaktadır. Bu durum çiftlerin evlilik kalitesinin de belirleyicisi olmaktadır (Curran ve ark., 2009).

Algılanan ebeveyn ilişkisi tutumu hakkında literatürde net bir tanım bulunmamaktadır. Ancak Çelik ve Öziş (2016) tarafından geliştirilen ölçek çalışmasında “kişilerin anne-babaları arasındaki ilişkiyi değerlendirerek birbirlerine karşı tutumları (ilgisiz, koruyucu, otoriter, bağımlı, demokratik) hakkında sahip oldukları algılar” şeklinde ele alınmıştır ve bu şekilde tanımlamak mümkündür. Daha iyi anlamak adına araştırmacılar konu başlığını bir örnekle açıklamışlardır. Buna göre bir kadın, eğer babasının annesiyle ilişkisindeki tutumunu otoriter olarak algılıyorsa kendisi de otoriter bir evlilik tutumu benimseyebilir ve otoriter kişiliğe sahip bir partner seçme eğiliminde olabilir. Tam tersi şekilde kendisi de romantik ilişkilerinde otoriter bir tutum sergileyebilir. Ya da romantik ilişkisinde hem kendisinin hem de partnerinin otoriter bir tutuma sahip olmasını bekleyebilir. Buradan hareketle anne-baba arasındaki algılanan ilişki niteliğinin gelecek nesillerin evlilik tutumları hakkında ipucu verdiği söylenebilir. Sağlıklı evlilikler kurulması ve olumsuz evlilik algılarının önlenmesi bakımından ise tespit edilmesi gereken önemli bir konudur.

Tarhan’a (2018) göre çocukluk dönemindeki yaşantılar aracılığıyla anne-babanın bireyin evlilikle ilgili düşünce ve davranış kalıplarına yön vermesi dolaylı etkidir. Ebeveynler evlilik konusunda çocuklarını doğrudan olduğu kadar dolaylı olarak da pek çok şekilde etkilemektedir. Kadınların erkek, erkeklerinse kadın modelleriyle ilgili şemalarını ilk olarak anne-babalar oluşturmaktadır. Babanın tutum ve davranışları erkek modelini, annenin tutum ve davranışları ise kadın modelini oluşturur. Bu modeller çocukların yetişkinlikte karşı cinse olan tavrını etkiler. Evlilik sürecine gelindiğinde ise anne-baba figürlerinden doğan modeller kişinin karşı taraftan beklentilerini ve partnerinde aradığı özellikleri belirler. Bu yüzden doğrudan olmasa da anne-babanın yarattığı bu etkinin azımsanmayacak bir boyutta olduğu söylenebilir.

Sosyal Öğrenme Kuramı’na göre insan davranışlarının birçoğu başkalarını gözlemleyerek ve onları model alarak gelişir (Bayrakçı, 2007). Bireylerin evliliğe ilişkin tutum ve davranışlarının büyük bir kısmı da çocukluk döneminde ebeveynler arasındaki evlilik etkileşimlerinden öğrenilir (Topham ve ark., 2005). Evlendiğinde nasıl bir eş ve ebeveyn olacağını birey, kendi anne-babasından öğrenmektedir. Kök ailede öğrenilenler ise diğer öğrenmelerden daha kalıcıdır. Birey, sağlıklı anne-baba ilişkisi içerisinde büyüdüğünde olumlu evlilik tutumlarına sahip olurken; anne babasının mutsuz ve sağlıklı ilişkisine tanık olduğunda olumsuz tutumlara sahip olmakta ve bireyin kendi evlilik ilişkisi de sağlıklı

olmamaktadır (Salman, 2023). Örneğin anne-babası boşanmış çocukların yetişkin olduklarında boşanma yaşama riski daha yüksektir (Amato, 2003; Belsky ve Isabella, 1985). Dolayısıyla anne-baba arasında yaşanan pek çok ilişki sorunu evlenme çağına gelmiş bireylerde olumsuz algılara yol açarak yoğun bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Topham ve ark., 2005). Birey ailesiyle sürekli temasta olmasa dahi bu durum etkisini güçlü bir biçimde gösterebilmektedir (Bartle Haring ve Sabatelli, 1998).

Ebeveyn rol modelinin çocuk üzerindeki etkisini gösteren önemli durumlardan biri eş seçimidir. Birey, ebeveynlerinden edindiği şemalar aracılığıyla kendi anne-babasına benzer bir partner seçme eğilimi gösterir. Bu durum Freud'un psikanalitik kuramında ortaya koyduğu oedipus ve elektra kompleksine dayandırılmıştır. Kurama göre çocuklukta karşı cinsten ebeveyne duyulan bilinçdışı ilgi, yetişkinlikte kişinin o ebeveynine benzer nitelikteki kişilere romantik ilgi duymasıyla kendini gösterir. Bu benzerliğe göre eş seçimini yapan bireyin evlilikten aldığı doyum da farklılık göstermektedir. Örneğin partnerini ebeveyni kadar uyumlu biri olarak algılayan bireylerin ilişki doyumu daha yüksektir. Ancak partnerini ebeveyni gibi nevrotik biri olarak değerlendiren kişinin ise yaşadığı ilişkiden memnun olmadığı görülmektedir (Geher, 2000). Buna göre anne-babaların çocuklarının yalnızca evlilik tutumları üzerinde etkili olmadığı, eş seçiminden evlilik sonrası yaşantılara kadar birçok yerde önemli bir belirleyici oldukları söylenebilir.

Ebeveynlerin çocuklarına sağlıklı rol model olmaları, onların varlığı kadar önemlidir. Çünkü anne-babalar çocuğun kişilik gelişiminde ve karakter oluşumunda esas özdeşim modelleridir. Gerek sözleriyle gerek davranışlarıyla model olan anne babalar çocuklarının hayatı öğrenme sürecinde büyük bir rol oynamaktadır. Çocukla kurulan ilişkinin yanı sıra anne-babanın kendi aralarındaki ilişkinin de sağlıklı olması çocuklarına karşı tutumlarını etkileyen önemli bir durumdur. İlişki sorunlarının bir yansıması olarak çocuğa karşı gösterilen olumsuz tepki ve tutumlar gençlik döneminde duygusal birikimler şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bunun sonucunda bireylerde ruhsal sıkıntılar, davranış bozuklukları veya kaygı bozuklukları gibi problemler görülebilmektedir (Köknel, 2011; Yavuzer, 2011).

Fishman ve Myers (2000) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin evlilikten doyum düzeylerinin çocukların psikolojik sağlamlıkları ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Araştırmaya göre evliliğinde mutsuz olan ebeveynlerin çocukları; mutlu ve sağlıklı bir evlilik yaşantısına sahip ebeveynlerin çocuklarına kıyasla psikolojik anlamda daha uyumsuz, daha depresif ve daha az sosyal ilişkilere sahiptir. Benzer doğrultuda yapılan bir başka çalışmada (Özbey, 2012) ise ebeveynler arasındaki evlilik uyumu ile çocukların davranış problemleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar; evliliğinde uyuşmazlık yaşayan ebeveynlerin

olumsuz davranışlarda bulunarak çocuğa rol model olduğunu ve bunun sonucunda çocukların da dışa dönük davranış problemleri (saldırganlık, öfke, karşı gelme, dikkat eksikliği vb.) geliştirdiklerini göstermiştir. Bu bilgilere dayanarak sağlıklı ebeveyn ilişkisi içerisinde büyüyen çocukların yetişkinlikte özellikle evlilik konusunda kaygılı ve kaçınan bir kişilik yapısına sahip olması beklenebilir.

Çocuk için ebeveyn figürü hayatın merkezindedir. Doğduğu andan itibaren onlarla özdeşim kurarak büyür ve onları model alarak kendini geliştirir. Aynı zamanda çocuğun psikolojik sağlamlığı da yine aile süreçleriyle yakından ilgilidir. Anne-baba arasındaki sorunlar, aile yapısındaki değişimler çocukta strese sebep olarak psikolojik iyi oluş halinin bozulmasına yol açmaktadır. Ailede yaşanan değişim ve krizlerin en önemlilerinden biri ise boşanmadır (Maden, 2015). Boşanma sonrasında eşler öncelikli olarak kendi bireysel sorunlarına odaklanmakta ve bu süreçte ebeveynlik potansiyelleri zayıflarken çocuklarına destek olma noktasında yetersiz kalmaktadırlar (Duran Aydıntug, 1997, akt., Memani, 2003). Ancak bu yetersiz ilgi ve yetersiz destek çocuklarda kaygı duygusunu ortaya çıkarmakta ve çocuklar olumsuz evlilik tutumları geliştirebilmektedir. Bunun aksine sağlam ve sağlıklı bir ilişki içerisinde büyüyen çocuk, daha istikrarlı ve destekleyici bir anne-baba evliliği gözlemleyerek olumlu tutumlara sahip olabilmektedir (Walczack ve Burns, 1984; Wallerstein ve Blakeslee, 1989, akt., Braude, 1993).

Yapılan araştırmalarda anne-baba evliliğinin bireyin evlilik tutumu üzerindeki etkisi açıkça görülmektedir. Çalışma sonuçlarına göre; anne-babası boşanan veya ayrı yaşayan bireyler, gördüğü olumsuz ilişki durumunun kendi ilişkisinde ortaya çıkacağı ya da evliliğin mutluluk getirmeyen bir kurum olduğu düşüncesiyle evliliğe dair birtakım endişelere sahiptir. Ebeveynleri arasındaki evliliği mutlu olarak değerlendiren bireylerin ise evlilikle ilgili tutumları daha olumlu ve evliliğe duydukları kaygılar daha azdır (Akbaş ve ark., 2019; Curtis ve Susman, 1994; Kestir, 2021; Maden, 2015; Öz, 2022; Sönmez, 2021). Keldal'ın (2021) yaptığı çalışmada da kök ailenin etkilerini görmek mümkündür. Gençlerin evliliğe bakış açılarının incelendiği bu çalışmada katılımcılardan biri anne-babası arasındaki ilişkinin kendisini evliliğe özendirdiğini, onların birbirleriyle anlaştıklarını ve mutlu olduklarını gördükçe evlenme arzusu duyduğunu belirtmiştir.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin insan hayatının birçok noktasında etkili olduğunu görmek mümkündür. Bunlardan en göze çarpanı bireylerin romantik ilişkileridir. Algıladıkları ebeveyn ilişki durumuna göre bireylerin kendi ilişkilerine ve aşk hayatlarına attettikleri değerler de farklılık göstermektedir. Anne-baba ilişkisinin ilgisiz, koruyucu, bağımlı ya da otoriter olarak algılanması genellikle kişinin ilişkideki rolü üzerinde olumsuz

etkiler yaratmaktadır. Karşı cinsle ilişkiler ve partnere karşı tutumlar aileden edinilen deneyimlerle paralellik göstermektedir. Demokratik ebeveyn ilişkisi algısına sahip bireyler ise ilişkilerinde daha uyumlu ve farkındalıklıları yüksektir. Bu kişiler romantik ilişkilerinde daha mutludurlar ve psikolojik dayanıklılıkları daha iyi durumdadır. Diğer taraftan ebeveyn ilişkisi yalnızca çocuğun romantik ilişkileri üzerinde etkili olmamakta, kişinin kendi çocuğuyla ilişkisinde dahi etkisini göstermektedir. Eğer anne-baba ilişkisindeki tutumlar ilgisiz olarak algılanmışsa kişi kendi çocuğuna karşı da ilgisiz ebeveyn tutumu sergileyebilmektedir. İlişkisi olmayan ya da henüz evlenmemiş bireyler için ise algılanan ebeveyn ilişkisi, kişilerin evlilikle ilgili mantıkdışı inançlara sahip olmasına yol açmaktadır. Aynı zamanda evlilikteki rollerini ve evlilikten beklentilerini belirlemektedir. Örneğin; anne ya da babadan biri otoriter ilişki tutumuna sahipse çocuk kendi evliliğinde geleneksel evlilik rollerini benimseyebilir ve partnerinden de aynı rollere sahip olmasını bekleyebilir (Arslan, 2020; Akarslan, 2022; Çopuroğlu, 2022; Gümüş, 2021; Öziş, 2016; Tetik, 2018; Tosun ve Yazıcı, 2021a; Uzun, 2020).

Sonuç olarak anne-baba arasındaki ilişkinin bireylerin hayatındaki rolü göz ardı edilmemelidir. Evlilikle ilgili tutumlarda, eş seçiminde ve evlilik rollerinde çocuğun bu ilişkiye dair algıları önemli bir yere sahiptir (Çelik ve Öziş, 2016). Çünkü birey, küçüklükten itibaren ailesinden gördüğü ve içselleştirdiği eş ve ebeveyn modelini ileride kendi evliliğine aktarır (Tekin ve İpek, 2020). Anne ya da baba, eşiyle ilişkisinde yaşadığı çatışmalarla başarılı bir şekilde başa çıkabiliyorsa çocuk da kendi ilişkisinde aynı beceriyi gösterebilir (Çelik ve Öziş, 2016). Başka bir ifadeyle; evlilikteki stresli durumların baş edebilme becerisine sahip birey için bir tehdit algısı oluşturmadığı söylenebilir. Bu nedenle kişinin evlilik kaygısı yaşaması ve evlilikten kaçınması daha zayıf bir ihtimal olarak görülebilir. Diğer taraftan ebeveyn evlilik ilişkisi, çocukla anne-baba arasında kurulan ilişkiyi destekleyici bir role sahiptir. Dolayısıyla anne-baba ilişkisinin kalitesi, hem ebeveynlerin ve çocukların psikolojik sağlıklarının korunması hem de ebeveynler ile çocuk arasındaki nitelikli ilişki için oldukça önemlidir. Bu yüzden bireyin gözlemlediği ve algıladığı ebeveyn ilişkisi, gelecek nesillerin sağlıklı ilişkiler kurması ve yaşam doyumlarının yüksek olması adına büyük bir öneme sahiptir (Çelik ve Öziş, 2016).

2.4.1. Algılanan Ebeveyn İlişkisi ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde algılanan ebeveyn ilişkisi ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalar incelenmiş ve araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

2.4.1.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Şirvanlı Özen (1998) tarafından yapılan çalışmada anne-baba ilişki durumunun çocukların davranış ve uyum bozuklukları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini anaokulu, ilköğretim ve lise düzeyindeki çocuklar oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; çatışmalı anne-baba ilişkisine sahip çocukların ve anne-babası boşanmış çocukların psikolojik problem yaşama ve kaygı düzeylerinin, uyumlu anne-baba evliliğine sahip çocuklara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca çatışmalı veya boşanmış ailelerden gelen çocukların algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha az olduğu, sosyal destek algısı düştükçe depresyon ve kaygı düzeylerinde artış olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn evlilik uyumu düzeyiyle çocukların uyum sorunu yaşama düzeyleri arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Çelik ve Öziş (2016) tarafından algılanan ebeveyn ilişki tutumunu belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır. Çalışmada analiz edilecek veriler yaşları 16 ila 67 arasında değişen evli ve bekar bireylerden toplanmıştır. Literatür taraması, katılımcılarla ve uzmanlarla yapılan görüşmeler sonucunda ölçek uygulanmaya hazır hale getirilmiştir. Hem anne hem baba ilişki tutumuna yönelik iki ayrı forma sahip olan ölçek toplamda 37 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ilgisiz, koruyucu, demokratik, bağımlı ve otoriter olmak üzere beş alt boyut bulunmaktadır. İlk defa bu çalışmayla geliştirilen “Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği”nin yapılan analizler sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

Öziş (2016) tarafından yapılan çalışmada evli bireylerde evlilik yaşam doyumu, algılanan ebeveyn ilişkisi tutumu, psikolojik dayanıklılık ve dini inanç gücü arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma, yaşları 17 ila 69 arasında değişen 314 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda; araştırma değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Annenin demokratik tutum algısına sahip evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu, babanın ilgisiz tutum algısına sahip evli bireylerin ise evlilik yaşam doyumlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Dini inanç gücü yüksek olan bireylerde bağımlı ebeveyn ilişkisi tutumu algısının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Babanın ilgisiz tutumu algısına sahip bireylerde psikolojik dayanıklılık daha düşük düzeydedir. Ayrıca evlilik yaşam doyumu ile dini inanç gücü ve psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönlü ilişkiler mevcuttur.

Tetik (2018) yaptığı çalışmada; yetişkinlerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları ile aşka dair görüşleri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışma 380 kişinin katılımıyla

gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; erkekler kadınlara kıyasla babalarını evlilik ilişkisinde daha otoriter, bağımlı ve ilgisiz olarak algıırken annelerini ise eşiyle ilişkisinde daha bağımlı ve ilgisiz olarak algılamaktadırlar. Bireylerin eğitim düzeyleri düştükçe annenin bağımlı ilişki tutumuna sahip olduğu algısı yükselmiştir. İlişkisi olmayan katılımcılar babalarını daha otoriter olarak algılamaktadırlar. Ayrıca algılanan ebeveyn ilişkisinin yaş, anne eğitim düzeyi ve birlikte yaşanan kişiler değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği anlaşılmıştır. Çalışmada, yetişkinlerin algılanan ebeveyn ilişki tutumlarının alt boyutları ile aşk tutumlarının alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Tükel (2018) tarafından yapılan çalışmada; evli bireylerde problem çözme becerisinin duygusal zekâ ve algılanan ebeveyn ilişkisi tarafından yordanıp yordanmadığı ele alınmıştır. Çalışmaya 342 evli birey katılmıştır. Yapılan analizler neticesinde; evli bireylerin evlilikle ilgili problemleri çözme beceri düzeylerinin annenin ilgisiz, demokratik ve koruyucu ilişki tutumuyla anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Babaya yönelik algılanan ebeveyn ilişki tutumlarından ise otoriter, koruyucu, demokratik ve ilgisiz alt boyutlarıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerilerini duygusal zekânın birinci sırada, ebeveyn ilişki tutumlarından annenin demokratik ve bağımlı tutumlarının ikinci sırada yordadığı anlaşılrken; algılanan baba ilişki tutumunun yordamadığı anlaşılmıştır.

Saral (2018) yaptığı çalışmada; yetişkinlerin cinsiyet algısı ile algılanan ebeveyn ilişki tutumları ve çocukluk çağı ebeveyn tutumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre; bekar bireylerde babanın anneyle ilişkisinde koruyucu tutuma sahip olduğu algısı evlilere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Anne-babası görücü usulü evlenen bireylerin, flört ederek evlenen katılımcılara oranla annelerinin babalarına karşı daha bağımlı tutumlar sergilediği algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Aynı zamanda algılanan ebeveyn ilişkisinin cinsiyete, anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Algılanan anne-baba kabul-red/kontrol tutumları ve ebeveynler arasındaki ilişki tutumlarının, çelişik duygulu cinsiyetçilik tutumları ile arasında da anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Uzun (2020) tarafından yapılan çalışmada; üniversite öğrencilerinin duygu yönetme becerileri ve algılanan ebeveyn ilişki tutumları açısından partner saygı düzeyleri incelenmiştir. Çoğunluğu kadınlardan oluşan 401 kişilik bir çalışma grubundan veriler toplanmış ve ilgili analizler yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre; üniversite öğrencilerinin partner saygı düzeylerinin ebeveyn birliktelik durumuna ve duygu yönetme becerilerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Anne-babası birlikte olan ve duygu yönetme becerileri yüksek olan bireylerin partner saygı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca partner saygı düzeyi ile algılanan ebeveyn ilişki tutumlarından ilgisiz, demokratik ve

koruyucu ilişki tutumları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu anlaşılmıştır.

Arslan (2020) öğretmen adayı olan 501 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada; yetişkinlikte gözlenen dikkat eksikliği-hiperaktivite ile yaygın anksiyete bozukluğu semptomları arasındaki ilişkiyi algılanan ebeveyn ilişkisi ve bilişötesi farkındalık olguları açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; annelerin daha çok koruyucu ilişki tutumuna sahip olarak algılanırken babalar ise daha çok bağımlı ilişki tutumuna sahip olarak algılanmaktadır. Korelasyon analizleri sonucunda yaygın anksiyete bozukluğu ve dikkat eksikliği ile ebeveyn ilişki tutumu ve bilişötesi farkındalık alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bilişötesi farkındalık ve alt boyutları ile algılanan ebeveyn ilişki tutumları arasında ise zayıf düzeyli anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Gümüş (2021) tarafından yapılan çalışmada; üniversite öğrencilerinin flört şiddeti, öz anlayış ve algılanan ebeveyn ilişki tutumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 18–28 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Yapılan analizler sonucunda; flört şiddetinin öz anlayış ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken algılanan ebeveyn ilişki tutumu ile arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre; erkek ve kadınların flörtte uyguladığı psikolojik veya fiziksel şiddet tutumu, algılanan anne-baba ilişki tutumlarının türüne göre değişkenlik göstermektedir.

Tosun ve Yazıcı (2021a) yaptıkları çalışmada; algılanan ebeveyn ilişki tutumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların evlilik rol beklentileri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Elde edilen bulgular neticesinde; algılanan ebeveyn ilişki tutumu ve akılcı olmayan inançların rol beklentileriyle istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Baba ilişki tutumunu otoriter olarak algılayan bireylerin geleneksel rol beklentilerine sahip olduğu; anne ilişki tutumunu demokratik olarak algılayan bireylerin eşitlikçi rol beklentilerine sahip olduğu görülmüştür. Romantik ilişkideki akılcı olmayan inançların ise geleneksel rol beklentileri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur.

Çopuroğlu (2022) yaptığı çalışmada; üniversite öğrencilerinin duygusal ilişki mutluluğu üzerinde duygusal ilişki biçimi, algılanan ebeveyn ilişki tutumu ve duygusal öz yeterlik değişkenlerinin yordayıcılığını incelemiştir. Çalışmaya 485 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda; üniversite öğrencilerinin duygusal ilişki biçimleri, duygusal ilişkideki mutluluk düzeyleri, algılanan ebeveyn ilişkisi tutumları ve duygusal öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Değişkenlerin aynı zamanda cinsiyete ve ebeveynlerin birliktelik durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Yapılan analizlerde üniversite öğrencilerinin duygusal ilişkideki mutluluk düzeylerinin; duygusal

ilişki biçimi, algılanan ebeveyn ilişkisi tutumu ve duygusal öz yeterlik değişkenleri tarafından yordandığı görülmüştür.

Akarslan (2022) tarafından yapılan çalışmada; algılanan ebeveyn ilişkisi ile yetişkinlikte görülen duygusal tepkisellik düzeyi ve evlilikte ebeveyn-çocuk iletişimi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmaya yaşları 25 ila 55 arasında değişen, evli veya boşanmış ve 0–18 yaş arasında çocuğu olan 392 gönüllü kişi katılmıştır. Araştırma bulgularına göre; bireylerin algıladıkları anne-baba ilişki tutumu ile duygusal tepkisellik düzeyi arasında bazı alt boyutlara göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Aynı şekilde ebeveyn ilişki tutumu ile bireyin kendi çocuğuyla iletişim durumu arasında da anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ayrıca algılanan ebeveyn ilişkisi tutumunun cinsiyet, yaş, medeni durum ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre bazı alt boyutlar açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Büyükarıslan (2023) çalışmasında bireylerin aldatma eğilimi ve ilişki inançlarıyla algılanan ebeveyn ilişki tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma kapsamında 340 katılımcıdan gerekli veriler toplanmıştır. Analizler sonucunda; bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, ilişki inançları ve aldatma eğilimlerinin yaş, ilişki durumu, ilişki süresi, öğrenim durumu değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yalnızca cinsiyet değişkeni açısından erkekler lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Ayrıca katılımcıların algılanan ebeveyn ilişki tutumları ile aldatma eğilimi ve ilişki inançları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

2.4.1.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Emery ve O'Leary (1982) yaptıkları çalışmada anne-baba anlaşmazlığının çocuklar üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini klinik tedavi gören 50 çocuk oluşturmuştur. Elde edilen verilere göre; erkeklerdeki davranış problemlerinin anne-baba evlilik uyuşmazlığıyla yüksek düzeyde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynler arasındaki geçimsizlik düzeyinin cinsiyete ve çocukların kabul edilmeme tutumlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Coleman ve Ganong (1984) tarafından yapılan çalışmada; aile yapısının ve ebeveyne yakınlık durumunun lise ve üniversite öğrencilerinin evliliğe, evlilik beklentilerine ve boşanmaya yönelik tutumları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre; aile yapısının boşanma tutumları üzerinde etkili olduğu, anne-babası ayrı olan çocukların boşanmaya ilişkin tutumlarının anne-babası birlikte olan çocuklara göre daha olumlu olduğu

görülmüştür. Aile yapısı ne olursa olsun yüksek düzeyde ebeveyne yakınlık belirten bireylerin orta ve düşük düzeyde yakınlık algısına sahip bireylere göre evlilik tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçların sosyal öğrenme ve rol-model olma yaklaşımları açısından düşük düzeyde açıklama gücüne sahip olduğu belirtilmiştir.

Bun ve arkadaşlarının (1988) yaptığı çalışmada bireylerin benlik saygıları üzerinde ebeveyn otoriter davranışlarının etkisi araştırılmıştır. Araştırma kapsamında 230 kolej öğrencisinden veriler toplanmıştır. Yapılan analizler neticesinde; ebeveynlerin otoriter tutumunun benlik saygısı ile negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.

Wallerstein (1991) tarafından yapılan nitel çalışmada boşanmanın çocuklar üzerindeki uzun vadeli etkileri üzerine bir inceleme yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; boşanmayla birlikte aile içinde devam eden yeni streslere veya artan deneyimlere bağlı olarak çocukların birtakım psikolojik ve sosyal zorluklar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Boşanmaya maruz kalan çocukların genç yetişkinlik de dahil olmak üzere ileriki gelişim dönemlerinde kalıcı bağlanma kaygısı yaşadıkları tespit edilmiştir.

Jennings ve arkadaşları (1992) tarafından yapılan çalışmada; algılanan ebeveyn çatışmasının, cinsiyetin ve aile yapısının genç yetişkinlerin evliliğe yönelik tutumları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmaya yaşları 18 ila 22 arasında değişen, anne-babası birlikte veya boşanmış olan toplamda 340 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda; ebeveyn çatışması algısına sahip olanların, erkeklerin ve boşanmış aileden gelen genç yetişkinlerin daha olumsuz evlilik tutumlarına sahip olduğu görülmüştür.

Engel ve Thurmaier (2002) tarafından yapılan çalışmada iletişimin ilişkilerdeki ve aile içindeki önemi araştırılmıştır. Çalışma sonuçları; evlilik kalitesi düzeyinin bireylerin iletişim sorunlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. İletişim problemlerinin ise ailede öğrenildiği, çatışmalı anne-baba evliliğine tanık olan çocukların yaşadıkları stresle birlikte sağlıklı olmayan iletişim biçimini rol-model aldıkları görülmüştür. Dolayısıyla kaliteli evlilik yaşantısı becerilerinin eğitim ve sosyalleşme süreçlerinde aileden kazanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Stechauner (2012) yaptığı araştırmada anne-baba ilişki durumunun, genç yetişkinlerin evlilik ve boşanmaya yönelik tutumları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmaya anne-babası birlikte olan 183 kişi, anne-babası boşanmış veya ayrı olan 106 kişi katılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre; parçalanmış ailelerden gelen bireylerin evlilik tutumları daha olumsuzdur. Kadınların evliliğe ve boşanmaya yönelik tutumları algılanan anne-baba ilişkisinden daha güçlü bir şekilde etkilenirken; parçalanmış ailelerden gelen erkeklerin boşanmaya ilişkin tutumları ebeveynler arası çatışma algısından daha fazla

etkilenmektedir. Sağlıksız anne-baba birlikteliği içerisinde yaşayan erkekler, benzer aile ilişkisine sahip kadınlara ve parçalanmış ailelerden gelen erkeklere kıyasla daha fazla olumsuz evlilik inançlarına sahiptir ve daha çok boşanmaya meyillidir. Ayrıca evliliğe dair olumsuz tutum ve boşanmaya yönelik olumlu tutum; mutsuz anne-baba ilişkisi, ömür boyu birlikteliğe yönelik olumsuz inanç ve uzun süreli birliktelik geçmişi ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla parçalanmış aileye sahip gençlerin, evliliğe ve uzun süreli bir birlikteliğe olan inançları, mutlu anne-baba ilişkisine sahip bireylere oranla oldukça zayıftır.

Lucier Greer ve arkadaşları (2021) yaptıkları çalışmada anne-baba ilişki kalitesinin çocuklarının depresif belirtilere sahip olma düzeyleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Asker aileleri üzerinde yapılan araştırma sonucunda; ebeveyn ilişki kalitesinin ergen bireylerdeki depresif belirtilerle dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmüştür. İki değişken arasındaki ilişkinin ebeveyn duyulan yakınlık durumuna göre farklılaştığı tespit edilirken kız ve oğlan çocukları açısından sonuçların farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Garriga ve Pennoni (2022) tarafından yapılan çalışmada; ebeveyn boşanması ve geçici ebeveyn ayrılığının, ebeveyn ilişki kalitesi açısından çocuklar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; kaliteli ebeveyn birlikteliklerinin dağılmasının, davranış problemlerine sebep olması açısından çocuk üzerinde ciddi etkileri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca geçici ebeveyn ayrılığının, küçük çocuklar üzerinde önemli olumsuz etkileri olan ve aile yapısını bozan bir durum olduğu belirtilmiştir. Bu duruma maruz kalan çocukların anne-babası birlikte olan veya boşanmış ailelerin çocuklarına göre daha fazla davranış ve hiperaktivite problemlerine sahip oldukları görülmüştür.

2.5. Evlilik Rol Beklentisi

Evlilik, bireylerin yaşamında pek çok değişikliğe sebep olmaktadır. Yeni bir yaşam düzeniyle birlikte bekar birey rollerine sahip olan kişi, evli birey rollerine geçiş yapmaktadır (Canel, 2007). Rol kavramı; kişinin statüsü ve konumu gereği herhangi bir işte, ortamda ya da bir ilişkide kendisinden yapması beklenen görev, sorumluluk ve davranış kalıplarının toplamı şeklinde tanımlanmaktadır (Canel, 2011; Eken, 2006; TDK, 2023). Evlilik rolleri ise aile kurumunun devamlılığını sağlayan ve gereksinimlerini karşılamasına yardımcı olan beklentiler ve tekrarlanan davranış kalıplarıdır (Bray, 1995). Buna göre evlilik rol beklentileri, bireylerin evlilik süresince partnerinden beklediği tutum ve davranışların nasıl olması gerektiğini ortaya koyan arzulardır (Dyer, 1962). Richter'e (1965) göre rol beklentileri; çiftlerin birbirlerine karşı bilinçli veya bilinçdışı olarak oluşturdukları

yapılandırılmış bir beklentiler bütünüdür (Akt., Bulut, 1993). Rol beklentileri bireyden bireye büyük oranda değişim göstermekle birlikte (Sterrett ve Bollman, 1970) literatürde kişilerin eşitlikçi ya da geleneksel evlilik rol beklentilerinden birine sahip olduğu belirtilmektedir. Buna göre toplumsal cinsiyet rollerini benimseyenler geleneksel rol beklentilerine sahipken toplumsal cinsiyet eşitliğine inananlar ise eşitlikçi rol beklentilerine sahiptirler (Canel, 2011; Dunn, 1960; Köksal ve İlhan, 2018).

Evliliğin ön plana çıktığı genç yetişkinlikte eş seçimi kadar evlilik beklentileri de öne çıkmaktadır. Mutlu bir evlilik öncelikle doğru eş seçimi ile ilgilidir. Başarılı bir eş seçimi içinse bireyler kendi beklentilerini ve hedeflerini net olarak tanımlamalıdır. Bu süreçte evliliğe dair gerçekçi olmayan beklentiler ya da çiftlerin beklentiler arasındaki anlaşmazlıkları evlilikte hayal kırıklığı ve mutsuzluk yaşamalarına neden olmaktadır. Beklentiler her ne kadar gerçek olmasa da yarattığı etkiler oldukça gerçektir. Kişilerin gerçeklikten uzak beklentileri ilişkilerinde çatışma ve boşanma yaşama riskini artırmaktadır. Bu sebeple beklentilerin gerçekçiliğinin değerlendirilmesi ve eş seçimi yaparken bu beklentilerin dikkate alınmasının gerekli olduğu belirtilmektedir (Çopur ve Şafak, 1999; Dobelli, 2014, akt., Güllü, 2018; Rios, 2010; Tosun ve Yazıcı, 2021a).

Evlilik rol beklentileri çocukluktan itibaren şekillenmeye başlar ve daha çok çocukluk yaşantıları, erken eğitim süreçleri ve çevrenin etkisiyle belirlenir (Dunn, 1960; Marlar ve Jacobs, 1993). Beklentilerin oluşmasında ayrıca kültürün, sosyoekonomik koşulların ve kişisel beklentilerin etkisi bulunsa da en önemli faktörlerden biri ailedir. Anne-baba, bireyin ilk kez evlilik rollerini öğrendiği rol modellerdir. Bireyler sahip oldukları iletişim tarzlarını, davranış kalıplarını ve ilişki içinde olduğu insanlardan beklentilerini aile üyelerinden öğrenir ve benimserler. Gözlem ve deneyimler yoluyla anne-baba ilişkisine dair edinilen algılar, bireyin kendi evliliğinde hangi tür evlilik rollerini benimseyeceğini ve partnerinden ne tür rollere sahip olmasını bekleyeceğini belirlemektedir. Ebeveynler birbirlerine yönelik demokratik tutum sergiliyorlarsa çocuk, evliliğinde eşitlikçi rollere ve beklentilere sahip olabilmektedir (Coleman ve Ganong, 1984; Çopur ve Şafak, 1999; Güllü, 2018; Sterrett ve Bollman, 1970; Tosun ve Yazıcı, 2021a; Yorgancılar, 2023). Rol teorisi kapsamında değerlendirme yapan Sterrett ve Bollman (1970) da evlilik rol beklentilerinin büyük oranda sosyal çevre tarafından belirlendiğini ve bu beklentilerin bireylerin evlilik tutumlarının bir göstergesi olduğunu belirtmişlerdir. Ancak evlilik ve aile yapısındaki yenilikler ile değişen aile-içi roller evlenme çağına gelmiş bireyin daha önceden sahip olduğu evlilik algılarını, tutumlarını ve rol beklentilerini büyük oranda etkileyebilmektedir (Bayoğlu ve Atli, 2014).

Evlilik rolleri, içinde bulunulan kültür tarafından belirlenir ve böylece roller nesilden

nesile aktarılmış olur. Örneğin bazı kültürler çocuğun eğitimini babanın rolü olarak görürken, bazı kültürler annenin ya da her ikisinin rolü olarak görebilir. Toplum, kadın ve erkeğe çeşitli roller yüklese de çoğu zaman bu rollerin nasıl yerine getirileceği belirsizdir ve bireyler rollerini kendi bakış açılarına göre düzenlemektedir (Bulut, 1993). Kenkel'e (1966) göre kültür, evlilikte kadın ve erkeğin rolünü genel hatlarıyla belirlemektedir. Bu yüzden eşlerin ne yapması ve nasıl davranması gerektiğine dair toplumda kalıplaşmış beklentiler mevcuttur. Ancak kültürün kalıpları bireylerin fikir yapılarıyla bağdaşmak zorunda değildir. Her birey kendine özgü algılara sahiptir ve içinde bulunduğu durumları kendi bakış açısıyla yorumlar. Dolayısıyla herkesin standartları birbirinden farklı ve eşsizdir. Birey beklentilerini belirlerken ve eş seçerken bu standartları kullanarak karar verir, aynı zamanda eşinin evlilik rollerini bu standartlara göre değerlendirir. Rol beklentileri uyumlu olmadığı sürece çiftin evlilik ilişkisini başarılı bir şekilde sürdürmesinin mümkün olmayacağı belirtilmektedir (Kenkel, 1966, akt., Sterrett ve Bollman, 1970).

Eşlerin evlilik rolleri açısından benzer beklentilere sahip olması evlilik uyumuna katkıda bulunmaktadır. Birbirlerinden farklı rol beklentilerine sahip olan eşlerin beklentileri yerine getirememesi, evlilikte partnerler arasında gerginliğe ve iç çatışmalara neden olmaktadır (Bulut, 1993; Canel, 2011; Hurvitz, 1965; Tarhan, 2018). Bunun sonucunda çift kimliği kazanamayan eşlerin ilişkilerinin kopması olası bir durum olarak görülmektedir (Berger ve Kellner, 1964). Tarhan (2018) kişinin evlilikten ve partnerinden beklentilerinin, en az doğru eş adayını seçmek kadar önemli olduğunu belirtmektedir. Canel'e (2011) göre evlilik içi rollerde bireylerin mutluluğu, çiftlerin rol paylaşımı konusunda karşılıklı olarak anlaşmalarına ve üzerlerine düşen sorumluluklardan memnun olmalarına bağlıdır. İlişkinin sağlıklı ilerlemesi için eşlerin birbirlerinin rol beklentilerine uygun bir biçimde davranması gerekmektedir. Rios (2010) yaptığı çalışmada; eşler arasında beklentilerin karşılanması evlilik doyumuyla yüksek düzeyde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmış ve evlilik rol beklentilerinin önemine dikkat çekmiştir. Buradan hareketle bireylerin evlilik öncesinde evlilik rol beklentilerini açık bir biçimde belirlemesi ve uygun beklentilere sahip bir eş aday seçmesinin evlilik ve yaşam doyumu sağlama açısından gerekli bir durum olduğu söylenebilir.

İmamoğlu (1993) kişisel gelişime katkıda bulunan ve yaşam doyumu yüksek bir hayat için bireylerin iki gereksinimi olduğundan söz etmektedir. Birincisi kişinin çevre üzerindeki etkinliği ve kontrolü, ikincisi ise çevreyle yakın ilişkiler kurma ve bütünleşmedir. Geleneksel normlara dayanan toplumsal cinsiyet rolleri bu ihtiyaçları cinsiyetlere göre ayırmıştır. Buna göre etkinlikte bulunma ve kontrol sağlama sorumluluğu erkeklere yüklenmiş, çevreyle ilişki

kurma ve bütünleşme sorumluluğu da daha çok kadınlara atfedilmiştir. Örneğin erkekler ailenin geçiminden ve güvenliğinden sorumluyken kadınlar ise genellikle ev işleri, çocuk bakımı ve sosyal ilişkileri düzenleme rolleriyle yükümlüdürler. Yani geleneksel bir aile düzeni içerisinde ekonomik güce sahip olan erkek belirleyici, kadın ise düzenleyici evlilik rollerine sahiptir (İmamoğlu, 1993; Tarhan, 2018).

Modern yaşamda ise toplumsal değişimlerle birlikte cinsiyet rollerinde bazı farklılıklar görülmekte ve geleneksel bakış açısı yerini eşitlikçi rollere bırakmaktadır. Evlilik ilişkileri daha esnek ve bireysel tercihlere duyarlı bir hale gelmektedir. Özellikle kadınların iş hayatına girmesi ve ekonomik özgürlük kazanması bu değişime öncülük eden en önemli faktörlerden biri olmuştur. Eşler arasındaki ekonomik dengesizlik ortadan kalkmış ve bireylerin statüleri farklılaşmıştır. Buna bağlı olarak evdeki iş bölümü, eşlerin adalet algıları ve evlilikteki güç dengesi gibi konularda büyük değişiklikler yaşanmıştır. Geleneksel ailede kadın kendini kocasına bağımlı hissederken eşitlikçi yaklaşımla birlikte ekonomik gücü artan kadın ve kocası arasında eşit düzeyde bir bağlılık söz konusu olmaktadır. Aynı zamanda bu yaklaşımda eşlerin özgürlük alanlarının genişlediği, ilişkilerine ve ev hayatlarına dair daha rahat bir iletişim kurabildikleri, ev içi rollerde eşit sorumluluk aldıkları ve birbirlerini destekleyici tutumlara sahip oldukları gözlemlenmektedir. Bu değişimler evlilik kalitesini artıran etkenler olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan eşitlikçi roller dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Geleneksel ailelerdeki belirli kurallar ve otorite sistemi bireyler arasındaki ortaklık ve eşitlik anlayışıyla bozularak kurallara ilişkin belirsizlikleri ve eşler arası çatışmaları artırmaktadır. Bu yüzden eşitlikçi yaklaşıma sahip bireylerin geleneksel rollere sahip olanlara göre daha geç yaşta evlendiği ve evlilik beklentilerinin daha gerçekçi olduğu belirtilmektedir (Botkin ve ark., 2000; Demircioğlu, 2000; Günindi Ersöz, 1997; İmamoğlu, 1993; Rogers ve Amato, 2000; Yaraman Başbuğu, 1995).

Evlilikler kimi zaman tamamen eşitlikçi bir yaklaşımla kurulurken kimi zaman ise ilişkide geleneksel roller hâkim olabilmektedir. Eşitlikçi rollere sahip ilişkilerde eşlerin her ikisinin de çalıştığı görülebilir. Gerek ev işlerinde gerek çocuk bakımında eşit rol üstelenebilir ve birbirlerine destek olabilirler. Aksine geleneksel ilişkiler bu denli bir eşitliği kabul etmemektedir. Bu tür ilişkilerde kimin hangi görev ve sorumluluklara sahip olacağı önceden bellidir. Çocuklara kimin bakacağı, yemek ve temizlikle kimin ilgileneceği, maddi geliri kimin sağlayacağı ve evin otorite gücünün kimde olacağı gibi birtakım rollerin ayrıştığı görülmektedir. Her iki yaklaşımı da iyi veya kötü olarak nitelemek doğru değildir. Önemli olan bireylerin birbirlerinden beklentilerinin neler olduğudur. Hangi yaklaşıma sahip olursa olsun eşler sahip oldukları rollerden memnunsalarsa o ilişkide bir problemden söz etmek

mümkün değildir. Ancak biri eşitlikçi rolleri benimserken diğeri geleneksel bir yaklaşım sergiliyorsa bu çatışma ilişkide sorun yaratabilir. Yapılan araştırmalar, sağlıklı ilişkilerde bireylerin gerektiği yer ve zamanda her iki yaklaşımı da kullanma becerisine sahip olduğunu göstermektedir (Canel, 2011).

2.5.1. Geleneksel Rol Beklentileri

Çoğunlukla ataerkil toplumlarda görülen geleneksel yaklaşımda kadın ve erkeğin evlilikteki rolleri toplumsal cinsiyet algısına göre belirlenmiştir (Dunn, 1960; Eken, 2006; Lease, 2003). Geleneksel bakış açısında roller belirgin sınırlarla birbirinden ayrılmıştır. Bu yüzden kadın ve erkek arasında hiyerarşik bir yapı söz konusudur. Geleneksel rolleri benimseyenler erkeği iş hayatıyla özdeşleştirirken kadını aile yaşamıyla iç içe düşünürler. Yani erkek çalışan ve para kazanan rolüyle, kadın annelik ve ev yönetimi rolleriyle bütünleştirilir. Dolayısıyla erkeğin evin geçimini sağlaması, kadının ise ev işlerini yapması ve çocukların bakımıyla ilgilenmesi beklenir. Kadınlar hane içindeki durumlarla ilgili karar almada etkinen erkekler daha çok ev dışı işlerle sorumludurlar. Aileyi korumak ve aile üyelerine sahip çıkmak erkeğin görevidir. Ekonomik güce sahip olan erkek aynı zamanda evin otorite figürüdür. Mali ya da önemli durumlarda karar organı yine erkektir. Bahçe bakımı, tamirat gibi fiziksel güce dayalı işler erkek tarafından yapılmaktadır. Sahip olduğu roller bakımından evlilikte erkeğin statüsü daha yüksektir. Kadınsa kocasının statüsü altında yaşamını sürdürür, soyadını alır, varsa gelirini paylaşır. Yemek pişirme, dikiş, temizlik, bulaşık yıkama gibi işler de kadının rolleri arasındadır. Bu sorumluluklar kadının ev içindeki doğal ve esas görevleri olarak görülür. Öte yandan geleneksel ailelerde babanın baskın karakter olması çocuğun anneye daha yakın bir ilişki kurmasına neden olur (Bulut, 1993; Demircioğlu, 2000; Eken, 2006; Günindi Ersöz, 1997; Hansen ve Darling, 1985; İmamoğlu, 1993; İmamoğlu, 1995; Lewis, 1986; Morgan ve Walker, 1983).

2.5.2. Eşitlikçi Rol Beklentileri

Yirminci yüzyılda kadınların çalışma hayatına girmesiyle aile içi roller yeniden tanımlanmıştır (Hansen ve Darling, 1985; Lewis, 1986). Sosyoekonomik koşullar ve kadınların iş hayatına katılım talebinin giderek artması bireylerde eşitlikçi evlilik yaklaşımı eğilimini ortaya çıkarmıştır (Dunn, 1960; Yaraman Başbuğu, 1995). Eğitim düzeyi artan ve ekonomik özgürlüğe sahip olan kadın ev içi kararlarda daha fazla söz sahibi olmuştur (İmamoğlu, 1993). Bu yaklaşıma göre evlilik rollerinin kadın ve erkek arasında ayrıştırılması

yerine aynı rollerin eşler arasında eşit bir şekilde paylaştırılması benimsenmektedir. Aynı zamanda evlilik rolleri toplumun kalıplaşmış tutumlarına göre değil, kadın ve erkeğin bireysel kararları doğrultusunda demokratik olarak belirlenmektedir. Bu roller oldukça esnek ve içinde bulunulan koşullara göre farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle demokratik yaşam biçimi için daha uygun bir evlilik yaklaşımı olduğu belirtilmektedir (Dunn, 1960; Mickelson ve ark., 2006; Pollak, 1963).

Eşitlikçi yaklaşımda eşlerin aile ile ilgili konularda ortak karar almaları, sorumlulukları eşit bir şekilde paylaşmaları beklenmektedir (Budak ve Küçükşen, 2018). Ev işleri, çocuk bakımı gibi konular her iki eşin de görevi olarak görülmektedir. Ayrıca bu yaklaşımda anne-baba olan bireyler çocuklarını da demokratik tutumlarla yetiştirmektedir. Geleneksel yaklaşımda babayla ilişkisi anneye göre daha zayıf olan çocuk, bu yaklaşımda hem annesiyle hem babasıyla yakınlık kurmaktadır (Eken, 2006; Günay ve Bener, 2011; İmamoğlu, 1993). Gelenekselin aksine eşitlikçi rol anlayışında kadın kocasına bağımlı bir birey olmamakla birlikte eşlerin statüsü birbirine eşittir. Otorite yalnızca bir kişiye ait değil, kadın ve erkek hane içinde eşit söz hakkına sahiptir. Eşler arasındaki iletişim daha fazla ve daha demokratiktir. Bu yüzden aile güç dengesi üzerine kuruludur (Botkin ve ark., 2000; Eken, 2006; İmamoğlu, 1993; Morgan ve Walker, 1983). Davidson (1984) ve Tetik (2023) tarafından yapılan çalışmalara göre evlilikte güç paylaşımı ve eşitlik anlayışı çiftlerin mutluluğunu artıran bir durumdur.

2.5.3. Evlilik Rol Beklentileri ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde evlilik rol beklentileri ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalar incelenmiş ve araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

2.5.3.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Köksal ve İlhan (2018) bireylerin evlilik rol beklentilerinin tespit edilebileceği bir ölçek geliştirmişlerdir. Toplamda 766 kişiyle yürütülen çalışmada hem evli hem de bekar bireylerle görüşmeler yapılarak rol beklentilerine ilişkin düşünceleri elde edilmiştir. İlgili literatür taramasıyla birlikte madde havuzu oluşturulmuştur. Gerekli analizler yapılarak ölçme aracının son halinin 40 maddelik ve iki boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğe göre bireyler eşitlikçi veya geleneksel evlilik rol beklentilerinden birine sahiptir. Geliştirilen ölçek, evlilik rol beklentilerinin belirlenmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

Sönmez (2021) yaptığı çalışmada; ebeveyn olmayan ve yakın zamanda ebeveyn olacak evli bireyleri güç paylaşımı ve evlilik rol beklentileri açısından incelemiştir. Araştırmada en fazla 5 yıllık evli, çocuğu olmayan ve yakın zamanda ebeveyn olacak olan toplamda 265 kişiden veriler toplanmıştır. Analizler sonucunda; yakın zamanda anne-baba olacak bireylerin çocuğu olmayanlara göre daha çok geleneksel rol beklentilerine sahip olduğu görülmüştür. Yine yakın zamanda anne-baba olacak bireylerin güç paylaşımı eşitliğine dair algıları çocuğu olmayanlara göre daha düşük çıkmıştır. Dolayısıyla sonuçlar, ebeveynliğe geçiş sürecinin bireylerin daha geleneksel bir yaklaşıma sahip olmasına neden olduğunu göstermiştir.

Tosun ve Yazıcı (2021a) algılanan ebeveyn ilişki tutumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların evlilik rol beklentileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya 472 üniversite öğrencisi katılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde; algılanan ebeveyn ilişki tutumu ve akılcı olmayan inançların rol beklentileriyle istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Baba ilişki tutumunu otoriter olarak algılayan bireyler geleneksel rol beklentilerine; anne ilişki tutumunu demokratik olarak algılayan bireyler eşitlikçi rol beklentilerine sahiptir. Anne bağımlı tutumu ile geleneksel beklentiler arasında pozitif bir ilişki mevcutken baba otoriter tutumu ile eşitlikçi beklentiler arasında ise negatif bir ilişki vardır. Romantik ilişkideki akılcı olmayan inançların ise geleneksel rol beklentileri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. Rol beklentileri yaş ve eğitim düzeyine göre farklılaşmıştır.

Ural (2021) toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklemini Sosyoloji bölümünde okuyan üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Verilerin analizi sonucunda kadınların erkeklere göre daha fazla eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumu gösterdiği saptanmıştır. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında orta düzey pozitif yönlü, geleneksel evlilik rol beklentileri ile toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında ise yüksek düzeyde negatif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur.

Akyazı ve arkadaşları (2022) evlilik rol beklentilerinin evlilik tutumları üzerindeki yordayıcı gücünü incelemiştir. Araştırmaya toplamda 484 kişiden oluşan 18 yaş üstü bekar bireyler katılmıştır. Araştırma sonucuna göre; evlilik rol beklentilerinin her iki alt boyutunun evlilik tutumunu açıklamada anlamlı ve pozitif yönlü bir güce sahip olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel rol beklentilerinin yordayıcılığı eşitlikçi alt boyutuna göre 3 kat daha fazla bulunmuştur. Kadınlar erkeklere kıyasla daha çok eşitlikçi rol beklentilerine sahip ve yine evlilik tutumları erkeklere göre daha olumsuzdur. Ayrıca rol beklentilerinin cinsiyet, yaş,

ilişki deneyimi ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı anlaşılmıştır.

Helvacıoğlu ve Eliüşük Bülbül (2022) tarafından yapılan çalışmada evli bireylerin çatışma çözme ve bağlanma biçimleri ile evlilik rol beklentileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Konya’da gerçekleştirilen çalışmanın örneklemini 150 evli birey oluşturmuştur. Elde edilen veriler neticesinde; olumlu çatışma çözme biçimi ile eşitlikçi rol beklentisi arasında pozitif, geleneksel rol beklentisi arasında negatif yönlü ilişki olduğu görülmüştür. Olumsuz çatışma çözme biçimi ile eşitlikçi rol beklentisi arasında ise negatif bir ilişki saptanmıştır. Korkulu bağlanma eşitlikçi rol beklentisiyle, kayıtsız bağlanma geleneksel rol beklentisiyle pozitif bir ilişkiye sahiptir. Ayrıca çalışmada kadınların daha çok eşitlikçi rol beklentilerine, erkeklerinse geleneksel rol beklentilerine sahip olduğu; flört ederek evlenenlerin eşitlikçi, görücü usulü evlenenlerin ise geleneksel rol beklentilerine sahip olduğu anlaşılmıştır.

Bolluk Uğur (2023) evlilik rol beklentileri ve affediciliğin evlilik uyumu ile ilişkisinde bilinçli farkındalığın aracı rolünü incelemiştir. Araştırmaya 18–50 yaş aralığındaki en az bir yıllık evli 461 kişi katılmıştır. Elde edilen verilere göre, eşitlikçi rol beklentileri ile evlilik uyumu ve bilinçli farkındalık arasında pozitif yönde; geleneksel rol beklentileri ile bilinçli farkındalık arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Geleneksel evlilik rol beklentileri ile içsel deneyimlere tepkisizlik alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Evlilik rol beklentilerinin cinsiyet, aile tipi ve evlenme biçimi bakımından farklılaştığı bulunmuştur. Aracı değişkene ilişkin yapılan analizler sonucunda, geleneksel rol beklentisi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide bilinçli farkındalığın negatif yönde anlamlı düzeyde aracılık rolüne sahip olduğu; eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin evlilik uyumu ile ilişkisinde ise bilinçli farkındalığın pozitif yönde anlamlı bir aracılık rolü üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tetik (2023) evli bireylerin evlilik doyumları ile evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 422 evli birey oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre eşitlikçi ve geleneksel evlilik rol beklentileri cinsiyet, yaş, evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenleri açısından istatistiksel anlamda farklılaşmaktadır. Bir diğer bulguya göre evlilik rol beklentileri evlilik doyumunu yordayıcı güce sahiptir. Geleneksel ve eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler mevcuttur. Eşitlikçi rol beklentilerinin evlilik doyumunu yordama gücü geleneksel beklentilere göre daha yüksektir. Kadınların eşitlikçi rol beklentileri, erkeklerin ise geleneksel rol beklentileri puanları daha yüksektir.

Yorgancılar (2023) çalışmasında Ankara’da evlilik hazırlığındaki 481 kişinin evlilik rol beklentilerini değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda rol beklentilerinin eğitim düzeyi, çalışma biçimi, aile tutumu değişkenleri açısından farklılaştığı tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi yüksek ve eşitlikçi yaklaşıma sahip aileden gelen bireylerin eşitlikçi rol beklentilerine sahip olduğu görülmüştür. Belirgin bir farklılaşma görülmemesine karşın erkeklerin daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerini benimsediği anlaşılmıştır. Katılımcıların evlilikten beklentilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.5.3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Dunn (1960) tarafından ergenlerin evlilik rol beklentilerini ölçmek amacıyla ölçek çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 436 lise öğrencisi oluşturmuştur. Geliştirilen ölçekte rol beklentileri geleneksel ve eşitlikçi olmak üzere ikiye ayrılmış, ancak bu iki boyutun her biri de yedi alt boyuta ayrılmıştır. Bunlar; ev işleri, eğitim, otorite, çocuk bakımı, sosyal katılım, kişisel özellikler, istihdam ve ekonomik destek şeklindedir. Çalışmada katılımcıların daha çok eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu görülse de yedi alt boyuttan bazılarında eşitlikçi, bazılarında ise geleneksel rol beklentilerin daha ağırlıkta olduğu görülmüştür. Çocuk bakımı, kişisel özellikler ve sosyal katılım alt boyutlarında eşitlikçi rol beklentileri düzeyleri daha yüksek görülürken; otorite, ev işleri gibi diğer alanlarda katılımcıların geleneksel rol beklentilerine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Kadının ev işlerinden sorumlu, erkeğinse evim geçimini sağlamakla sorumlu olmasına ilişkin katılımcıların yüksek düzeyde geleneksel eğilimi olduğu anlaşılmıştır. Çalışma sonucunda, gençlerin gelecekte eşitlikçi aileye doğru bir eğilim içinde olduğu; ancak eşitlik kavramının tek boyutlu olmadığı, aile içindeki sorumluluk alanlarına göre ve bireyden bireye farklılaştığı bulgularına ulaşılmıştır.

Moser (1961) de lise öğrencilerinin evlilik rol beklentilerini belirlediği altı değişken açısından incelemiştir. Bu değişkenler; cinsiyet, sosyal statü, zihinsel olgunluk, dini inanç, kardeş sayısı ve kardeşlerin cinsiyeti olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Florida’da bir lisede öğrenim gören 354 on ikinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Elde edilen verilerin analizi neticesince zihinsel olgunluğun evlilik rol beklentileriyle anlamlı bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Buna göre zihinsel olgunluğun rol beklentilerinin kişisel özellikler, sosyal katılım ve eğitim alt boyutları açısından farklılaştığı tespit edilmiştir. Araştırmada yedi alt boyuttan üçünün cinsiyete göre farklılaştığı ancak ölçek toplam puanları açısından herhangi bir anlamlı ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum araştırmacı

tarafından; “Gençler evlilik rolleri konusunda hemfikir görünseler de evlilik rollerinin özel alanlarına ilişkin önemli ölçüde anlaşmazlık yaşayabilir.” şeklinde değerlendirilmiştir.

Sterrett ve Bollman (1970) tarafından ergenlerin evlilik rol beklentilerine neden olan faktörler incelenmiştir. Çalışmaya 100 erkek ve 100 kadın olmak üzere lise öğrencileri katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yüksek statüye sahip, yaşı küçük ve sınıf ortalaması yüksek olan bireylerin eşitlikçi rol beklentisi düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ev işlerine ilişkin erkekler kadınlara göre daha fazla eşitlikçi rolleri benimserken; kadınlar ise kişisel özellikler, ekonomik destek ve istihdam alanlarında erkeklere göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahiptir. Araştırma sonuçlarına ilişkin yapılan değerlendirmede, bireylerin evliliğe yaklaştıkça evlilik rol beklentilerinin değiştiği belirtilmiştir.

Weeks ve Thornburg (1977), beş yaşındaki çocukların ve anne-babalarının evlilik rol beklentilerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Kentucky’de öğrenim gören 56 anaokulu öğrencisi ve ebeveynleri oluşturmuştur. Bütün çocukların anne-babalarının evliliklerinin devam ettiği belirtilmiştir. Ölçme aracı olarak Dunn (1960) tarafından geliştirilen ölçeğin bir uyarlaması kullanılmıştır. Katılımcıların tamamının eşitlikçi rol beklentilerine sahip olduğu görülmüştür. Ancak ebeveynler çocuklarına göre daha eşitlikçi bir eğilim göstermiştir. Ölçek alt boyutlarından sadece maddi destek ve istihdam boyutunda annenin babaya göre daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocukların evlilikte babayı otorite figürü, anneyi ise çocuk bakımından sorumlu olarak gördüğü anlaşılmıştır.

Keller ve arkadaşları (1978) yaptıkları çalışmada üniversite birinci sınıf ve son sınıf öğrencilerinin evlilik rol beklentilerini karşılaştırmışlardır. Çalışmada sınıf düzeyiyle birlikte evlilik rol beklentilerinin, annenin bir işte çalışıyor olmasıyla ve cinsiyetle ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, kadınların erkeklere göre eşitlikçi rol beklentilerinin önemli derecede daha yüksek olduğu; anne çalışma durumunun rol beklentileriyle ilişkili olmadığı; sınıf düzeyi açısından birinci sınıf ve son sınıf öğrencilerinin evlilik rol beklentilerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Maxwell (1982) tarafından boşanmış kadın ve erkeklerin evlilik rol beklentileri evli bireylerle karşılaştırılmıştır. Bireylerin rol beklentileri a) otorite, b) ev işleri, c) çocuk bakımı, d) kişisel özellikler, e) sosyal katılım, f) mali durum ve istihdam olarak altı boyutta incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre kadınlar erkeklerden daha fazla eşitlikçi rol beklentilerine sahiptir. Evli erkekler ise en geleneksel beklentilere sahip olan gruptur. Boşanmanın erkeklerin rol beklentilerine özgürleştirici bir etkisi vardır ve boşanan erkeklerin rol beklentileri daha eşitlikçidir. Boşanan kadınların beklentileri ise diğer bireylere göre daha belirgin bir şekilde eşitlikçi yaklaşıma sahiptir.

Hiller ve Philliber (1986) çağdaş evliliklerde iş bölümüne ilişkin eşlerin beklentilerini, algılarını ve bunların evlilik rol performanslarına yansımalarını incelemişlerdir. Araştırmaya 489 evli çift katılmıştır. Elde edilen sonuçlarda çiftlerin büyük oranda geleneksel rollere sahip olduğu anlaşılmıştır. Çocuk bakımı ve para yönetimi konularında çiftler eşitlikçi bir yaklaşıma sahip olsa da katılımcıların birçoğunda kadının ev işlerinden, erkeğinse gelir elde etmeden sorumlu olması gerektiğine dair geleneksel bir inanç söz konusudur. Erkeklerin büyük bir kısmı kadınların bir işte çalışmasından hoşnut olacaklarını ancak karısından daha fazla gelire sahip olması gerektiğini düşündüklerini belirterek yine geleneksel bir eğilim göstermişlerdir. Araştırmanın diğer bulgularına göre erkeklerin eşlerinin rol beklentilerine dair daha doğru algılara sahip olduğu; partnerin beklentilerine yönelik algıların rol performansı üzerinde etkili olduğu; eşlerin beklentileri ile performanslarının çoğu zaman uyuşmadığı; erkeklerin beklentilerinin performans üzerinde belirleyici olduğu ve bu yüzden evlilikte hala erkeğin ayrıcalıklı güce sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcıların %69'u ev dışında bir işte çalışan bireyler olsa da bu evliliklerde hane içinde geleneksel rollerin sürdüğü, kadının ev işi ve çocuk bakımından sorumlu olduğu, erkeğin ise evin reisi olarak nitelendirilmeye devam ettiği görülmüştür.

Pollock ve arkadaşları (1990) yaptıkları çalışmada, çiftlerin iletişim tarzları ile evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemişleridir. Çalışmaya 76 çift katılmış ve çiftlerin eşitlikçi ya da geleneksel evlilik rol beklentilerinden birine sahip olabileceği varsayılmıştır. Ancak hiçbir katılımcı (2 erkek dışında) geleneksel eğilim göstermemiştir. Çalışma sonucuna göre, eşitlikçi beklentilere sahip çiftlerin geleneksel olanlara göre evlilik iletişiminin ve evlilik uyumunun daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda eşitlikçi bireylerin eş seçiminde evlilik rolleri konusunda benzer düşüncelere sahip olmayı göz önünde bulundurdıkları görülmüştür.

Marlar ve Jacobs (1993), anne-babası birlikte olan ve anne-babası boşanmış olan üniversite öğrencilerinin evlilik rol beklentileri arasındaki farklılıkları incelemişlerdir. Çalışmaya toplamda 100 erkek ve kadın öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucuna göre ebeveyn ilişki durumunun rol beklentileriyle ilişkisinin cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre anne-babası boşanan erkekler anne-babası birlikte olan erkeklere göre daha fazla geleneksel rol beklentilere sahipken; boşanmış aileden gelen kadınlar eşitlikçi, ebeveyni birlikte olan kadınlar ise geleneksel rol beklentilerine sahiptir. Genel olarak ise kadınlar erkeklere kıyasla daha fazla eşitlikçi yaklaşımı benimsemektedir.

Botkin ve arkadaşları (2000), 1961–1996 yılları arasında evlilik rol beklentilerindeki değişimi incelemişlerdir. Buna göre yıllar içinde evlilik rol beklentilerinde farklılıklar olduğu

tespit edilmiştir. Özellikle otorite, ev işleri ve çocuk bakımı gibi konularda bireylerin giderek daha fazla eşitlikçi rol beklentilerine sahip olduğu görülmüştür.

Ogletree (2015) tarafından 106 kadın ve 38 erkek olmak üzere toplamda 144 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada, bireylerin cinsiyet rolü tutumlarının ve evlilikten beklentilerinin geleneksel mi yoksa eşitlikçi mi olduğu araştırılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların %51'lik kısmının her iki eşin de tam zamanlı çalışması ve çocuk bakımının eşit bir şekilde üstlenilmesi noktasında eşitlikçi evlilik beklentilerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Veriler cinsiyet açısından karşılaştırıldığında; erkeklerin eşlerinin ev ile ilgili işlerden sorumlu olması ve çocuk bakımını üstlenmesi, kendilerinin de evin geçimini sağlaması gerektiği yönündeki inançlarının kadınlara kıyasla daha güçlü olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle erkeklerin kadınlara göre daha geleneksel bir evlilikten yana olduğu anlaşılmıştır.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma sorularının amacı doğrultusunda seçilen araştırma deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve kullanılan veri analiz yöntemlerine dair bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmıştır. Bu ilişkileri belirlemek için nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmiş zamanda ya da şu anda mevcut olan bir olguyu açıklamaya yardımcı olan tanımlayıcı bir modeldir (Karasar, 2016).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde uygun örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle göre araştırmacı zaman ve maliyet ekonomikliği, çalışma grubunun ulaşılabilir olabilmesi faktörleri açısından araştırmanın yapılacağı çalışma grubunu kendisi belirlemektedir (Karasar, 2016). Bu kapsamda Aralık/2023–Ocak/2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen çevrimiçi anket aracılığıyla toplamda 661 kişiye ulaşılmıştır. Yapılan ankette dikkatsiz katılımcıları tespit etmek amacıyla dolgu soru yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları kapsamında 18–30 yaş arasında olmayan ve medeni durumunu evli olarak belirten katılımcılarla birlikte dolgu sorulardan en az birini ve daha fazlasını yanlış cevaplandıran toplamda 43 katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Kalan 618 katılımcı için ise uç değer analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarının değerlendirilmesinde $[+3, -3]$ değer aralığı (Akbaş ve Koğar, 2020) baz alınmış ve bu değer aralığında yer almayan 16 katılımcı daha normalliğe etkilerinden dolayı analize dahil edilmemiştir. Buna göre araştırmanın çalışma grubu; 18–30 yaş arasında ve evli olmayan 195’i erkek, 407’si kadın olmak üzere toplamda 602 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Erkek	195	32.4
	Kadın	407	67.6
	Toplam	602	100
Yaş	18–21	134	22.3
	22–25	249	41.4
	26–30	219	36.3
	Toplam	602	100
Eğitim Düzeyi	İlkokul	1	.2
	Ortaokul	10	1.7
	Lise	215	35.7
	Ön Lisans	149	24.8
	Lisans	178	29.6
	Lisansüstü	49	8.1
	Toplam	602	100
Romantik İlişki Durumu	İlişkisi var	227	37.7
	İlişkisi yok	375	62.3
	Toplam	602	100
Romantik İlişki Deneyimi Geçmiş	İlişki deneyimi var	411	68.3
	İlişki deneyimi yok	191	31.7
	Toplam	602	100
Ebeveyn Birliktelik Durumu	Birlikte	540	89.7
	Ayrı - Boşanmış	62	10.3
	Toplam	602	100

Tablo 1’de yer alan verilere göre katılımcıların %32.4’ü (n = 195) erkek, %67.6’sı (n = 407) kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %22.3’ü (n = 134) 18–21 yaş aralığında, %41.4’ü (n = 249) 22–25 yaş aralığında, %36.3’ü (n = 219) ise 26–30 yaş aralığında yer almaktadır. Eğitim düzeylerine bakıldığında katılımcıların %0.2’si (n = 1) ilkokul, %1.7’si (n = 10) ortaokul, %35.7’si (n = 215) lise, %24.8’i (n = 149) ön lisans, %29.6’sı (n = 178) lisans, %8.1’i (n = 49) ise lisansüstü eğitim düzeylerine sahiptir. Katılımcıların %37.7’si (n = 227) şu anda bir romantik ilişkisi olduğunu belirtirken %62.3’ü (n = 375) ise romantik ilişkisi bulunmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %68.3’ü (n = 411) daha önce romantik ilişki deneyimi yaşarken %31.7’sinin (n = 191) ise romantik ilişki deneyimine sahip olmadığı görülmektedir. Ebeveyn birliktelik durumlarına bakıldığında ise katılımcıların %89.7’si (n = 540) anne babasının birlikte olduğunu, %10.3’ü (n = 62) anne babasının ayrı veya boşanmış olduğunu belirtmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada katılımcıların evlilik kaygısı düzeylerini belirlemek amacıyla “Evlilik Kaygısı Ölçeği (EKÖ)”, algıladıkları ebeveyn ilişki tutumlarını tespit etmek için “Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği (AEİÖ)”, evlilik rol beklentilerini belirlemek için ise “Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ)” kullanılmıştır. Çalışmada ayrıca, evli olmayan bireylerin sosyodemografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olunması için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan “Kişisel Bilgi Formu (KBF)”ndan yararlanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Araştırmacı tarafından oluşturulan bu formda katılımcıların yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, mevcut ilişki durumu, geçmiş ilişki deneyimleri ve ebeveynlerinin birliktelik durumu hakkında bilgi sağlamak amaçlanmıştır.

3.3.2. Evlilik Kaygısı Ölçeği (EKÖ)

EKÖ, bireylerin evlilik kaygısını ölçmek için Çelik ve Erkilet tarafından 2019 yılında geliştirilmiştir. Toplamda 13 maddeden oluşan ve tek boyutlu olan ölçekte maddeler dördümlü Likert tipinde derecelendirilmiştir (*Kesinlikle Katılmıyorum* = 0, *Katılmıyorum* = 1, *Katılıyorum* = 2, *Tamamen Katılıyorum* = 3). Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. EKÖ’nün güvenirlik çalışması ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanarak ve test-tekrar test yöntemi ile yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .93 bulunmuştur. Ayrıca korelasyon analizi ile belirlenen test-tekrar test sonucuna göre ölçeğin tutarlılık/kararlılık katsayısının .79 olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 0–39 aralığında olup yüksek puanlar yüksek evlilik kaygısına işaret etmektedir (Çelik ve Erkilet, 2019). Bu çalışma için ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği (AEİÖ)

Ölçek, Çelik ve Öziş (2016) tarafından bireylerin algıladıkları anne-baba evlilik ilişkisini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Hem anne hem de baba tutumunu değerlendirmeye yönelik iki formdan ve toplamda 37 maddeden oluşan ölçek dördümlü Likert

tipinde hazırlanmıştır (*Kesinlikle Katılmıyorum* = 0, *Katılmıyorum* = 1, *Katılıyorum* = 2, *Tamamen Katılıyorum* = 3). Ölçek “otoriter”, “ilgisiz”, “koruyucu”, “demokratik” ve “bağımlı” olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Buna göre 1–3. maddeler otoriter, 4–12. maddeler ilgisiz, 13–18. maddeler koruyucu, 19–30. maddeler demokratik ve 31–37. maddeler bağımlı tutumu ölçmeye ilişkin puan vermektedir. 16–67 yaş arasındaki tüm bireylere uygulanabilen ölçekten alınabilecek puanlar 0–111 arasında değişiklik göstermektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için yapılan analizler sonucunda anne formu toplam varyansın % 60.77’sini açıklarken baba formunun da toplam varyansın %60.07’sini açıkladığı tespit edilmiştir. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri incelendiğinde anne formundaki madde faktör yükünün .56 ile .89 arasında, baba formunda ise .53 ile .82 arasında olduğu bulunmuştur. Ölçekte anne formuna alt boyutlar ile (otoriter = .80, ilgisiz = .88, koruyucu = .83, demokratik = .95, bağımlı = .88) baba formuna ait alt boyutların (otoriter = .73, ilgisiz = .89, koruyucu = .81, demokratik = .95, bağımlı = .86) iç tutarlılık katsayılarının ölçülmesi sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür (Çelik ve Öziş, 2016). Bu çalışmada AEİÖ’nün anne formuna ait alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları otoriter alt boyutu için .79, ilgisiz alt boyutu için .93, koruyucu alt boyutu için .79, demokratik alt boyutu için .92, bağımlı alt boyutu için .85 olarak bulunmuştur. Baba formuna ait Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise otoriter alt boyutu için .79, ilgisiz alt boyutu için .91, koruyucu alt boyutu için .80, demokratik alt boyutu için .93, bağımlı alt boyutu için .86 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği (ERBÖ)

ERBÖ, Köksal ve İlhan (2018) tarafından bireylerin evlilik rol beklentilerinin değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ön değerlendirme ve açımlayıcı faktör analizleri neticesinde 40 maddelik bir ölçek formuna ulaşılmış ve ölçeğin “geleneksel” ve “eşitlikçi” olmak üzere iki alt boyuta sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik hesaplamaları için iki ayrı uygulama yapılmıştır. Cronbach alfa katsayısı birinci uygulamada geleneksel alt boyut için .92, eşitlikçi alt boyut için .87; ikinci uygulamada ise geleneksel için .93, eşitlikçi için .88 olarak ölçülmüştür. Test-tekrar test uygulaması neticesinde ise güvenirlik ölçümleri geleneksel alt boyut için .95, eşitlikçi alt boyut için ise .66 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir (Köksal ve İlhan, 2018). Ölçekteki 1, 4, 6, 8, 11, 14, 17, 19, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 31, 32, 34, 35, 36 ve

38 numaralı maddeler eşitlikçi; 2, 3, 5, 7, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 20, 23, 24, 28, 30, 33, 37, 39 ve 40 numaralı maddeler ise geleneksel alt boyutunda yer almıştır. Ölçekteki her madde beşli Likert tipinde hazırlanmıştır. Buna göre en düşük “*Hiç Katılmıyorum*” yanıtı için 1, en yüksek “*Tamamen Katılıyorum*” yanıtı için 5 puan verilerek ölçek puanlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmazken her bir alt boyuttan alınacak toplam puan 20 ile 100 arasında değişmektedir. Alt boyutlardan alınan puanlara göre bireylerin eşitlikçi veya geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olduğu anlaşılmaktadır (Köksal ve İlhan, 2018). Bu çalışmada ERBÖ’nün Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı eşitlikçi alt boyutu için .96, geleneksel alt boyutu için ise .93 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri Aralık 2023 ile Ocak 2024 tarihleri arasında toplanmış ve değerlendirilmiştir. Araştırma için ilk olarak veri toplama araçları olarak kullanılan EKÖ, AEİÖ ve ERBÖ için e-posta yoluyla uygulama izinleri alınmıştır. Daha sonra veri toplama sürecinin başlaması için Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden “Etik Kurul Onayı” alınmıştır. Gerekli işlemlerden sonra araştırma verilerinin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından Google Formlar üzerinden kişisel bilgi formu ile ölçeklerin yer aldığı çevrimiçi bir anket hazırlanmış ve anket erişim adresi sosyal iletişim ağları üzerinden katılımcılarla paylaşılmıştır. Ankette katılımcıların kimliklerini açık edecek herhangi bir bilgi istenmemiş olup katılımcılara elde edilen bilgilerin sadece çalışma kapsamında bilimsel amaçla kullanılacağı, verilerin gizli tutulacağı ve ankete katılımın tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğuna dair bilgi verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi için SPSS 22.00 programından yararlanılmıştır. Veri toplama araçları olan KBF, EKÖ, AEİÖ ve ERBÖ’den elde edilen veriler araştırmacı tarafından SPSS’e aktarılmıştır. Araştırmada kullanılacak uygun test yönteminin belirlenmesine yönelik olarak araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının değerlendirilmesinde ± 2 değer aralığı (George ve Mallery, 2010) baz alınmıştır. Araştırma verilerinin çarpıklık ve basıklık değerleri ± 2 aralığında yer aldığından verilerin normal dağılım gösterdiği (George ve Mallery, 2010) anlaşılmıştır. Bu sebeple araştırma sorularının analizi için parametrik testlerin kullanılması uygun görülmüştür.

(Büyüköztürk, 2020). Araştırmada katılımcıların evlilik kaygıları, evlilik rol beklentileri ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Evlilik rol beklentileri ve algılanan ebeveyn ilişkisi tutumlarının evlilik kaygısı üzerindeki yordama gücünü saptamak amacıyla ise Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırmada ayrıca evlilik rol beklentileri, algılanan ebeveyn ilişkisi tutumu ve evlilik kaygısı düzeylerinin cinsiyet, ilişki durumu ve anne-baba birliktelik durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Analizi yapılmıştır. Değişkenlerin yaş faktörü ile anlamlı bir ilişkiye sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi; değişkenlerin eğitim düzeyi açısından değerlendirilebilmesi için ise Tek Yönlü ANOVA Analizi gerçekleştirilmiştir.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma soruları kapsamında gerçekleştirilen analizlere ilişkin bulgulara ve bulgularla ilgili yorumlara yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen verilere ilişkin bilgi vermesi amacıyla ilk olarak Tablo 2’de tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için her bir boyuta ilişkin hesaplanan çarpıklık-basıklık katsayıları da tabloya dahil edilmiştir.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
EKÖ Toplam*	.00	39.00	19.71	.43	-.28	-.78
ERBÖ Geleneksel**	20.00	99.00	54.51	.71	-.13	-.74
ERBÖ Eşitlikçi**	46.00	100.00	82.39	.68	-.38	-1.40
AEİÖ Otoriter (Anne)***	.00	9.00	4.84	.10	-.16	-.72
AEİÖ Otoriter (Baba)***	.00	9.00	5.49	.10	-.33	-.60
AEİÖ İlgisiz (Anne)***	.00	27.00	9.49	.30	.29	-.99
AEİÖ İlgisiz (Baba)***	.00	27.00	11.61	.29	.05	-.75
AEİÖ Koruyucu (Anne)***	.00	18.00	10.69	.16	-.20	-.46
AEİÖ Koruyucu (Baba)***	.00	18.00	10.38	.17	-.22	-.45
AEİÖ Demokratik (Anne)***	2.00	36.00	24.56	.32	-.31	-.47
AEİÖ Demokratik (Baba)***	.00	36.00	22.81	.34	-.31	-.21
AEİÖ Bağımlı (Anne)***	.00	21.00	9.35	.21	.04	-.76
AEİÖ Bağımlı (Baba)***	.00	21.00	8.55	.21	.17	-.83

*Evlilik Kaygısı Ölçeği; **Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu; ***Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu

Tablo 2’deki bulgulara göre katılımcıların EKÖ’den aldıkları puanların .00 ila 39.00 arasında değiştiği görülmektedir. Minimum ve maksimum puanlar göz önüne alınarak ortalama evlilik kaygısı değerine bakıldığında katılımcıların orta düzeyde evlilik kaygısına sahip olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 19.71$, $Ss = .43$).

ERBÖ’nün alt boyutlarından geleneksel evlilik rol beklentileri toplam puanlarının 20.00 ila 99.00 arasında, eşitlikçi evlilik rol beklentileri toplam puanlarının ise 46.00 ila 100.00 arasında değiştiği görülmektedir.

AEİÖ’nün alt boyutları incelendiğinde anneye ve babaya yönelik algılanan otoriter ilişki tutumu toplam puanlarının .00 ila 9.00 arasında; anneye ve babaya yönelik algılanan ilgisiz ilişki tutumu toplam puanlarının .00 ila 27.00 arasında; anneye ve babaya yönelik

algılanan koruyucu ilişki tutumu toplam puanlarının .00 ila 18.00 arasında; anneye yönelik algılanan demokratik ilişki tutumu toplam puanlarının 2.00 ila 36.00 arasında; babaya yönelik algılanan demokratik ilişki tutumu toplam puanlarının .00 ila 36.00 arasında; anneye ve babaya yönelik algılanan bağımlı ilişki tutumu toplam puanlarının .00 ila 21.00 arasında değiştiği görülmektedir.

Katılımcıların evlilik kaygısı ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analize ilişkin veriler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Evlilik Kaygısı ile Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları Arasındaki İlişki Analizi

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
EKÖ ^a	1										
Otoriter-Anne ^b	.17**	1									
Otoriter-Baba ^b	.10*	.51**	1								
İlgisiz-Anne ^b	.44**	.44**	.19**	1							
İlgisiz-Baba ^b	.40**	.34**	.41**	.78**	1						
Koruyucu-Anne ^b	-.17**	-.13**	-.05	-.21**	-.20**	1					
Koruyucu-Baba ^b	-.15**	-.05	-.19**	-.11**	-.31**	.84**	1				
Demokratik-Anne ^b	-.37**	-.27**	-.15**	-.49**	-.45**	.55**	.49**	1			
Demokratik-Baba ^b	-.34**	-.14**	-.32**	-.32**	-.57**	.48**	.59**	.83**	1		
Bağımlı-Anne ^b	.22**	.05	.04	.38**	.32**	.17**	.16**	.09*	.06	1	
Bağımlı-Baba ^b	.23**	.16**	-.06	.49**	.25**	.11**	.20**	.01	.17**	.81**	1

** $p < .01$; * $p < .05$; ^aEvlilik Kaygısı Ölçeği; ^bAlgılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu

Tablo 3'teki analiz bulguları incelendiğinde evlilik kaygısı ile algılanan ebeveyn ilişkisi alt boyutlarının tümü arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Katılımcıların evlilik kaygısı ile algılanan ebeveyn ilişkisi alt boyutlarından annenin otoriter tutumu ($r = .17, p < .01$) ve babanın otoriter tutumu ($r = .10, p < .05$) alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Buna göre ebeveyn ilişkisinde annenin ve babanın otoriter tutuma sahip olduğu algısı yükseldikçe evlilik kaygısı düzeyi de yükselmektedir. Annenin ilgisiz ilişki tutumu ($r = .44, p < .01$) ve babanın ilgisiz ilişki tutumu ($r = .40, p < .01$) alt boyutları ile evlilik kaygısı arasında ise orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Buna göre annenin ve babanın duygusal ilişkileri içerisinde ilgisiz tutumlara sahip olmasına yönelik algı düzeyi arttıkça evlilik kaygısı da artmaktadır.

Algılanan ebeveyn ilişkisi alt boyutlarından koruyucu tutuma bakıldığında annenin koruyucu tutumu algısı ($r = -.17, p < .01$) ve babanın koruyucu tutumu algısı ($r = -.15, p < .01$) alt boyutları ile evlilik kaygısı arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu

görülmektedir. Buna göre annenin ve babanın koruyucu ilişki tutumuna sahip olduğu algısı yükseldikçe evlilik kaygısı düzeyleri azalmaktadır. Algılanan ebeveyn ilişkisi demokratik tutumu alt boyutunda ise annenin demokratik ilişki tutumu algısı ($r = -.37, p < .01$) ve babanın demokratik ilişki tutumu algısı ($r = -.34, p < .01$) ile evlilik kaygısı arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Buna göre annenin ve babanın demokratik ilişki tutumuna sahip olmasına yönelik algı düzeyi yükseldikçe evlilik kaygısı azalmaktadır. Son olarak bağımlı alt boyutunda ise annenin bağımlı ilişki tutumu ($r = .22, p < .01$) ve babanın bağımlı ilişki tutumu ($r = .23, p < .01$) ile evlilik kaygısı arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler mevcuttur. Buna göre bireylerin anne bağımlı ilişki tutumu ve baba bağımlı ilişki tutumu algısı arttıkça evlilik kaygısı düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların evlilik kaygıları ve evlilik rol beklentileri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analize ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Evlilik Kaygısı ile Evlilik Rol Beklentileri Arasındaki İlişki Analizi

Değişkenler	1	2	3
Evlilik Kaygısı Ölçeği	1		
ERBÖ – Eşitlikçi ^a	-.38**	1	
ERBÖ – Geleneksel ^a	.24**	-.49**	1

** $p < .01$; * $p < .05$; ^aEvlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu

Tablo 4'te yer alan analiz sonuçlarına göre evli olmayan bireylerin evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Evlilik rol beklentilerinin alt boyutlarından eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygısı arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki mevcuttur ($r = -.38, p < .01$). Evlilik rol beklentilerinin geleneksel rol beklentileri alt boyutu ile evlilik kaygısı arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .24, p < .01$). Buna göre bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olma düzeyi yükseldikçe evlilik kaygısı azalırken; geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olma düzeyleri arttıkça evlilik kaygıları da artmaktadır.

Katılımcıların evlilik rol beklentileri ile algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları arasındaki ilişki belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Evlilik Rol Beklentileri ile Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları Arasındaki İlişki Analizi

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ERBÖ-Geleneksel ^a	1											
ERBÖ – Eşitlikçi ^a	-.49**	1										
Otoriter-Anne ^b	.18**	-.19**	1									
Otoriter-Baba ^b	.01	.06	.51**	1								
İlgisiz-Anne ^b	.49**	-.59**	.44**	.19**	1							
İlgisiz-Baba ^b	.31**	-.36**	.34**	.41**	.78**	1						
Koruyucu-Anne ^b	.01	.22**	-.13**	-.05	-.21**	-.20**	1					
Koruyucu-Baba ^b	.09*	.11**	-.05	-.19**	-.11**	-.31**	.84**	1				
Demokratik-Anne ^b	-.14**	.39**	-.27**	-.15**	-.49**	-.45**	.55**	.49**	1			
Demokratik-Baba ^b	-.04	.23**	-.14**	-.32**	-.32**	-.57**	.48**	.59**	.83**	1		
Bağımlı-Anne ^b	.45**	-.34**	.05	.04	.38**	.32**	.17**	.16**	.09*	.06	1	
Bağımlı-Baba ^b	.52**	-.46**	.16**	-.06	.49**	.25**	.11**	.20**	.01	.17**	.81**	1

** $p < .01$; * $p < .05$; ^aEvlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu; ^bAlgılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu

Tablo 5'teki bulgulara göre; algılanan ebeveyn ilişkisinin annenin otoriter tutumu alt boyutu ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .18, p < .01$) görülürken, eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.19, p < .01$) mevcuttur. Annenin ilişki tutumunun otoriter olarak algılanma düzeyi arttıkça bireylerin geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olma düzeyleri de artarken, eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olma düzeyleri azalmaktadır. Ancak babanın otoriter ilişki tutumu alt boyutu ile geleneksel evlilik rol beklentileri ve eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r = .01, p > .05$; $r = .06, p > .05$).

Algılanan ebeveyn ilişkisinde annenin ilgisiz ilişki tutumu algısı ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .49, p < .01$) olduğu görülürken; eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.59, p < .01$) saptanmıştır. Ebeveynlerin duygusal ilişkisinde babanın algılanan ilgisiz ilişki tutumu ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .31, p < .01$) mevcutken; eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.36, p < .01$) olduğu görülmektedir. Bireylerin hem annelerinin hem babalarının ilişki tutumlarını ilgisiz olarak algılama oranları yükseldikçe geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olma düzeyleri artmakta, eşitlikçi rol beklentilerine sahip olma düzeyleri ise azalmaktadır.

Ebeveyn ilişkisinde annenin algılanan koruyucu tutumu düzeyi ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında anlamlı bir ilişki görülmezken ($r = .01, p > .05$); eşitlikçi evlilik rol

beklentileri ile arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .22, p < .01$) olduğu anlaşılmaktadır. Babanın algılanan koruyucu ilişki tutumu düzeyiyle geleneksel evlilik rol beklentileri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .09, p < .05$) tespit edilirken; eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile arasında da düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .11, p < .01$) olduğu görülmektedir. Bireylerin annenin ve babanın koruyucu ilişki tutumu algısı arttıkça eşitlikçi rol beklentilerine sahip olma düzeyleri artmaktadır. Babanın koruyucu ilişki tutumu algısı yükseldikçe geleneksel rol beklentilerine sahip olma oranı da yükselmektedir.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin demokratik alt boyutunda annenin algılanan demokratik ilişki tutumu düzeyi ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.14, p < .01$) olduğu; eşitlikçi rol beklentileri ile arasında da orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .39, p < .01$) olduğu anlaşılmaktadır. Babanın algılanan demokratik tutumu ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında istatistiksel anlamda herhangi bir ilişki mevcut değilken ($r = -.04, p > .05$); eşitlikçi rol beklentileri ile arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .23, p < .01$) olduğu görülmektedir. Bireylerde algılanan anne ve baba demokratik tutumu düzeyi yükseldikçe eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olma düzeyleri de yükselmektedir. Annenin algılanan demokratik ilişki tutumu düzeyi yükseldikçe geleneksel beklentilere sahip olma oranı azalmaktadır.

Bağımlı alt boyutunda ise annenin bağımlı ilişki tutumuna sahip olarak algılanma düzeyi ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .45, p < .01$) olduğu; eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile arasında ise orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.34, p < .01$) olduğu görülmektedir. Babanın algılanan bağımlı ilişki tutumu düzeyi ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = .52, p < .01$) bulunurken; eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.46, p < .01$) tespit edilmiştir. Anne ve babalarının ilişki tutumlarını bağımlı olarak algılama düzeyleri arttıkça bireyler, daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olurken; ebeveynlerinin ilişkideki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyleri düştükçe daha çok eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olmaktadırlar.

Katılımcıların evlilik kaygıları, evlilik rol beklentileri ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklemeler İçin T-Testi Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Değişkenlerin Cinsiyet Faktörü Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Evlilik Kaygısı Ölçeği	Erkek	195	1.67	.74	427.91	3.53	.001**
	Kadın	407	1.44	.84			
ERBÖ Geleneksel ^a	Erkek	195	3.23	.65	487.52	11.72	.000**
	Kadın	407	2.49	.86			
ERBÖ Eşitlikçi ^a	Erkek	195	3.80	.74	424.42	-7.18	.000**
	Kadın	407	4.28	.83			
AEİÖ Otoriter (Anne) ^b	Erkek	195	1.65	.76	429.52	.83	.406
	Kadın	407	1.60	.86			
AEİÖ Otoriter (Baba) ^b	Erkek	195	1.78	.70	460.90	-1.22	.222
	Kadın	407	1.86	.86			
AEİÖ İlgisiz (Anne) ^b	Erkek	195	1.29	.80	600	5.07	.000**
	Kadın	407	.94	.79			
AEİÖ İlgisiz (Baba) ^b	Erkek	195	1.42	.76	600	2.72	.007**
	Kadın	407	1.23	.79			
AEİÖ Koruyucu (Anne) ^b	Erkek	195	1.78	.62	600	-.11	.912
	Kadın	407	1.78	.70			
AEİÖ Koruyucu (Baba) ^b	Erkek	195	1.77	.63	432.38	1.10	.274
	Kadın	407	1.71	.72			
AEİÖ Demokratik (Anne) ^b	Erkek	195	1.99	.56	461.26	-1.45	.148
	Kadın	407	2.07	.69			
AEİÖ Demokratik (Baba) ^b	Erkek	195	1.89	.60	460.55	-.40	.687
	Kadın	407	1.91	.74			
AEİÖ Bağımlı (Anne) ^b	Erkek	195	1.53	.65	432.46	4.75	.000**
	Kadın	407	1.24	.74			
AEİÖ Bağımlı (Baba) ^b	Erkek	195	1.46	.67	600	5.74	.000**
	Kadın	407	1.11	.73			

** $p < .01$; * $p < .05$; ^aEvlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu; ^bAlgılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu

Tablo 6 incelendiğinde; evli olmayan bireylerde evlilik kaygısının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t_{(427.91)} = 3.53$, $p < .01$). Buna göre erkeklerdeki evlilik kaygısı düzeyi ($\bar{X} = 1.67$) kadınlara ($\bar{X} = 1.44$) kıyasla daha yüksektir. Evlilik rol beklentilerine bakıldığında hem geleneksel rol beklentilerinin ($t_{(487.52)} = 11.72$, $p < .01$) hem de eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin ($t_{(424.42)} = -7.18$, $p < .01$) cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Erkekler ($\bar{X} = 3.23$) kadınlara ($\bar{X} = 2.49$) göre daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerini benimserken; kadınlar ($\bar{X} = 4.28$) ise erkeklere ($\bar{X} = 3.80$) göre daha çok eşitlikçi evlilik rol beklentilerini benimsemektedir.

Algılanan ebeveyn ilişki tutumu alt boyutlarına ait bulgular incelendiğinde; bireylerin algıladıkları anne otoriter ilişki tutumu ($t_{(429.52)} = .83$, $p > .05$) ve baba otoriter ilişki tutumunun

$(t_{(460.90)} = -1.22, p > .05)$ cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermediği anlaşılmaktadır.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin alt boyutlarından ilgisiz tutuma ilişkin analiz verilerine göre; ebeveyn ilişkisinde annenin ilişki tutumunu ilgisiz $(t_{(600)} = 5.07, p < .01)$ ve babanın ilişki tutumunu ilgisiz $(t_{(600)} = 2.72, p < .01)$ olarak algılayan bireylerde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin annenin ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri ($\bar{X} = 1.29$) kadınlara ($\bar{X} = .94$) göre daha yüksektir. Aynı şekilde babanın ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyi kadınlara ($\bar{X} = 1.23$) kıyasla erkeklerde ($\bar{X} = 1.42$) daha yüksektir.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin koruyucu alt boyutundaki bulgulara göre; annenin ilişkideki algılanan koruyucu tutumu $(t_{(600)} = -.11, p > .05)$ ve babanın ilişkideki algılanan koruyucu tutumu $(t_{(432.38)} = 1.10, p > .05)$ cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin demokratik alt boyutundaki bulgular değerlendirildiğinde; annenin ilişkideki algılanan demokratik tutumu $(t_{(461.26)} = -1.45, p > .05)$ ve babanın ilişkideki algılanan demokratik tutumu $(t_{(460.55)} = -.40, p > .05)$ algı düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

Son olarak bağımlı alt boyutuna bakıldığında ise; ebeveyn ilişkisinde annenin tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyi $(t_{(432.46)} = 4.75, p < .01)$ ve babanın tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyinin $(t_{(600)} = 5.74, p < .01)$ cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Algılanan anne bağımlı tutumu oranları erkeklerde ($\bar{X} = 1.53$) kadınlara ($\bar{X} = 1.24$) göre daha yüksektir. Aynı şekilde algılanan baba bağımlı tutumu oranları da erkeklerde ($\bar{X} = 1.46$) kadınlara ($\bar{X} = 1.11$) kıyasla daha yüksektir.

Katılımcıların evlilik kaygıları, evlilik rol beklentileri ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumlarının yaşları ile ilişkili olup olmadığını ortaya koymak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Değişkenlerin Yaş Faktörü Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Yaş	1													
EKÖ ^a	.02	1												
ERBÖ-Geleneksel ^b	-.03	.24**	1											
ERBÖ-Eşitlikçi ^b	.03	-.38**	-.49**	1										
Otoriter-Anne ^c	-.03	.17**	.18**	-.19**	1									
Otoriter-Baba ^c	-.03	.10*	.01	.06	.51**	1								
İlgisiz-Anne ^c	.03	.44**	.49**	-.59**	.44**	.19**	1							
İlgisiz-Baba ^c	.03	.40**	.31**	-.36**	.34**	.41**	.78**	1						
Koruyucu-Anne ^c	-.00	-.17**	.01	.22**	-.13**	-.05	-.21**	-.20**	1					
Koruyucu-Baba ^c	-.03	-.15**	.09*	.11**	-.05	-.19**	-.11**	-.31**	.84**	1				
Demokratik-Anne ^c	-.01	-.37**	-.14**	.39**	-.27**	-.15**	-.49**	-.45**	.55**	.49**	1			
Demokratik-Baba ^c	.01	-.34**	-.04	.23**	-.14**	-.32**	-.32**	-.57**	.48**	.59**	.83**	1		
Bağımlı-Anne ^c	.07	.22**	.45**	-.34**	.05	.04	.38**	.32**	.17**	.16**	.09*	.06	1	
Bağımlı-Baba ^c	.03	.23**	.52**	-.46**	.16**	-.06	.49**	.25**	.11**	.20**	.01	.17**	.81**	1

** $p < .01$; * $p < .05$; ^aEvlilik Kaygısı Ölçeği; ^bEvlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu; ^cAlgılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu

Tablo 7’de yer alan bulgular incelendiğinde; evlilik kaygısı ($r = .02$, $p > .05$), geleneksel evlilik rol beklentileri ($r = -.03$, $p > .05$), eşitlikçi evlilik rol beklentileri ($r = .03$, $p > .05$), algılanan anne otoriter ilişki tutumu ($r = -.03$, $p > .05$), algılanan baba otoriter ilişki tutumu ($r = -.03$, $p > .05$), algılanan anne ilgisiz ilişki tutumu ($r = .03$, $p > .05$), algılanan baba ilgisiz ilişki tutumu ($r = .03$, $p > .05$), algılanan anne koruyucu ilişki tutumu ($r = -.00$, $p > .05$), algılanan baba koruyucu ilişki tutumu ($r = -.03$, $p > .05$), algılanan anne demokratik ilişki tutumu ($r = -.01$, $p > .05$), algılanan baba demokratik ilişki tutumu ($r = .01$, $p > .05$), algılanan anne bağımlı ilişki tutumu ($r = .07$, $p > .05$) ve algılanan baba bağımlı ilişki tutumu ($r = .03$, $p > .05$) değişkenleri ile bireylerin yaşı arasında istatistiksel düzeyde anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların evlilik kaygıları, evlilik rol beklentileri ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumlarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Tek Yönlü ANOVA Analizi yapılmış ve farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post Hoc Analizi uygulanmıştır. Analizi gerçekleştirebilmek ve sağlıklı sonuçlar elde etmek adına frekans sayısı “1” olan ilkökul düzeyi ortaokul düzeyi ile birleştirilerek analize dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Değişkenlerin Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları

	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS		K.T.	sd	K.O.	F	p	Anamlı Fark
EKÖ**	İlk/Ortaokul ^a	11	1.29	.66	G.A.	25.07	4	6.27	10.07	.000*	b>d
	Lise ^b	215	1.59	.78	G.İ	371.49	597	.62			c>d
	Ön lisans ^c	149	1.78	.60	Toplam	396.55	601				
	Lisans ^d	178	1.25	.88							
	Lisansüstü ^e	49	1.43	.96							
	Toplam	602	1.52	.81							
ERBÖ Geleneksel***	İlk/Ortaokul ^a	11	3.22	.66	G.A	129.22	4	32.31	59.62	.000*	a>d
	Lise ^b	215	3.02	.71	G.İ	323.51	597	.54			a>e
	Ön lisans ^c	149	3.15	.60	Toplam	452.74	601				b>d
	Lisans ^d	178	2.22	.86							b>e
	Lisansüstü ^e	49	1.88	.78							c>d
	Toplam	602	2.73	.87							c>e
ERBÖ Eşitlikçi***	İlk/Ortaokul ^a	11	3.90	.83	G.A	109.57	4	27.39	54.02	.000*	d>b
	Lise ^b	215	3.86	.82	G.İ	302.70	597	.51			e>b
	Ön lisans ^c	149	3.68	.75	Toplam	412.27	601				d>c
	Lisans ^d	178	4.65	.55							e>c
	Lisansüstü ^e	49	4.69	.58							
	Toplam	602	4.12	.83							
Otoriter (Anne)****	İlk/Ortaokul ^a	11	1.52	.77	G.A	24.27	4	6.07	9.28	.000*	b>e
	Lise ^b	215	1.61	.83	G.İ	390.39	597	.65			c>b
	Ön lisans ^c	149	1.87	.73	Toplam	414.67	601				c>d
	Lisans ^d	178	1.55	.85							c>e
	Lisansüstü ^e	49	1.09	.80							d>e
	Toplam	602	1.61	.83							
Otoriter (Baba)****	İlk/Ortaokul ^a	11	1.55	.93	G.A	7.48	4	1.87	2.86	.023*	d>b
	Lise ^b	215	1.71	.81	G.İ	390.35	597	.65			
	Ön lisans ^c	149	1.89	.72	Toplam	414.67	601				
	Lisans ^d	178	1.96	.85							
	Lisansüstü ^e	49	1.76	.90							
	Toplam	602	1.83	.81							
İlgisiz (Anne)****	İlk/Ortaokul ^a	11	1.61	.75	G.A	85.58	4	21.40	41.06	.000*	a>d
	Lise ^b	215	1.20	.77	G.İ	311.06	597	.52			a>e
	Ön lisans ^c	149	1.50	.76	Toplam	396.65	601				c>b
	Lisans ^d	178	.62	.65							b>d
	Lisansüstü ^e	49	.52	.61							b>e
	Toplam	602	1.05	.81							c>d
İlgisiz (Baba)****	İlk/Ortaokul ^a	11	1.56	.73	G.A	25.35	4	6.34	10.90	.000*	b>d
	Lise ^b	215	1.33	.73	G.İ	347.31	597	.58			b>e
	Ön lisans ^c	149	1.56	.72	Toplam	372.66	601				c>d

	Lisans ^d	178	1.08	.82							c>e
	Lisansüstü ^e	49	.95	.80							
	Toplam	602	1.29	.79							
	İlk/Ortaokul ^a	11	2.17	.42	G.A	2.56	4	.64	1.42	.224	
	Lise ^b	215	1.77	.67	G.İ	268.42	597	.45			
Koruyucu	Ön lisans ^c	149	1.80	.69	Toplam	270.98	601				
(Anne)****	Lisans ^d	178	1.73	.67							
	Lisansüstü ^e	49	1.87	.63							
	Toplam	602	1.78	.67							
	İlk/Ortaokul ^a	11	2.24	.37	G.A	6.51	4	1.63	3.50	.008*	a>d
	Lise ^b	215	1.76	.67	G.İ	277.49	597	.47			
Koruyucu	Ön lisans ^c	149	1.78	.67	Toplam	284.00	601				
(Baba)****	Lisans ^d	178	1.60	.70							
	Lisansüstü ^e	49	1.80	.72							
	Toplam	602	1.73	.69							
	İlk/Ortaokul ^a	11	2.22	.43	G.A	6.94	4	1.74	4.16	.002*	d>c
	Lise ^b	215	1.98	.61	G.İ	248.94	597	.42			e>c
Demokratik	Ön lisans ^c	149	1.94	.61	Toplam	255.88	601				
(Anne)****	Lisans ^d	178	2.15	.70							
	Lisansüstü ^e	49	2.25	.70							
	Toplam	602	2.05	.65							
	İlk/Ortaokul ^a	11	2.17	.44	G.A	2.15	4	.54	1.10	.354	
	Lise ^b	215	1.88	.62	G.İ	290.87	597	.49			
Demokratik	Ön lisans ^c	149	1.86	.63	Toplam	293.02	601				
(Baba)****	Lisans ^d	178	1.90	.81							
	Lisansüstü ^e	49	2.04	.85							
	Toplam	602	1.90	.70							
	İlk/Ortaokul ^a	11	2.01	.55	G.A	55.94	4	13.99	31.90	.000*	a>d
	Lise ^b	215	1.48	.69	G.İ	261.78	597	.44			a>e
Bağımlı	Ön lisans ^c	149	1.64	.63	Toplam	317.72	601				b>d
(Anne)****	Lisans ^d	178	.93	.67							b>e
	Lisansüstü ^e	49	1.11	.66							c>d
	Toplam	602	1.34	.73							c>e
	İlk/Ortaokul ^a	11	1.81	.68	G.A	68.00	4	17.00	40.06	.000*	a>d
	Lise ^b	215	1.39	.70	G.İ	253.33	597	.42			a>e
Bağımlı	Ön lisans ^c	149	1.58	.63	Toplam	321.33	601				b>d
(Baba)****	Lisans ^d	178	.81	.62							b>e
	Lisansüstü ^e	49	.80	.59							c>d
	Toplam	602	1.22	.73							c>e

* $p<.05$; **Evlilik Kaygısı Ölçeği; ***Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu; ****Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu; G.A.: Gruplararası; G.İ: Gruplarıçi

Tablo 8’de yer alan analiz bulguları incelendiğinde; evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin eğitim düzeyi bakımından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir

($F_{(4,597)} = 10.07, p < .05$). Eğitim düzeyleri arasındaki evlilik kaygısı farklarını ortaya koyan analiz sonuçlarına göre; lisans düzeyinde yer alanların ($\bar{X} = 1.25$) evlilik kaygısı düzeyleri lise ($\bar{X} = 1.59$) ve ön lisans ($\bar{X} = 1.78$) düzeyinde yer alanlardan daha düşüktür.

Bireylerin evlilik rol beklentilerine bakıldığında; geleneksel evlilik rol beklentilerinin eğitim düzeyi bakımından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(4,597)} = 59.62, p < .05$). Lisans ($\bar{X} = 2.22$) ve lisansüstü ($\bar{X} = 1.88$) düzeyinde yer alan bireylerin geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olma düzeyi ilkokul/ortaokul ($\bar{X} = 3.22$), lise ($\bar{X} = 3.02$) ve ön lisans ($\bar{X} = 3.15$) düzeyinde yer alanlardan daha düşüktür. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri de eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılığa sahiptir ($F_{(4,597)} = 54.02, p < .05$). Lise ($\bar{X} = 3.86$) ve ön lisans ($\bar{X} = 3.68$) düzeyinde yer alan bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olma oranları, lisans ($\bar{X} = 4.65$) ve lisansüstü ($\bar{X} = 4.69$) düzeyinde yer alan bireylerden daha düşüktür.

Algılanan ebeveyn ilişki tutumu alt boyutlarına ait analiz bulguları incelendiğinde; bireylerin algıladıkları anne otoriter ilişki tutumunun eğitim düzeyi bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($F_{(4,597)} = 9.28, p < .05$). Lisansüstü ($\bar{X} = 1.09$) düzeyinde yer alan bireylerin anne ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri lise ($\bar{X} = 1.61$), ön lisans ($\bar{X} = 1.87$) ve lisans ($\bar{X} = 1.55$) düzeyinde yer alanlardan; lise ($\bar{X} = 1.61$) ve lisans ($\bar{X} = 1.55$) düzeyinde yer alanların anne ilişki tutumunu otoriter olarak algılama oranları ise ön lisans ($\bar{X} = 1.87$) düzeyinde yer alanlardan daha düşüktür. Bireylerin algıladıkları baba otoriter ilişki tutumunun da eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(4,597)} = 2.86, p < .05$). Lise ($\bar{X} = 1.71$) düzeyinde yer alan bireylerin ebeveyn ilişkisinde babanın ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri lisans ($\bar{X} = 1.96$) düzeyinde yer alanlardan daha düşüktür.

AEİÖ'nün ilgisiz alt boyutuna bakıldığında; bireylerin ebeveyn ilişkisinde annenin tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri eğitim düzeyi bakımından anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F_{(4,597)} = 41.06, p < .05$). Lise ($\bar{X} = 1.20$) düzeyinde yer alan bireylerin anne ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri ön lisans ($\bar{X} = 1.50$) düzeyinde yer alanlardan; lisans ($\bar{X} = .62$) düzeyinde yer alanların anne ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama oranları ilkokul/ortaokul ($\bar{X} = 1.61$), lise ($\bar{X} = 1.20$) ve ön lisans ($\bar{X} = 1.50$) düzeyinde yer alanlardan; lisansüstü ($\bar{X} = .52$) düzeyinde yer alanların anne ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama oranları ilkokul/ortaokul ($\bar{X} = 1.61$), lise ($\bar{X} = 1.20$) ve ön lisans ($\bar{X} = 1.50$) düzeyinde yer alanlardan daha düşüktür. Bireylerin algıladıkları baba ilgisiz ilişki tutumunun da eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(4,597)} = 10.90, p < .05$). Lisans ($\bar{X} = 1.08$) ve lisansüstü ($\bar{X} = .95$) düzeyinde yer alan bireylerin

ebeveyn ilişkisinde babanın ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri lise ($\bar{X} = 1.33$) ve ön lisans ($\bar{X} = 1.56$) düzeyinde yer alanlardan daha düşüktür.

Ebeveyn ilişkisinde annenin ilişki tutumunu koruyucu olarak algılayan bireyler arasında eğitim düzeyi bakımından herhangi bir istatistiksel anlamlılık tespit edilmemiştir ($F_{(4,597)} = 1.42, p > .05$). Babanın ilişki tutumunu koruyucu olarak algılayan bireyler arasında ise eğitim düzeyi bakımından anlamlı bir farklılık mevcuttur ($F_{(4,597)} = 3.50, p < .05$). Lisans ($\bar{X} = 1.60$) düzeyinde yer alan bireylerin baba ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama oranları, ilkokul/ortaokul ($\bar{X} = 2.24$) düzeyinde yer alan bireylere göre daha düşüktür.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin demokratik alt boyutundaki bulgular değerlendirildiğinde; annenin ebeveyn ilişkisindeki demokratik tutumu algı düzeyinin eğitim düzeyi bakımından anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(4,597)} = 4.16, p < .05$). Ön lisans ($\bar{X} = 1.94$) düzeyinde yer alan bireylerin anne ilişki tutumunu demokratik olarak algılama oranları, lisans ($\bar{X} = 2.15$) ve lisansüstü ($\bar{X} = 2.25$) düzeyinde yer alan bireylerden daha düşüktür. Babanın ilişki tutumunu demokratik olarak algılayan bireyler arasında ise eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($F_{(4,597)} = 1.10, p > .05$).

Son olarak AEİÖ'nün bağımlı alt boyutuna bakıldığında; bireylerin ebeveyn ilişkisinde annenin tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyleri eğitim düzeyi bakımından anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F_{(4,597)} = 31.90, p < .05$). Lisans ($\bar{X} = .93$) düzeyinde yer alanların anne ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama oranları ilkokul/ortaokul ($\bar{X} = 2.01$), lise ($\bar{X} = 1.48$) ve ön lisans ($\bar{X} = 1.64$) düzeyinde yer alanlardan; lisansüstü ($\bar{X} = 1.11$) düzeyinde yer alanların anne ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama oranları ilkokul/ortaokul ($\bar{X} = 2.01$), lise ($\bar{X} = 1.48$) ve ön lisans ($\bar{X} = 1.64$) düzeyinde yer alanlardan daha düşüktür. Bireylerin babanın ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyleri de eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F_{(4,597)} = 40.06, p < .05$). Lisans ($\bar{X} = .81$) düzeyinde yer alanların baba ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama oranları ilkokul/ortaokul ($\bar{X} = 1.81$), lise ($\bar{X} = 1.39$) ve ön lisans ($\bar{X} = 1.58$) düzeyinde yer alanlardan; lisansüstü ($\bar{X} = .81$) düzeyinde yer alanların baba ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama oranları da ilkokul/ortaokul ($\bar{X} = 1.81$), lise ($\bar{X} = 1.39$) ve ön lisans ($\bar{X} = 1.58$) düzeyinde yer alanlardan daha düşüktür.

Katılımcıların evlilik kaygıları, evlilik rol beklentileri ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumlarının mevcut romantik ilişki durumlarına göre karşılaştırılabilmesi için Bağımsız Örneklemeler İçin T-Testi Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Değişkenlerin Romantik İlişki Durumu Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları

	İlişki Durumu	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Evlilik Kaygısı Ölçeği	İlişkisi var	227	1.43	.84	456.25	-1.97	.049*
	İlişkisi yok	375	1.57	.80			
ERBÖ Geleneksel ^a	İlişkisi var	227	2.85	.86	600	2.70	.007**
	İlişkisi yok	375	2.65	.87			
ERBÖ Eşitlikçi ^a	İlişkisi var	227	4.14	.81	492.71	.48	.631
	İlişkisi yok	375	4.11	.84			
AEİÖ Otoriter (Anne) ^b	İlişkisi var	227	1.59	.84	600	-.75	.455
	İlişkisi yok	375	1.63	.82			
AEİÖ Otoriter (Baba) ^b	İlişkisi var	227	1.85	.81	600	.39	.695
	İlişkisi yok	375	1.82	.82			
AEİÖ İlgisiz (Anne) ^b	İlişkisi var	227	1.04	.83	600	-.39	.696
	İlişkisi yok	375	1.07	.80			
AEİÖ İlgisiz (Baba) ^b	İlişkisi var	227	1.25	.80	600	-.93	.351
	İlişkisi yok	375	1.31	.78			
AEİÖ Koruyucu (Anne) ^b	İlişkisi var	227	1.85	.65	600	2.03	.043*
	İlişkisi yok	375	1.74	.68			
AEİÖ Koruyucu (Baba) ^b	İlişkisi var	227	1.81	.64	600	2.32	.021*
	İlişkisi yok	375	1.68	.71			
AEİÖ Demokratik (Anne) ^b	İlişkisi var	227	2.10	.63	600	1.67	.096
	İlişkisi yok	375	2.01	.67			
AEİÖ Demokratik (Baba) ^b	İlişkisi var	227	1.96	.69	600	1.56	.120
	İlişkisi yok	375	1.87	.70			
AEİÖ Bağımlı (Anne) ^b	İlişkisi var	227	1.42	.71	600	2.21	.027*
	İlişkisi yok	375	1.28	.74			
AEİÖ Bağımlı (Baba) ^b	İlişkisi var	227	1.28	.72	600	1.43	.152
	İlişkisi yok	375	1.19	.74			

** $p < .01$; * $p < .05$; ; ^aEvlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu; ^bAlgılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu

Tablo 9’da yer alan analiz bulgularına göre; evli olmayan bireylerde evlilik kaygısı mevcut romantik ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{(456.25)} = -1.97$, $p < .05$). Şu anda bir ilişki yaşamayan bireylerin ($\bar{X} = 1.57$) ilişkisi olanlara ($\bar{X} = 1.43$) göre evlilik kaygısı düzeyleri daha yüksektir.

Bireylerin evlilik rol beklentilerine sahip olma düzeylerine bakıldığında; geleneksel evlilik rol beklentilerinin ilişki durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t_{(600)} = 2.70$, $p < .01$). İlişkisi olanlar ($\bar{X} = 2.85$) ilişkisi olmayanlara ($\bar{X} = 2.65$) kıyasla daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerini benimsemektedir. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri bulguları incelendiğinde ise mevcut ilişki durumu açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t_{(492.71)} = .48$, $p > .05$).

Algılanan ebeveyn ilişki tutumu alt boyutlarına ait analiz bulguları incelendiğinde; bireylerin algıladıkları anne otoriter ilişki tutumu ($t_{(600)} = -.75, p>.05$) ve baba otoriter ilişki tutumunun ($t_{(600)} = .39, p>.05$) mevcut ilişki durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermediği anlaşılmaktadır.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin alt boyutlarından ilgisiz tutuma ilişkin analiz verilerine göre; ebeveyn ilişkisinde annenin ilişki tutumunu ilgisiz ($t_{(600)} = -.39, p>.05$) ve babanın ilişki tutumunu ilgisiz ($t_{(600)} = -.93, p>.05$) olarak algılayan bireylerde mevcut ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin koruyucu alt boyutundaki bulgulara göre; annenin ilişkideki algılanan koruyucu tutumu ($t_{(600)} = 2.03, p<.05$) ve babanın ilişkideki algılanan koruyucu tutumu ($t_{(600)} = 2.32, p<.05$) mevcut ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. İlişkisi olanların ($\bar{X} = 1.85$) ilişkisi olmayanlara ($\bar{X} = 1.74$) göre annenin ilişkideki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri daha yüksekken; babanın ilişkideki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri de ilişkisi olanlarda ($\bar{X} = 1.81$) ilişkisi olmayanlara ($\bar{X} = 1.68$) kıyasla daha yüksektir.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin demokratik alt boyutundaki bulgular değerlendirildiğinde; annenin ebeveyn ilişkisindeki demokratik tutumu algı düzeyi ($t_{(600)} = 1.67, p>.05$) ve babanın ebeveyn ilişkisindeki demokratik tutumu algı düzeyinin ($t_{(600)} = 1.56, p>.05$) mevcut ilişki durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

Son olarak bağımlı alt boyutuna bakıldığında ise; ebeveyn ilişkisinde annenin tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyinin ($t_{(600)} = 2.21, p<.05$) mevcut ilişki durumu açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Ancak ebeveyn ilişkisinde babanın tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyi ($t_{(600)} = 1.43, p>.05$) mevcut ilişki durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Algılanan anne bağımlı tutumu oranı ise ilişkisi olanlarda ($\bar{X} = 1.42$) ilişkisi olmayanlara ($\bar{X} = 1.28$) göre daha yüksektir.

Katılımcıların evlilik kaygıları, evlilik rol beklentileri ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumlarının ebeveynlerinin birliktelik durumuna göre anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığını tespit etmek için Bağımsız Örneklemeler İçin T-Testi Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Değişkenlerin Ebeveyn Birliktelik Durumu Açısından İncelenmesine İlişkin Analiz Sonuçları

	Ebeveyn Birliktelik Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Evlilik Kaygısı Ölçeği	Birlikte	540	1.47	.81	81.67	-4.76	.000**
	Ayrı - Boşanmış	62	1.92	.69			
ERBÖ Geleneksel ^a	Birlikte	540	2.71	.86	600	-1.32	.186
	Ayrı - Boşanmış	62	2.86	.91			
ERBÖ Eşitlikçi ^a	Birlikte	540	4.14	.82	600	1.91	.057
	Ayrı - Boşanmış	62	3.93	.86			
AEİÖ Otoriter (Anne) ^b	Birlikte	540	1.59	.83	600	-1.98	.048*
	Ayrı - Boşanmış	62	1.81	.84			
AEİÖ Otoriter (Baba) ^b	Birlikte	540	1.81	.81	600	-1.96	.051
	Ayrı - Boşanmış	62	2.02	.81			
AEİÖ İlgisiz (Anne) ^b	Birlikte	540	1.02	.81	600	-3.13	.002**
	Ayrı - Boşanmış	62	1.36	.77			
AEİÖ İlgisiz (Baba) ^b	Birlikte	540	1.24	.78	600	-4.45	.000**
	Ayrı - Boşanmış	62	1.70	.70			
AEİÖ Koruyucu (Anne) ^b	Birlikte	540	1.81	.66	600	2.77	.006**
	Ayrı - Boşanmış	62	1.56	.72			
AEİÖ Koruyucu (Baba) ^b	Birlikte	540	1.76	.67	71.29	2.82	.006**
	Ayrı - Boşanmış	62	1.46	.79			
AEİÖ Demokratik (Anne) ^b	Birlikte	540	2.09	.64	600	4.67	.000**
	Ayrı - Boşanmış	62	1.69	.67			
AEİÖ Demokratik (Baba) ^b	Birlikte	540	1.96	.67	600	6.71	.000**
	Ayrı - Boşanmış	62	1.36	.72			
AEİÖ Bağımlı (Anne) ^b	Birlikte	540	1.33	.73	600	-.41	.682
	Ayrı - Boşanmış	62	1.37	.74			
AEİÖ Bağımlı (Baba) ^b	Birlikte	540	1.22	.73	600	-.42	.677
	Ayrı - Boşanmış	62	1.26	.78			

** $p < .01$; * $p < .05$; ^aEvlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu; ^bAlgılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu

Tablo 10’da yer alan analiz bulgularına göre; evli olmayan bireylerde evlilik kaygısı ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{(81.67)} = -4.76, p < .01$). Buna göre anne-babası boşanmış veya ayrı olan bireylerin ($\bar{X} = 1.92$) anne-babası birlikte olanlara ($\bar{X} = 1.47$) göre evlilik kaygısı düzeyleri daha yüksektir.

Bireylerin evlilik rol beklentilerinin alt boyutlarına sahip olma düzeylerine bakıldığında; geleneksel evlilik rol beklentilerinin ($t_{(600)} = -1.32, p > .05$) ve eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin ($t_{(600)} = 1.91, p > .05$) ebeveyn birliktelik durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

Algılanan ebeveyn ilişki tutumu alt boyutlarına ait analiz bulguları incelendiğinde; bireylerin ebeveyn ilişkisinde anne tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri ebeveyn

birliktelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{(600)} = -1.98, p < .05$). Ebeveynleri ayrı veya boşanmış olan bireyler ($\bar{X} = 1.81$) ebeveynleri birlikte olanlara ($\bar{X} = 1.59$) kıyasla anne ilişki tutumunu daha otoriter olarak algılamaktadır. Algılanan baba otoriter ilişki tutumu ise ebeveyn birliktelik durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermemektedir ($t_{(600)} = -1.96, p > .05$).

Algılanan ebeveyn ilişkisinin alt boyutlarından ilgisiz tutuma ilişkin analiz verilerine göre; ebeveyn ilişkisinde annenin tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyi ($t_{(600)} = -3.13, p < .01$) ve babanın tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyi ($t_{(600)} = -4.45, p < .01$) bireylerde ebeveynlerin birliktelik durumu açısından anlamlı bir farklılığa sahiptir. Buna göre anne ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyi ebeveynleri ayrı veya boşanmış olanlarda ($\bar{X} = 1.36$) ebeveynleri birlikte olanlara ($\bar{X} = 1.02$) göre daha yüksektir. Aynı şekilde baba ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyi de ebeveynleri ayrı veya boşanmış olanlarda ($\bar{X} = 1.70$) ebeveynleri birlikte olanlara ($\bar{X} = 1.24$) göre daha yüksektir.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin koruyucu alt boyutundaki bulgulara göre; annenin ilişkideki algılanan koruyucu tutumu ($t_{(600)} = 2.77, p < .01$) ve babanın ilişkideki algılanan koruyucu tutumu ($t_{(71.29)} = 2.82, p < .01$) ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ebeveynleri birlikte olanların ($\bar{X} = 1.81$) ebeveynleri ayrı veya boşanmış olanlara ($\bar{X} = 1.56$) göre annenin ilişkideki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri daha yüksektir. Aynı şekilde babanın ilişkideki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri de ebeveynleri birlikte olanlarda ($\bar{X} = 1.76$) ebeveynleri ayrı veya boşanmış olanlara ($\bar{X} = 1.46$) kıyasla daha yüksektir.

Algılanan ebeveyn ilişkisinin demokratik alt boyutundaki bulgular değerlendirildiğinde; annenin ebeveyn ilişkisindeki demokratik tutumuna ilişkin algı düzeyinin ($t_{(600)} = 4.67, p < .01$) ve babanın ebeveyn ilişkisindeki demokratik tutumuna ilişkin algı düzeyinin ($t_{(600)} = 6.71, p < .01$) ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı bir farklılığa sahip olduğu görülmektedir. Ebeveynleri birlikte olanların ($\bar{X} = 2.09$) ebeveynleri ayrı veya boşanmış olanlara ($\bar{X} = 1.69$) göre annenin ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri daha yüksektir. Aynı şekilde ebeveynleri birlikte olanların ($\bar{X} = 1.96$) ebeveynleri ayrı veya boşanmış olanlara ($\bar{X} = 1.36$) göre babanın ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri de daha yüksektir.

Son olarak bağımlı alt boyutuna bakıldığında ise; ebeveyn ilişkisinde annenin tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyinin ($t_{(600)} = -.41, p > .05$) ve babanın tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyinin ($t_{(600)} = -.42, p > .05$) ebeveyn birliktelik durumu açısından anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların evlilik rol beklentileri ve algıladıkları ebeveyn ilişki tutumlarının evlilik kaygısı üzerindeki yordama gücünü belirlemek amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Evlilik Rol Beklentileri ve Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumunun Evlilik Kaygısı Üzerindeki Yordayıcı Gücünü Belirlemeye İlişkin Analiz Sonuçları

Yordayıcı Değişken	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>F</i>	<i>B</i>	β	<i>T</i>	<i>p</i>
ERBÖ-Eşitlikçi*	.38	.15	104.08	-.25	-.38	-10.20	.000
ERBÖ-Geleneksel*	.24	.06	37.04	.15	.24	6.09	.000
Otoriter-Anne**	.17	.03	18.28	.73	.17	4.28	.000
Otoriter-Baba**	.10	.01	6.32	.44	.10	2.51	.012
İlgisiz-Anne**	.44	.19	141.03	.63	.44	11.88	.000
İlgisiz-Baba**	.40	.16	116.86	.60	.40	10.81	.000
Koruyucu-Anne**	.17	.03	17.57	-.44	-.17	-4.19	.000
Koruyucu-Baba**	.15	.02	14.04	-.39	-.15	-3.75	.000
Demokratik-Anne**	.37	.14	95.14	-.50	-.37	-9.75	.000
Demokratik-Baba**	.34	.11	76.50	-.42	-.34	-8.75	.000
Bağımlı-Anne**	.22	.05	31.01	.46	.22	5.57	.000
Bağımlı-Baba**	.23	.05	33.52	.48	.23	5.79	.000

*Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği alt boyutu; **Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği alt boyutu

Tablo 11’deki analiz verilerine göre; eşitlikçi rol beklentileri ($R = .38$, $R^2 = .15$, $F(1, 600) = 104.08$, $p < .01$), geleneksel rol beklentileri ($R = .24$, $R^2 = .06$, $F(1, 600) = 37.04$, $p < .01$), anne otoriter ilişki tutumu ($R = .17$, $R^2 = .03$, $F(1, 600) = 18.28$, $p < .01$), baba otoriter ilişki tutumu ($R = .10$, $R^2 = .01$, $F(1, 600) = 6.32$, $p < .01$), anne ilgisiz ilişki tutumu ($R = .44$, $R^2 = .19$, $F(1, 600) = 141.03$, $p < .01$), baba ilgisiz ilişki tutumu ($R = .40$, $R^2 = .16$, $F(1, 600) = 116.86$, $p < .01$), anne koruyucu ilişki tutumu ($R = .17$, $R^2 = .03$, $F(1, 600) = 17.57$, $p < .01$), baba koruyucu ilişki tutumu ($R = .15$, $R^2 = .02$, $F(1, 600) = 14.04$, $p < .01$), anne demokratik ilişki tutumu ($R = .37$, $R^2 = .14$, $F(1, 600) = 95.14$, $p < .01$), baba demokratik ilişki tutumu ($R = .34$, $R^2 = .11$, $F(1, 600) = 76.50$, $p < .01$), anne bağımlı ilişki tutumu ($R = .22$, $R^2 = .05$, $F(1, 600) = 31.01$, $p < .01$) ve baba bağımlı ilişki tutumu ($R = .23$, $R^2 = .05$, $F(1, 600) = 33.52$, $p < .01$) değişkenlerinin evlilik kaygısının anlamlı yordayıcısı olduğu görülmektedir. Evlilik kaygısına ilişkin varyansın eşitlikçi rol beklentileri %15’ini, geleneksel rol beklentileri %06’sını, anne otoriter ilişki tutumu %03’ünü, baba otoriter ilişki tutumu %01’ini, anne ilgisiz ilişki tutumu %19’unu, baba ilgisiz ilişki tutumu %16’sını, anne koruyucu ilişki tutumu %03’ünü, baba koruyucu ilişki tutumu %02’sini, anne demokratik ilişki tutumu %14’ünü, baba demokratik ilişki tutumu %11’ini, anne bağımlı ilişki tutumu %05’ini ve baba bağımlı ilişki tutumu %05’ini açıklamaktadır.

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Bu bölümde bu çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırmanın amacına göre birinci araştırma sorusu kapsamında evlilik kaygısı ile algılanan ebeveyn ilişki tutumları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve evlilik kaygısı ile algılanan ebeveyn ilişki tutumları arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. İlk olarak annenin ve babanın ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyi ile evlilik kaygısı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre evli olmayan bireylerin annelerinin ve babalarının ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri arttıkça evlilik kaygıları artmaktadır. Literatür incelendiğinde algılanan ebeveyn ilişki tutumu ve evlilik kaygısı değişkenlerine yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmalarda ise daha önce algılanan ebeveyn ilişki tutumları ile evlilik kaygısı arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak evlilik kaygısı ile ilişkili olabileceği düşünülen, bireylerin romantik ilişkilere yönelik tutum ve davranışlarını ortaya koyan bazı değişkenlerin algılanan ebeveyn ilişkisi ile ele alınarak incelendiği görülmüştür (Çopuroğlu, 2022; Gümüş, 2021; Öziş, 2016; Tetik, 2018; Tosun ve Yazıcı, 2021a; Tükel, 2018; Uzun, 2020). Bu çalışmalar incelendiğinde bu araştırmanın bulgusunun literatürle büyük oranda tutarlı olduğu anlaşılmıştır. Örneğin Tetik (2018) tarafından yapılan çalışmada; ebeveynlerini romantik ilişkide otoriter tutuma sahip olarak algılayan bireylerin kendi aşk hayatlarına ilişkin “oyun gibi aşk” tutumuna sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu tutuma göre romantik ilişkide eğlence amacı ön planda olmakla birlikte karşı cinsle yaşanan ilişkiler daha kısa süreli ve evlilik temelinden uzaktır. Bireyler başka birine bağlanmaktan kaçınır ve ilişkilerinde sadık değillerdir (Yüksel, 2013). Buna benzer şekilde Tükel’in (2018) yaptığı çalışmada evli bireylerin evliliğe dair problemleri çözme becerilerinin baba otoriter tutumu ile negatif yönlü bir ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle bireylerin ebeveyn ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri ne kadar yüksekse evlilik hayatlarında karşılaştacakları problemleri çözme becerileri de o kadar zayıf olacaktır. Tosun ve Yazıcı (2021a) ise baba ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyi arttıkça bireylerin romantik ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarının da arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Diğer taraftan anne-baba arasındaki ilişkinin ebeveynlik tutumlarıyla benzerlik gösterdiği (Yavuzer, 2011) bilindiğinden otoriter ebeveynlik tutumu ile ilgili çalışmaların algılanan

otoriter ebeveyn ilişkisiyle ilişkilendirilebileceği düşünülmüştür. Bu doğrultuda Çiftci ve Gülaçtı'nın (2019) yaptıkları çalışmada annenin ve babanın otoriter ebeveynlik tutumu düzeyleri arttıkça bireylerin flört kaygılarının yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Çıtak ve Başar (2023) tarafından yapılan çalışmada otoriter ebeveynlik tutumunun evlilik kaygısını yordayıcı bir değişken olmadığı ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde otoriter olarak algılanan anne-baba ilişki biçiminin çoğunlukla bireylerin olumsuz romantik ilişki inançlarına sahip olmalarına ve evlilikte problem çözme becerilerinin zayıf olmasına yol açtığı söylenebilir. AEİÖ'nün (Çelik ve Öziş , 2016) otoriter alt boyutunda eşlerin birbirlerine karşı baskıcı, mesafeli ya da boyun eğici davranışlar sergilediği görülmektedir, ki bu nedenle bu ilişki tutumu geleneksel ve sağlıklı olarak değerlendirilmektedir (Baumrind, 1971). Literatüre göre sağlıklı anne-baba ilişkisi bireylerin psikolojik ve sosyal gelişimini engellemektedir (Ackerman ve ark., 2011; Amato, 2001; Bun ve ark., 1988; Emery ve O'leary, 1982; Engel ve Thurmaier, 2002; Garriga ve Pennoni, 2022; Lucier Greer ve ark., 2021; Şirvanlı Özen, 1998; Wallerstein, 1991). Olumsuz ebeveyn ilişki modellerine maruz kalan bireylerin etkili iletişim ve problem çözme becerilerine sahip olması zayıf bir ihtimal olarak görülmektedir (Feng ve ark., 1999). İşlevsel olmayan aile biçimleri bireylerde akılcı olmayan inançlar gelişmesine de sebep olmaktadır (Grieger ve Boyd, 2006). Yapılan çalışmalarda evlilik kaygısının nedenlerinden birinin evlilikle ilgili işlevsel olmayan inançlar olduğu görülmektedir (Mokhtari ve ark., 2022; Sezer, 2019). Benzer şekilde Bowen (1978) da eşlerin birbirlerinin üzerindeki kontrol gücünün yüksek olduğu ebeveyn ilişkilerinin bireylerin romantik ilişki tutumlarını etkilediğini ve kaygıya sebep olduğunu belirtmektedir. Bu durum bireylerde sağlıklı bir evlilik sürdüremeyecekleri algısını ortaya çıkarabilir. Dolayısıyla otoriter ebeveyn ilişkisine sahip bireylerin evlilik kaygılarının yüksek olması beklenen bir durumdur.

Araştırmada anne ve babanın ilgisiz ilişki tutumu algısı ile evlilik kaygısı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Evli olmayan bireylerin ebeveynlerinin ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri arttıkça evlilik kaygılarının da yükseldiği bulunmuştur. Literatürde algılanan ilgisiz anne-baba ilişkisi ile evlilik kaygısı arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışma bulunmamıştır. Bu yüzden evlilik kaygısına ilişkin çıkarımlarda bulunulabilecek benzer çalışmalar ele alınmıştır. Örneğin Öziş'in (2016) yaptığı çalışmada babalarını ilgisiz ilişki tutumuna sahip olarak algılayan evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının daha düşük olduğu görülmektedir. Tükel'in (2018) yaptığı çalışmaya göre evli bireylerin evlilikte problem çözme becerileri babanın ilgisiz ilişki tutumuyla ters orantılıdır. Gümüş (2021) tarafından yapılan çalışmada; algılanan ilgisiz anne-baba ilişki

tutumu ile psikolojik ve fiziksel flört şiddetine maruz kalmaya yönelik tutumlar arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bireylerin aşka ilişkin tutumlarını inceleyen Tetik (2018) ise annenin ilgisiz ilişki tutumu ile “oyun gibi aşk” arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu tutuma sahip olan bireylerin evlilikten kaçındıkları belirtilmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde ilgisiz anne-baba ilişki tutumunun bireylerin romantik ilişkileri ve evlilik algıları üzerinde olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Sosyal öğrenme kuramına göre bireyler anne-babalarından edindikleri ilişki rolleri ve tutumlarını kendi ilişkilerine yansıtmaktadırlar (Feng ve ark., 1999; Salman, 2023; Topham ve ark., 2005). Bu bağlamda AEİÖ’nün (Çelik ve Öziş, 2016) ilgisiz alt boyutunda yer alan maddelerden yola çıkılarak anne ve babanın ilgisiz ilişki tutumunu rol model alan bireylerin kendi ilişkilerinde de ilgisiz, sorumluluktan kaçan, iletişim ve birliktelikten uzak, sadık olmayan tutumlar göstermeleri beklenebilir. Bu bireyler için evlilik kurumu, konfor alanlarının bozulacağı ya da anne-babasında tanık olduğu olumsuz ilişki tutumlarının kendi evliliğinde ortaya çıkacağı endişesiyle evlilik kaygısına neden olabilir. Kestir (2021) ise anne ve babanın ebeveynlik tutumunu ilgisiz olarak değerlendiren bireylerin evlilik kaygılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocuğa yönelik tutumlar ile anne-baba arasındaki ilişki tutumlarının birbirini etkilediği (Yavuzer, 2011) düşünüldüğünde Kestir’in (2021) ulaştığı sonucun araştırma bulgusunu desteklediği söylenebilir. Öz Soysal ve arkadaşlarına (2016) göre ailesinde doyumsuz ilişki biçimlerine maruz kalan bireyler, kendi romantik ilişkilerine yönelik istenmeyen tutumlar geliştirmekte ve evlilik fikrinden uzaklaşmaktadırlar. Ayrıca algılanan olumsuz ebeveyn ilişki tutumları bireylerin romantik ilişki kalitelerini düşürmektedir (Feng ve ark., 1999; Tosun ve Yazıcı, 2021b). Evliliğe dair olumsuz beklentiler ise evlilikle ilgili kaygıları artırmaktadır (Güler, 2021; Sezer, 2019). Bu doğrultuda bu araştırmadan elde edilen bulgunun literatürde yer alan bulgularla örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmada annenin ve babanın koruyucu ilişki tutumu algısı ile evlilik kaygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle ebeveynlerinin ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri artan bireylerin evlilik kaygısı düzeyleri azalmaktadır. Literatüre bakıldığında algılanan koruyucu ebeveyn ilişkisi ile evlilik kaygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma bulunamadığından evlilik kaygısı ile ilişkili olabilecek değişkenlerin ele alındığı benzer çalışmalar incelenmiştir. Tükel (2018) tarafından yapılan çalışmada annenin ve babanın ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama oranı arttıkça bireylerin evlilikte problem çözme beceri düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Uzun’un (2020) yaptığı çalışmada anne ve babalarının romantik ilişkilerindeki tutumunu koruyucu

olarak algılama düzeyi yüksek olan bireylerin partnere saygı düzeylerinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Saral'ın (2018) çalışmasında ise anne-babanın koruyucu ilişki tutumlarının, bireylerde karşı cinsle yakınlık kurma ihtiyacı ve karşı cinsin de kendisine ihtiyaç duyduğunu düşünmesi üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda koruyucu anne-baba ilişki tutumu algısına sahip bireylerin ilişki kalitelerinin yüksek olduğu söylenebilir. Aynı zamanda koruyucu ebeveyn ilişki tutumu algısının evli olmayan bireylerin romantik ilişki kurma tutumları üzerinde pozitif etkileri olduğu çıkarımı yapılabilir. AEİÖ'deki (Çelik ve Öziş, 2016) maddelere göre koruyucu tutumların benimsendiği anne-baba ilişkisinde eşlerin birbirlerinin üzerine titreyen, birbirlerine yardımcı olan, ilgi gösteren, başına bir şey gelmesinden endişe duyan, zorluklara karşı birlikte mücadele eden, eşinin mutsuz olmasını ve zarar görmesini istemeyen vb. özelliklere sahip oldukları söylenebilir. Destekleyici anne-baba ilişkisine tanık olan bireylerin ise evlilik hakkındaki düşüncelerinin daha olumlu olması beklenen bir durumdur (Jennings ve ark., 1992; Larson ve ark., 1998; Salman, 2023). İlgili araştırmalarda algılanan ebeveyn ilişkisinin kaygı ve kaygıya bağlı kararsızlık ile ilişkili olduğu (Gürcan, 2015); anne-baba evliliğini mutlu ve uyumlu olarak değerlendiren bireylerin evlilik tutumlarının olumlu (Salman, 2023) ve evlilik kaygılarının daha az (Sönmez, 2022) olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar araştırma bulgusunun literatürdeki çalışmaları desteklediğini göstermektedir.

Araştırmada anne ve babanın demokratik ilişki tutumu algısı ile evlilik kaygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle ebeveynlerinin ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri yüksek olan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili literatürde algılanan demokratik ebeveyn ilişkisi ile evlilik kaygısı arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak algılanan demokratik ebeveyn ilişkisinin bireylerin romantik ilişkileri ve evlilik hayatları üzerindeki etkisini araştıran bazı çalışmalar mevcuttur (Büyükarıslan, 2023; Çopuroğlu, 2022; Gümüş, 2021; Öziş, 2016; Tetik, 2018; Tosun ve Yazıcı, 2021a; Tükel, 2018; Uzun, 2020). Bu nedenle araştırma bulgusu benzer çalışmalar açısından tartışılmış ve araştırma bulgusunun literatürle tutarlı olduğu anlaşılmıştır. Örneğin Öziş'in (2016) yaptığı çalışmada anneye ilişkin algılanan demokratik ilişki tutumuna sahip bireylerin evlilik yaşam doyumlarının yüksek olduğu görülmektedir. Çopuroğlu (2022) da benzer şekilde anne ve babasını romantik ilişkilerinde demokratik tutuma sahip olarak algılayan bireylerin duygusal ilişkilerinde mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tükel (2018) çalışmasında annenin ilişki tutumunu demokratik olarak algılayan bireylerin evlilikte problem çözme becerilerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Uzun'un

(2020) yaptığı çalışmada ise hem annenin hem de babanın ilişki tutumunu demokratik olarak algılayan bireylerin partnere yönelik saygı düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlar çerçevesinde demokratik ebeveyn ilişkisinin bireylerin romantik ilişkileri üzerinde olumlu etkileri olduğu ve ilişki doyumunu artırdığı söylenebilir. Literatürde yer alan bilgilere göre demokratik tutuma sahip bireyler birbirlerine karşı ilgili, sıcak, duyarlı davranmakta; koşulsuz saygı, sevgi ve kabul çerçevesinde ilişki kurmaktadır. Demokratik tutumda yargılayıcı ve kontrol edici bir tavırdan ziyade ikili ilişkilerde daha rahat iletişim kurulan, fikirlere saygı duyulan, bireylerin birbirine koşulsuz destek sunduğu, sorumluluk duygusunun hâkim olduğu bir ilişki ortamı benimsenmektedir (Çelik ve Öziş, 2016; Erözkan, 2012). Öte yandan özgürlük ve bireysellik faktörlerinin öne çıktığı demokratik tutumun, çocukların kişilik gelişimi üzerinde önemli etkilerinin olduğu vurgulanmaktadır (Baumrind, 1966; Kulaksızoğlu, 2011). Demokratik ilişki ortamında yetişen çocukların kendini gerçekleştirme düzeyinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Kuzgun, 1972). Kendini gerçekleştirmiş bireyin sağlıklı kişilik özelliklerine sahip olması ve sağlıklı ilişkiler kurması beklenen bir olgudur (Karahana ve ark., 2006). Sağlıklı bir evlilik için kendini gerçekleştirme evliliğe hazırlıkta önemli bir hedef olarak görülmektedir (Patterson, 1974). Cüceloğlu (2022) bu hedefi evlenme olgunluğu olarak tanımlamış ve bu olgunluğa erişilememesi halinde bireylerin evlilikle ilgili kaygı ve korkularının artacağını belirtmiştir. Patterson (1974) ve Cüceloğlu'nu (2022) destekleyen çalışmalar mevcuttur (Nazari ve ark., 2015; Shams, 2017). Bu çalışmaların sonuçlarına göre güçlü kişilik özelliklerine (dışa dönük olma, uyumluluk, açıklık, sorumluluk alma) sahip bireyler evliliğe yönelik daha az korku duymaktadır. Konuyla ilgili diğer çalışmalarda demokratik ebeveyn ilişkisi algısının flört şiddetine maruz kalma (Gümüş, 2021) ve duygusal tepkisellik (Akarslan, 2022) ile arasında negatif; duygusal öz-yeterlik ile arasında pozitif (Çopuroğlu, 2022) yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Demokratik ebeveynlik stiliyle yetiştirilen bireylerin ise kaygılı hissetme hassasiyeti (Erözkan, 2012), flört kaygısı (Çiftci, 2018) ve evlilik kaygısı (Kestir, 2021) düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Araştırma bulguları doğrultusunda demokratik ilişki tutumu algısına sahip bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir (Aydın, 2010; Benard, 1991; Özer, 2013). Psikolojik sağlamlıkları yüksek olan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin düşük olduğu bilinmektedir (Çulha ve ark., 2023; Öz, 2022). Bulgulardan hareketle anne-babanın birbirlerine yönelik ilişki tutumlarının demokratik ve destekleyici olmasının bireylerin olumlu evlilik tutumlarına sahip olmasına ve evlilik gibi çok yönlü (Cüceloğlu, 2022) bir yaşam olayına karşı kendilerini daha hazır hissetmelerine katkı sunması beklenmektedir (Doğru, 2017; Stinnett, 1969). Bu bağlamda bireylerin evlilik

kaygısında belirtilen evliliğin getireceği sorumluklardan, evliliği başaramamaktan ya da evlilikte özgürlüğünü kaybetmekten korkmaya (Curtis ve Susman, 1994) ilişkin endişelerinin daha az olması beklenen bir sonuçtur.

Araştırmada anne ve babanın bağımlı ilişki tutumu algısı ile evlilik kaygısı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle ebeveynlerinin ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyi artan bireylerin evlilik kaygısı düzeyleri de artmaktadır. İlgili literatürde bağımlı ebeveyn ilişkisi algısı ile evlilik kaygısı arasındaki ilişkiyi daha önce inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle evlilik kaygısı ile ilgili olabilecek değişkenlerin algılanan ebeveyn ilişkisi ile birlikte ele alındığı çalışmalar incelenmiştir. Tükel'in (2018) yaptığı çalışmada anneye ilişkin algılanan bağımlı ilişki tutumu ile evlilikte problem çözme becerileri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Gümüş (2021), bireylerin ebeveynlerini bağımlı ilişki tutumuna sahip olarak algılama düzeyleri ile psikolojik ve fiziksel flört şiddetine maruz kalma arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit etmiştir. Tosun ve Yazıcı (2021a) ise annesini romantik ilişkide bağımlı ilişki tutumuna sahip olarak algılayan bireylerin geleneksel evlilik rollerini benimsediği sonucuna ulaşmışlardır. Bağımlı ilişki tutumuna sahip ebeveynlerin kendinden çok eşini düşünen, hayatının merkezinde eş olan, onay alma ihtiyacı hisseden, terk edilme endişesi taşıyan ve düşük özgüvenli kişiler olduğu söylenebilir (Çelik ve Öziş, 2016; Spann, 1989). Bu özellikler geleneksel rollerle örtüşmektedir. Geleneksel yaklaşımda aralarında güç dengesizliği bulunan partnerlerden biri otorite sahibi iken diğeri boğun eğici ve kendinden ödün verici davranışlar sergilemektedir (İmamoğlu, 1993; Tarhan, 2018). Hünler ve Gençöz'e (2003) göre boyun eğici davranışlar evlilikte problem çözme becerilerini negatif yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır. İlişkide şiddet tutumları da geleneksel anlayışın uzantısı olarak değerlendirilmektedir (Grest ve ark., 2017; Günindi Ersöz, 2011; Turan, 2018). Evlilik kaygısı literatüründe kaygının nedenlerinden biri de şiddete maruz kalma korkusu olarak belirlenmiştir (Akbaş ve ark., 2019; Aksakal, 2022; Fereydonpour, 2020). Ebeveynler arasındaki ilişki modelinin çocukların evlilik rollerine yönelik öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu (Coleman ve Ganong, 1984; Çopur ve Şafak, 1999; Ganong ve ark., 1981) düşünüldüğünde bağımlı ebeveyn ilişkisi algısına sahip bireylerin kendi ilişkilerinde de bağımlı tutumlara sahip olması ve ilişki becerilerinin zayıf olması beklenebilir. İlişkide kontrolünü kaybedeceği ve partneri tarafından kontrol edileceği düşüncesi evlilik korkusuna neden olmaktadır (Curtis ve Susman, 1994). Nazari ve arkadaşları (2015) da yaptıkları çalışmada kendini başkalarına bağımlı olarak değerlendiren bireylerin evlilik korkusu taşıdıkları sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada bağımlı tutumların ortaya çıkmasında kök aile ilişkilerinin etkisine vurgu yapılmıştır. Evlilik

korkusu, bağımlı bireylerin sosyal ilişkide bulunmaktan kaçınan tutumlarıyla açıklanmış ve bağımlı bireylerin verimli ilişkiler kuramayacağı belirtilmiştir. İlişki becerileri gelişmiş bireylerde ise evlilik motivasyonunun daha yüksek ve evlilik kaygısı düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Onay, 2023; Rajabi ve ark., 2017). Bu doğrultuda bağımlı ebeveyn ilişkisi algısına sahip bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin yüksek olması literatürle tutarlı olarak beklenen bir sonuçtur.

Araştırma amacına göre ikinci araştırma sorusu kapsamında evlilik kaygısı ile evlilik rol beklentileri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygısı arasında negatif; geleneksel evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bir başka ifadeyle; eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip bireylerin evlilik kaygıları daha düşük bulunurken geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip bireylerde evlilik kaygısı düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde evlilik kaygısı ile evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir çalışma bulunamamıştır. Bu nedenle araştırma bulgusu evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı ile ilgili olabilecek değişkenlerin ele alındığı çalışmalar çerçevesinde incelenmiştir. Evlilik rollerinin, içinde bulunulan kültürün toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda belirlenen beklentiler olduğu (Dunn, 1960; Kenkel, 1966, akt., Sterret ve Bollman, 1970) bilindiğinden toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun evlilik rol beklentileri ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile evlilik kaygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen Sönmez (2022), eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Evlilik kaygısı ile ilişki olabilecek diğer çalışmalara bakıldığında; Tosun ve Yazıcı'nın (2021a) yaptığı çalışmada geleneksel rol beklentilerine sahip bireylerde romantik ilişkiye yönelik akılcı olmayan inançların daha fazla olduğu görülmektedir. Kaufman (2000) tarafından yapılan çalışma da eşitlikçi rollere sahip erkeklerin evlenme olasılıklarının geleneksel rollere sahip olanlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Literatürde yer alan çalışma sonuçları birbiriyle çelişmektedir. Dolayısıyla araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalar (Çavdar, 2013; Kaufman, 2000; Öcal Yüceol, 2016; Tosun ve Yazıcı, 2021a; Yalçın ve ark., 2017; Yiğit, 2022) olduğu gibi desteklemeyen çalışmalar (Akyazı ve ark., 2022; Arıkan, 2020; Keldal, 2015; Sönmez, 2022) da mevcuttur. Araştırma bulgusuyla çelişen çalışmalarda; eşitlikçi evlilik rollerine sahip bireylerin evlilikte beklentilerinin karşılanamayacağına ilişkin endişelerinin evlilik kaygısına neden olabileceği; geleneksel rolleri benimseyen bireylerin ise evliliği toplumsal bir yaşam ödevi olarak görmelerinden ötürü kendilerini evlilik yaşantısına hazır hissetmelerinin evlilik kaygısını azaltabileceği belirtilmiştir (Akyazı ve ark., 2022;

Arıkan, 2020; Keldal, 2015; Sönmez, 2022). Ancak literatür incelendiğinde; geleneksel anlayışta özellikle evlilik sonrası aile içi rollerde kadının ev işlerinden ve erkeğin evin geçimini sağlamasından sorumlu olmasına yönelik birtakım eşitlikçi olmayan inançlara rastlanmaktadır (Baş ve Cengiz, 2018; Hiller ve Philliber, 1986; Morgan ve Walker, 1983; Yorgancılar, 2023). Toplumun bu rollerin yerine getirilmesi noktasındaki beklentileri evlilik çağındaki bireylerin üzerlerinde baskı hissetmelerine yol açmaktadır (Baş ve Cengiz, 2018). Eşitlikçi düzende ise bireyler daha esnek, demokratik ve bağımsız özelliklere sahiptir (Budak ve Küçükşen, 2018; Dunn, 1960; Mickelson ve ark., 2006; Pollak, 1963). Örneğin eşitlikçi yaklaşımda çiftlerin ayrılması ve boşanması daha doğal karşılanabilirken geleneksel yaklaşımlarda bu durum tam tersi olabilir (Günindi Ersöz, 2011). Bu durumda evlilikle ilgili daha katı öğrenmelere sahip olan bireylerin evlilik tutumlarının olumsuz, daha esnek evlilik bilişlerine sahip eşitlikçi rol beklentilerini benimseyen bireylerin ise evlilik tutumlarının olumlu olduğu düşünülebilir. Bireylerin evliliğe yönelik olumlu tutumları evlilik kaygısını azaltırken aksine olumsuz inanç ve tutumları evlilik kaygısına neden olmaktadır (Güler, 2021; Mokhtari ve ark., 2022; Öz, 2022; Sezer, 2019; Sönmez, 2022). Özellikle mali kaygılar, aile içi şiddet, ekonomik anlamda eşe bağımlı olma, dengesiz rol paylaşımları ve sorumluluklar, evlilikte başarısız olma ve boşanma korkusu geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip bireylerin evliliğe yönelik endişeleri arasında sayılabilir (Afzal ve ark., 2019; Aksakal, 2022; Curtis ve Susman, 1984; Zeybek Kabakçı, 2014). Bu bağlamda geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olan bireylerin evlilik kaygılarının yüksek olması ve eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip bireylerin evlilik kaygılarının düşük olması beklenebilir. Sonuç olarak araştırma bulgusunun literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlı bazı çalışmalarla tutarsız olduğu anlaşılmaktadır. Literatür incelendiğinde; eşitlikçi cinsiyet rollerine daha çok kadınların sahip olduğu, erkeklerin ise geleneksel rolleri benimsediği görülmektedir (Akyazı ve ark., 2022; Bolluk Uğur, 2023; Helvacıoğlu ve Eliüşük Bülbül, 2022; Keller ve ark., 1978; Kodan, 2013; Tetik, 2023; Ural, 2021; Vefikuluçay ve ark., 2007; Yorgancılar, 2023). Toplumsal cinsiyet rollerine dayalı geleneksel yaklaşımda kadınların ev ile ilgili işlerden ve çocukların bakımından sorumlu olması beklenmektedir (Amato ve Booth, 1995; Bingöl, 2014; Hiller ve Philliber, 1986; İmamoğlu, 1993). Ancak modern toplum düzeninde kadınların eğitim seviyesi yükselmiş ve meslek sahibi olma, iş yaşamında bulunma oranları giderek artmıştır (Bayer, 2013; Dunn, 1960). Bununla birlikte aile içi düzende kadınlar erkeğe bağımlı olma algısından uzaklaşmışlardır (İmamoğlu, 1993). Ortaya çıkan yeni eşitlikçi düzene göre kadın ve erkek eşit sorumluluklara sahiptir ve aile içinde rol ayrımından ziyade rol paylaşımı mevcuttur (Budak ve Küçükşen, 2018; Canel, 2011). Kadın,

aile ile ilgili kararlarda söz sahibidir (İmamoğlu, 1993) ve eşlerin ortak kararı söz konusudur (Budak ve Küçükşen, 2018). Evlilikte her iki eşin de çalışması kabul görmektedir (Canel, 2011). Tezer'in (1986) yaptığı çalışmaya göre eşitlikçi evlilik anlayışına sahip olan kadınların evlilik doyumları da daha yüksektir. Literatürde bu bulguyu destekleyen pek çok çalışma bulunmaktadır (Akpınar ve Kırlioğlu, 2020; Barnett ve Baruch, 1987; Bolluk Uğur, 2023; Erdoğan ve Kahraman, 2019; Fox, 1973; Pollock ve ark., 1990; Tetik, 2023). Bunun yanı sıra kadınların olumsuz evlilik tutumlarının geleneksel roller ile ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Akbaş ve ark., 2019; Aksakal, 2022). Dolayısıyla bu çalışmada örneklemin büyük bir çoğunluğunun kadınlardan oluşması ve kadınların daha çok eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olarak bulunmasının, evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygısı arasındaki ilişki üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma amacına göre üçüncü araştırma sorusu kapsamında, algılanan ebeveyn ilişkisi tutumları ile evlilik rol beklentileri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Algılanan ebeveyn ilişkisinin otoriter alt boyutunda; anneye yönelik algılanan otoriter ilişki tutumu düzeyi ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında pozitif, eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile arasında negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle bireylerin annenin ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyi arttıkça geleneksel evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri artmakta, eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri ise azalmaktadır. İlgisiz alt boyutunda; annenin ve babanın algılanan ilgisiz ilişki tutumunun geleneksel evlilik rol beklentileri ile pozitif, eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile negatif yönde ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre annenin ve babanın ilişki biçimini ilgisiz olarak algılama düzeyi artan bireylerin geleneksel evlilik rol beklentisi düzeyleri artarken, eşitlikçi evlilik rol beklentisi düzeyleri azalmaktadır. Koruyucu alt boyutuna bakıldığında; algılanan koruyucu anne ilişki tutumunun yalnızca eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile pozitif yönde ilişkili olduğu, algılanan koruyucu baba ilişki tutumunun hem geleneksel hem de eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle; annenin ve babanın ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyi artan bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentisi düzeyleri artmakta, aynı zamanda babanın ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyi artan bireylerin geleneksel evlilik rol beklentisi düzeyleri de artmaktadır. Demokratik alt boyutunda; hem annenin hem de babanın ilişki tutumunun demokratik olarak algılanma düzeyi ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde ilişki mevcuttur. Geleneksel evlilik rol beklentileri ise yalnızca annenin algılanan demokratik ilişki tutumu ile negatif yönde ilişkilidir. Buna göre annenin ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyi artan bireylerin eşitlikçi evlilik

rol beklentileri artarken geleneksel evlilik rol beklentileri azalmakta; babanın ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyi artan bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentileri de artmaktadır. Bağımlı alt boyutunda ise; anneye ve babaya ilişkin algılanan bağımlı ilişki tutumu düzeyinin, geleneksel evlilik rol beklentileri ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülürken; eşitlikçi evlilik rol beklentileri ile negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle annenin ve babanın ilişkideki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyi artan bireylerin geleneksel evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri artarken, eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri azalmaktadır. Literatür incelendiğinde; algılanan ebeveyn ilişkisi ile evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Tosun ve Yazıcı (2021a) tarafından yapılan çalışmada ise algılanan ebeveyn ilişkisi ve evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkinin doğrudan incelendiği görülmüştür. Çalışma sonucuna göre babanın algılanan otoriter, koruyucu ve bağımlı ilişki tutumları ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Babaya ilişkin algılanan otoriter ve bağımlı ilişki tutumları ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında negatif; demokratik algılanan baba ilişki tutumu ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Anne tutumuna ilişkin verilere bakıldığında; algılanan anne koruyucu ve bağımlı ilişki tutumları ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönlü ilişki mevcuttur. Anne ilgisiz ilişki tutumu ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken; anneye yönelik algılanan koruyucu ve demokratik ilişki tutumları ile eşitlikçi evlilik rol beklentileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Bulgular değerlendirildiğinde; Tosun ve Yazıcı'nın (2021a) ulaştıkları sonuçların bu çalışmanın bulgularıyla büyük oranda örtüştüğü anlaşılmaktadır. Buna göre bireylerin anneden ve babadan edindikleri evlilik rollerini kendi evlilik rol beklentilerine aktardıkları söylenebilir. AEİÖ'de (Çelik ve Öziş, 2016) yer alan maddeler doğrultusunda ebeveyn ilişki tutumları incelendiğinde ilişki tutumlarının geleneksel ve eşitlikçi evlilik rolleri ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Örneğin otoriter tutuma sahip ebeveynlerin ilişkide baskın ve ısrarcı tutumlarının göze çarptığı söylenebilir. Bu tutuma sahip eşlerin yeni durum ve fikirlere açık olmadığı, eşler arasında ortaklık anlayışının olmadığı belirtilebilir. İlişkide iletişimin oldukça az olduğu görülen ilgisiz tutumda ebeveyn, romantik ilişkisinde eşini önemsemeyen ve eşinin olumlu ya da olumsuz yaşantılarına duyarsız kalan tutum ve davranışlara sahip olabilir. Koruyucu tutumda ebeveynin eşine karşı duyarlı ve özenli olduğu, eşinin zarar görmesinden endişe duyduğu söylenebilir. Bu bireyler korumacı ve müdahaleci olarak nitelendirilebilir. Bağımlı tutumda ise eşlerin kendinden ödün verici davranışlara sahip olduğu öngörülebilir.

Bu tutuma sahip ebeveynlerin hayatının merkezinde yalnızca eşi olduğu söylenebilir. Bağımlı ilişkiyi benimseyen ebeveyn, eşi olmadan ya da eşinin onayını almadan bir şey yapmak istemeyebilir. Geleneksel tarzdaki evlilik rollerinde de eşlerin otoriter (Canel, 2011; Dunn, 1960), ilgisiz (İmamoğlu, 1993), koruyucu (İmamoğlu, 1991) ve bağımlı (Fitzpatrick, 1987; İmamoğlu, 1993; Tarhan, 2018; Tekin Çatal ve ark., 2018) ilişki rollerine rastlanmaktadır. Bu noktada yukarıda adı geçen ebeveyn ilişki biçimlerinin geleneksel evlilik rolleriyle örtüştüğü söylenebilir. İmamoğlu'nun (1993) çalışmasına göre geleneksel aile yaşantısına sahip olan bireylerin evliliklerini anne-babalarının evlilik ilişkilerine benzettiği bilinmektedir. Çalışma sonucu bu araştırmadan elde edilen bulgularla tutarlıdır. Dolayısıyla ailesinde geleneksel evlilik rolleri gözlemleyen bireylerin geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olması beklenen bir durumdur. AEİÖ'nün (Çelik ve Öziş, 2016) demokratik alt boyutuna bakıldığında; eşler arasındaki ilişkide saygı, eşitlik, duyarlılık ve sorumluluk kavramları ön plana çıkmaktadır. Bu durumda demokratik tutumun eşitlikçi evlilik rollerini (Botkin ve ark., 2000; Budak ve Küçükşen, 2018; Canel, 2011; Eken, 2006; İmamoğlu, 1993; Morgan ve Walker, 1983) yansıttığı söylenebilir. Demokratik ilişki tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarını demokratik tutumlarla yetiştirdiği (Eken, 2006) ve bireyin demokratik tutumları ailede gözlemleyerek öğrendiği (Özpolat, 2010) düşünüldüğünde ailesinde demokratik eş rollerine tanık olan bireylerin eşitlikçi evlilik rollerini benimsemesi beklenebilir. Literatürde kök aile ile bireylerin evlilik rolleri arasındaki ilişkileri açıklayan çalışmalara bakıldığında; bireylerin ebeveynlerinden gözlemleyerek öğrendikleri ilişki tutumları ve evlilik rollerinin kendi evlilik rol ve beklentileri üzerinde belirleyici olduğu, romantik ilişkilerinde anne-baba tutumlarına benzer tutumları benimseyebilecekleri vurgulanmaktadır (Coleman ve Ganong, 1984; Curran ve ark., 2009; Çelik ve Öziş, 2016; Öz Soysal ve ark., 2020; Tarhan, 2018; Tekin ve İpek, 2020). Araştırmada katılımcıların algıladıkları ebeveyn ilişkisi ile evlilik rol beklentilerinin benzer yönde olduğu anlaşıldığından çalışma sonuçlarının literatürdeki bu bulguyu da desteklediği anlaşılmaktadır. O halde evli olmayan bireylerin algıladıkları anne-baba ilişki tutumuna benzer nitelikteki evlilik rol beklentilerine sahip olmasının literatürle tutarlı olarak beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Dördüncü araştırma sorusu kapsamında evlilik kaygısı, algılanan ebeveyn ilişkisi ve evlilik rol beklentisi değişkenlerinin sosyodemografik özellikler ile ilişkisi incelenmiştir. İlk olarak cinsiyet faktörüne bakıldığında; evlilik kaygısının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu bulguya göre erkeklerin evlilik kaygısı düzeyleri kadınlardan daha yüksektir. İlgili literatür incelendiğinde cinsiyetin evlilik kaygısı üzerindeki anlamlılığına dair çelişkili çalışma sonuçlarına rastlanmıştır. Bu çalışmaların çoğunda

kadınların evlilik kaygısı düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin Çıtak ve Başar'ın (2023) 18 yaş ve üstü evli olmayan bireylere yönelik yürüttükleri çalışmada kadınların evlilik kaygısı düzeyleri erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur. Benzer çalışmalarda da aynı bulguya ulaşılmıştır (Kestir, 2021; Molla, 2024; Öz, 2022; Sezer, 2019; Sönmez, 2022). Balcı Çom (2023) ise 18 yaş ve üstü evli olmayan bireylere yönelik yürüttüğü çalışmada erkeklerin evlilik kaygısı düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Onay (2023) da 17–25 yaş arasında evli olmayan bireylerin katıldığı çalışmasında erkeklerdeki evlilik kaygısı düzeyinin kadınlardan daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Akın (2022), Güler (2021) ve Payat (2021) tarafından yapılan çalışmalarda ise evlilik kaygısı düzeylerinin cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık taşımadığı görülmüştür. Erkekler lehine anlamlı farklılık olduğunu gösteren çalışmalar sınırlı olsa da Balcı Çom (2023) ve Onay'ın (2023) elde ettikleri bulguların bu çalışmadan elde edilen bulguyla örtüştüğü anlaşılmaktadır. Buna göre evlilik kaygısı taşımaya ilişkin erkekler lehine bir eğilim olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde bu eğilimin evliliğin ekonomik boyutu ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Saadati ve Bagheri'ye (2023) göre evliliğin ertelenmesine neden olan faktörlerden biri hane içi harcamalardır. Eskandari ve Cherati (2008) de ekonomik problemlerin gençlerin evliliği ertelemelerine ve evlilik korkusu taşımalarına neden olacağını belirtmiştir (Akt., Afzal ve ark., 2019). Bu bağlamda Yıldız (2019) tarafından yapılan çalışmada; erkeklerin büyük bir çoğunluğunun evlilik masraflarının daha çok erkeğe yüklendiği algısına sahip olduğu ve masrafların çok olmasının erkeklerde evliliği erteleme davranışıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Bu durum erkeklerin daha çok geleneksel tutumlara sahip olması (Akyazı ve ark., 2022; Sungur ve ark., 2017; Vefikuluçay ve ark., 2007) ile açıklanabilir. Geleneksel anlayışta aile içindeki ekonomik sorumluluk erkeğin rolleri arasında tanımlanmıştır (Amato ve Booth, 1995; Bingöl, 2014; Hiller ve Philliber, 1986; İmamoğlu, 1993; Tarhan, 2018). Bu nedenle maddi açıdan güçlük yaşayacağını düşünen erkeklerin evlilikten kaçınabileceği belirtilmektedir (Ağdemir, 1991). Bu çalışmada da erkeklerin daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olduğu anlaşıldığından ekonomik faktörlerin, evlilik kaygısına ilişkin erkekler lehine ortaya çıkan anlamlı farklılık üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Yapılan bu değerlendirmeyele araştırmanın bir diğer bulgusu olarak ortaya konan geleneksel evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygısı arasındaki pozitif yönlü anlamlı ilişkinin de desteklendiği söylenebilir. Ayrıca literatür çerçevesinde ortaya çıkan çelişkili sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda evlilik kaygısı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi etkileyen farklı faktörlerin olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın diğer bir değişkeni olan algılanan ebeveyn ilişkisi ile ilgili analiz sonuçları incelendiğinde; ilgisiz ve bağımlı alt boyutlarında anneye ve babaya yönelik algılanan ilişki tutumu düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Otoriter, koruyucu ve demokratik alt boyutlarında ise herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Buna göre annenin ve babanın ilişki tutumunun ilgisiz ve bağımlı olarak algılanma düzeyi kadınlara kıyasla erkeklerde daha yüksektir. Literatürde algılanan ebeveyn ilişkisinin cinsiyete göre farklılığını inceleyen çalışmalar (Akarslan, 2022; Arslan, 2020; Büyükarlan, 2023; Çopuroğlu, 2022; Gümüş, 2021; Saral, 2018; Tetik, 2018) oldukça sınırlıdır. Bu çalışmalarda ise farklı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin Arslan (2020), algılanan ebeveyn ilişkisi tutumu alt boyutlarının hiçbirinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Ancak Akarslan'ın (2022) çalışmasında kadınların babaya yönelik algıladıkları otoriter ve ilgisiz tutumu ile anneye yönelik algıladıkları demokratik ilişki tutumu düzeylerinin erkeklere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu; erkeklerin ise hem anneye hem babaya ilişkin algıladıkları bağımlı ilişki tutumu düzeylerinin kadınlara kıyasla anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Büyükarlan (2023) ise yalnızca algılanan ilgisiz anne ve baba ilişki tutumu düzeyinin anlamlı bir şekilde erkeklerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tetik (2018) tarafından yapılan çalışmada da algılanan baba otoriter ilişki tutumu düzeyinin erkeklerde daha yüksek olduğu görülürken hem anneye hem babaya ilişkin algılanan ilgisiz ve bağımlı alt boyutlarında erkeklerin puanlarının kadınlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Yukarıdaki çalışmalarda ilgisiz (Akarslan, 2022; Büyükarlan, 2023; Tetik, 2018) ve bağımlı (Akarslan, 2022; Tetik, 2018) alt boyutlarına ilişkin ulaşılan sonuçlar bu araştırmadan elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Ayrıca literatürdeki çalışmalarda alt boyutlar arasında en çok benzerliğin bağımlı alt boyutunda yer aldığı anlaşılmıştır. Çalışmalarda anne ve babanın ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyi belirgin bir şekilde erkeklerde daha yüksektir (Akarslan, 2022; Çopuroğlu, 2022; Gümüş, 2021; Saral, 2018; Tetik, 2018). Bu çalışmada erkeklerin daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerini benimsedikleri bulgusundan yola çıkıldığında bu bireylerin çoğunlukla geleneksel aile hayatı içerisinde yetiştikleri düşünülebilir. Geleneksel ailelerde davranışlar karşı tarafın beklentilerini karşılamak üzere gerçekleştirilir ve bireyleşme mümkün değildir (Geçtan, 1994). Kişinin kendinden ödün verecek şekilde aşırı fedakâr tutumlar sergilemesi olasıdır (Tarhan, 2018). Geleneksel evliliklerde kadınların ve erkeklerin dünyaları birbirinden ayrıdır ve bu nedenle çiftler arasındaki paylaşım oldukça sınırlıdır (Geçtan, 1994). Bu tip ailelerde yetişen bireylerin ebeveynlerinin romantik ilişkilerindeki tutumunu ilgisiz ya da bağımlı olarak değerlendirmeleri beklenebilir.

Araştırmanın üçüncü değişkeni evlilik rol beklentileri ile ilgili analiz sonuçları incelendiğinde; eşitlikçi ve geleneksel evlilik rol beklentisi düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre erkeklerin geleneksel evlilik rol beklentileri kadınlara göre daha yüksekken kadınların ise eşitlikçi evlilik rol beklentileri erkeklerden daha yüksektir. Literatürde geleneksel ve eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin cinsiyetle ilişkisini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Örneğin Yorgancılar (2023) tarafından yapılan çalışmada kadınların erkeklere kıyasla daha çok eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olduğuna dair anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda da benzer sonuç elde edilmiştir (Keller ve ark., 1978; Maxwell, 1982). Bolluk Uğur'un (2023) yaptığı çalışmada ise kadınların eşitlikçi evlilik rol beklentisi düzeylerinin erkeklere kıyasla anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu; erkeklerin ise geleneksel evlilik rol beklentisi düzeylerinin kadınlara kıyasla anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Evlilik rol beklentisi ile ilgili diğer çalışmalarda da bu bulguyla örtüşen sonuçlar elde edilmiştir (Aktu, 2023; Akyazı ve ark., 2022; Helvacıoğlu ve Eliüşük Bülbül, 2022; İmamoğlu, 1993; Köksal, 2017; Parlak ve Bakiler, 2018; Tetik, 2023; Tosun ve Yazıcı, 2021a; Ural, 2021). Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilen bulgunun literatürle tutarlı olduğu söylenebilir. Aynı zamanda araştırma bulgusu toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına ilişkin çalışmalar bağlamında da tutarlı sonuçlar vermektedir. Bu çalışmalarda kadınların erkeklere göre daha çok eşitlikçi, erkeklerinse kadınlara göre daha çok geleneksel cinsiyet rollerini benimsediği görülmektedir (Damji ve Lee, 1995; Erdoğan ve Kahraman, 2019; Ertuğrul Yaşar ve Zorluoğlu, 2021; Kaufman, 2000; Kodan, 2013; Öz, 2022; Sönmez, 2022; Spence ve ark., 1973; Vefikuluçay ve ark., 2007). Ural'ın (2021) yaptığı çalışmaya göre eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumları eşitlikçi evlilik rol beklentilerini pozitif; geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumları geleneksel evlilik rol beklentilerini pozitif yönde yordamaktadır. Bulgulardan hareketle; evlilik rol beklentileri bakımından özellikle kadınların daha çok eşitlikçi, erkeklerinse geleneksel yaklaşıma sahip olduğu belirtilebilir. Bu farklılık kadınların ve erkeklerin toplumsal değişime ayak uydurmaya ilişkin motivasyonları ile açıklanabilir. Literatürde yer alan bilgilere göre; hızla değişen toplum yapısına karşın bireylerin geleneksel eğilimleri, toplumdaki değişime oranla daha yavaş bir biçimde gerçekleşmektedir (Amato ve Booth, 1995; Baykal, 1991; İmamoğlu, 1993). Özellikle erkekler geleneksel rollerin kendilerine üstünlük sağladığını düşündükleri için bu yaklaşımın kendileri için faydalı olduğunu kabul etmektedirler (Baykal, 1991; Vefikuluçay ve ark., 2007). Bu nedenle Hurlock (1973), eşitlikçi yaklaşımda üstünlüğünü kaybedeceği endişesi taşıyan erkeklerin değişime ilişkin motivasyonlarının düşük olduğunu belirtmiştir (Akt.,

Baykal, 1991). Konuyla ilgili bireylerin kendini kabul düzeylerinin incelendiği çalışmada; geleneksel ve eşitlikçi yaklaşımı benimseyen kadınlar arasında kendini kabul düzeyinde bir farklılık görülmezken, erkekler arasında belirgin bir farklılık ortaya çıkmıştır. Geleneksel erkeklerin kendini kabul düzeyi eşitlikçi erkeklere göre yüksek bulunmuştur (Baykal, 1991). Bu bulgu, erkeklerin gelenekselin dışına çıktıkça toplumsal kabul değerlerinden sapmaya yönelik endişe duydukları şeklinde açıklanmıştır (Baykal, 1991). Diğer taraftan kadınlar ise geleneksel aile düzeninde ekonomik yönden güçsüz ve eşine bağımlı olmakla birlikte ev içerisinde dengesiz sorumluluklar yüklendiğinden cinsiyet eşitsizliklerine maruz kalmakta, hatta şiddet mağduru olabilmektedir (Aksakal, 2022; İmamoğlu, 1993). Ancak sanayileşme ile ortaya çıkan eşitlikçi düzende kadının iş hayatında yer edinmesi ve eğitim düzeyinin artması, erkek egemenliğini yıkmış ve hem kadının hem de erkeğin eşit imkanlara sahip olmasına fırsat sunmuştur (Bayer, 2013; Eyüboğlu ve ark., 2000). Amato ve Booth (1995); eğitim düzeyi artan ve ekonomik bağımsızlığını kazanan kadının, yaşadığı eşitsizliklerin farkına vararak geleneksel tutumlardan uzaklaşabileceğini belirtmişlerdir. Bu çerçevede kadınların, kendileri için daha olumlu olduğu anlaşılan eşitlikçi yaklaşıma ait evlilik rol beklentilerine sahip olması beklenen bir durumdur.

Dördüncü araştırma sorusu kapsamında değişkenlerin yaş faktörü ile ilişki analizleri incelendiğinde; evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin bireylerin yaşları ile anlamlı bir ilişki içinde olmadığı tespit edilmiştir. Evlilik kaygısı ile ilgili çalışmalar incelendiğinde çalışma bulgusunun literatürle büyük oranda tutarlı olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Molla (2024) ve Balcı Çom (2023) yaptıkları çalışmalarda evli olmayan bireylerde evlilik kaygısı düzeyinin yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. İlgili literatürdeki çalışmaların bulguları incelendiğinde de pek çoğunda benzer bulgunun ortaya çıktığı görülmektedir (Çıtak ve Başar, 2023; Çulha ve ark., 2023; Güler, 2021; Öz, 2022; Payat, 2021; Sezer, 2019; Ünal ve ark., 2022). Ancak yapılan bazı çalışmalarda literatürün aksi bir sonuç elde edilmiştir. Kestir (2021) evlilik kaygısı ve yaş ilişkisini iki farklı grup üzerinde değerlendirmiş ve romantik ilişkisi olmayanlarda evlilik kaygısının yaşa göre herhangi bir farklılık göstermediğini tespit ederken romantik ilişkisi olanlarda ise 32 yaş ve üzeri bireylerde yaşı daha küçük olanlara kıyasla evlilik kaygısının daha yüksek olduğunu bulgulanmıştır. Akın (2022) da benzer şekilde yaş arttıkça evlilik kaygısının yükseldiğini belirtmiştir. Aksine Onay (2023) ise çalışmasında yaş düştükçe evlilik kaygısının yükseldiğini tespit etmiştir. Sonuç olarak literatürde yaş ile evlilik kaygısı ilişkisine yönelik birbiriyle çelişen bulguların yer aldığı söylenebilir. Tarhan (2018) ve Cüceloğlu (2022) evlilik çağındaki bireylerin evlilik tutumları üzerinde biyolojik yaştan ziyade bireyin kendini

ait hissettiği psikolojik yaşın önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu nedenle bireylerin evliliğe ilişkin tutum ve inançları bireysel ve çevresel birçok faktörden (aile yaşantıları, özel deneyimler, küresel dünya düzeni vs.) etkilenebilir (Blagojevic, 1989). Dolayısıyla evlilik kaygısı ile yaş arasındaki ilişki üzerinde farklı faktörlerin etkisi söz konusu olabilir.

Araştırmanın ikinci değişkeni olan algılanan ebeveyn ilişkisinin yaş faktörü ile ilişki analizleri incelendiğinde bireylerin algılanan ebeveyn ilişkisi tutumlarının yaşları ile anlamlı bir ilişki içinde olmadığı anlaşılmıştır. Literatürde algılanan ebeveyn ilişkisi tutumunun yaşa göre farklılığını inceleyen çalışmalar sınırlı sayıdadır. Çalışmalarda birkaç istisna dışında çoğunlukla bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Tetik'in (2018) çalışmasında yalnızca baba otoriter ilişki tutumunun; Tosun ve Yazıcı'nın (2022a) çalışmasında yalnızca baba ilgisiz ilişki tutumunun; Akarslan'ın (2022) çalışmasında ise yalnızca baba koruyucu ilişki tutumunun yaşa göre farklılaştığı görülmektedir. Bu çalışmalarda AEİÖ'nün diğer alt boyutlarına ilişkin herhangi bir anlamlı farklılaşma bulunmamaktadır. Yapılan diğer çalışmalarda da algılanan ebeveyn ilişkisi tutumu ile yaş arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Arslan, 2020; Büyükarşan, 2023; Saral, 2018). Sonuç olarak bu araştırmadan elde edilen bulgu büyük oranda literatürle örtüşmekle birlikte bulgular bütünüyle değerlendirildiğinde; bireylerin yaşlarının ebeveynlerine yönelik algıladıkları ilişki tutumu üzerinde belirgin bir farklılık yaratmadığı söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü değişkeni olan evlilik rol beklentilerinin yaş ile ilişkisine yönelik analiz sonuçları incelendiğinde; evli olmayan bireylerin geleneksel ve eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin yaş faktörü ile anlamlı bir ilişki içinde olmadığı görülmüştür. İlgili literatür incelendiğinde evlilik rol beklentilerinin genellikle yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ancak bu anlamlı farklılığın hangi alt boyutta olduğuna dair birbirinden farklı sonuçların yer aldığı anlaşılmıştır. Örneğin Tosun ve Yazıcı (2021a) yaptıkları çalışmada yaş yükseldikçe geleneksel evlilik rol beklentisi düzeyinin yükseldiğini, eşitlikçi evlilik rol beklentisi düzeyinin ise düştüğünü bulgulamışlardır. Bu bulguyu destekleyen başka çalışma sonuçları da mevcuttur (Aktu, 2023; Akyazı ve ark., 2022; Morgan ve Walker, 1983; Sterret ve Bollman, 1970; Tetik, 2023). Bolluk Uğur (2023) ve Yorgancılar'ın (2023) çalışma bulgularına göre ise yaş arttıkça eşitlikçi evlilik rol beklentisi düzeyi yükselmekte, geleneksel evlilik rol beklentisi düzeyi düşmektedir. Dolayısıyla literatürde yer alan bulgular birbiriyle çelişmektedir. Aynı zamanda bu araştırmadan elde edilen bulgu da literatürle tutarlı bir sonuç vermemektedir. Yapılan çalışmaların örneklem özelliklerine bakıldığında birçoğunda analize dahil edilen katılımcıların daha geniş yaş aralıkları içerisinde olduğu fark edilmiştir.

Kuşaklararasıda yaşanan dönemin koşullarına bağlı olarak bireylerin evliliğe ilişkin algıları, evliliğe yükledikleri değerler ve evlilik beklentileri belirgin bir şekilde farklılaşabilmektedir (Baş, 2021; Güneş ve Elkurdı, 2022; Süleymanov, 2009). Bu bilgiye dayanarak bu araştırmada yaş aralığının 18–30 ile sınırlandırılmış olmasının, evlilik rol beklentileri ile yaş arasındaki ilişkiye yönelik sonuçlar üzerinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Dördüncü araştırma sorusu kapsamında değişkenlerin katılımcıların eğitim düzeyleri açısından fark analizleri incelendiğinde; evli olmayan bireylerde evlilik kaygısı düzeyinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Lise ve ön lisans düzeyine sahip olan bireylerin lisans düzeyindekilerden daha fazla evlilik kaygısı taşıdıkları ortaya çıkmıştır. Buna göre eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin evlilik kaygısının azaldığı söylenebilir. Literatürdeki çalışmalarda eğitim düzeyinin evlilik kaygısı üzerindeki anlamlılığını inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların birçoğunda eğitim düzeyinin evlilik kaygısı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Örneğin Sönmez (2022), evlenmemiş bireylerin evlilik tutumlarını ve evlilik kaygılarını incelediği çalışmada evlilik tutumu ve evlilik kaygısının eğitim düzeyi açısından farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Evlilik kaygısı ile ilgili diğer çalışmalarda da benzer bulgu elde edilmiştir (Balcı Çom, 2023; Çıtak ve Başar, 2023; Çulha ve ark., 2023; Onay, 2023; Ünal ve ark., 2022). Akın (2022) ise çalışmada ilkokul-ortaokul düzeyinden lisans düzeyine kadar bireylerin evlilik kaygısı puanlarının giderek azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Akın'ın (2022) ulaştığı sonucun bu araştırmadan elde edilen bulguyu desteklediği söylenebilir. Benzer şekilde Süzer (2003) de evlenme hazırlığındaki çiftlerin kaygı durumlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada eğitim düzeyi arttıkça bireylerin evliliğe yönelik kaygı düzeylerinin azaldığını belirtmiştir. Literatürde eğitim düzeyi düştükçe bireylerin romantik ilişkiye yönelik akılcı olmayan inançlarının (Ceylan, 2022; Hamamci, 2005) ve bilişsel çarpıtmalarının (Dönmez ve Tunç, 2020; Kılınç ve Yıldız, 2017) arttığı yönünde çalışma sonuçları mevcuttur. Farklı çalışmalarda ise eğitim düzeyinin bireylerin evlilik öz-yeterliği (Erus, 2023), evlilikte problem çözme becerileri (Dönmez ve Tunç, 2020; İlketenci, 2004) ve evlilik uyumu (Bolluk Uğur, 2023; Dönmez ve Tunç, 2020; Yalçın, 2014) düzeyleri ile pozitif yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Bulgulardan hareketle yüksek eğitilmiş bireylerin daha rasyonel ve gerçekçi bir bakış açısına sahip oldukları, evlilikte karşılaştıkları problemleri çözme kapasitelerinin yüksek olduğu ve sağlıklı evlilik sürdürebileceklerine dair inançlarının daha kuvvetli olduğu söylenebilir. Bu bireylerde kaygının daha düşük seviyede olması beklenebilir. Aksi halde gerçekçi olmayan algı ve

değerlendirmeler (Manav, 2011), yetersizlik hissi ve bunun sonucunda zayıflayan baş etme becerileri (Bandura ve ark., 2001) geleceğe yönelik kaygının yoğunlaşmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle eğitim düzeyi daha düşük olan bireylerin yüksek evlilik kaygısına sahip olmaları beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın diğer bir değişkeni olan algılanan ebeveyn ilişkisi ile eğitim düzeyi ilişkisine bakıldığında AEİÖ'nün birçok alt boyutunda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Anne formuna ait otoriter alt boyutunda ön lisans düzeyindeki bireylerin puanları lise, lisans ve lisansüstü düzeyindekilerden, lisans düzeyindekilerin puanları lisansüstü düzeyindekilerden ve lise düzeyindekilerin puanları lisansüstü düzeyindekilerden daha yüksektir. Baba formuna ait otoriter alt boyutunda ise lisans düzeyindeki bireylerin puanları lise düzeyindekilerden daha yüksek bulunmuştur. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde; eğitim düzeyi yükseldikçe anneye ilişkin algılanan otoriter ilişki tutumu düzeyinin daha çok azaldığı, babaya yönelik algılanan otoriter ilişki tutumu düzeyinin ise arttığı söylenebilir. Literatürdeki çalışmalarda da eğitim düzeyi arttıkça anneye (Gümüş, 2021) ve babaya (Arslan, 2020; Gümüş, 2021) yönelik algılanan otoriter ilişki tutumu düzeylerinin azaldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada anne formuna ilişkin elde edilen sonuçlar literatürle tutarlı iken baba formunun otoriter alt boyutuna ilişkin sonuçlar literatürle farklılık göstermektedir. Anne formuna ait ilgisiz alt boyutunda ilkokul-ortaokul, lise ve ön lisans düzeyindeki bireylerin puanları lisans ve lisansüstü düzeyindekilerden, lisans düzeyindekilerin puanları lise düzeyindekilerden daha yüksektir. Baba formuna ait ilgisiz alt boyutunda ise lise ve ön lisans düzeyindeki bireylerin puanları lisans ve lisansüstü düzeyindekilerden daha yüksek bulunmuştur. Daha önce yapılan çalışmalarda anne ve baba formuna ilişkin ilgisiz alt boyutunda eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Akarslan, 2022; Arslan, 2020; Büyükarşan, 2023; Gümüş 2021; Saral, 2018; Tetik, 2018). Bu nedenle bu araştırmadan elde edilen bulgu literatürle farklılık göstermektedir. Anne formuna ait koruyucu alt boyutunda eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmazken baba formuna ait koruyucu alt boyutunda ilkokul-ortaokul düzeyindeki bireylerin puanlarının lisans düzeyindekilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde anneye ve babaya ilişkin algılanan koruyucu ilişki tutumu düzeyinin eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koyan çalışma sonuçları (Akarslan, 2022; Arslan, 2020; Büyükarşan, 2023; Saral, 2018; Tetik, 2018) mevcutken Gümüş (2021), eğitim düzeyi yükseldikçe anneye ilişkin algılanan koruyucu ilişki tutumu düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada annenin koruyucu tutumuna ilişkin elde edilen sonuçlar literatürdeki bazı çalışmalarla (Akarslan, 2022; Arslan,

2020; Büyükarıslan, 2023; Saral, 2018; Tetik, 2018) tutarlı olsa da babanın koruyucu tutumuna ilişkin elde edilen sonuçlar literatürle farklılık göstermiştir. Anne formuna ait demokratik alt boyutunda lisans ve lisansüstü düzeyindeki bireylerin puanları lise düzeyindekilerden daha yüksek iken baba formuna ait demokratik alt boyutunda istatistiksel açıdan herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde anneye ve babaya yönelik algılanan demokratik ilişki tutumunun eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır (Akarslan, 2022; Arslan, 2020; Büyükarıslan, 2023; Gümüş, 2021; Saral, 2018; Tetik, 2018). Bu kapsamda demokratik alt boyutunda ulaşılan sonuçların literatürdeki çalışmalarla tutarlı olmadığı görülmektedir. Son olarak hem anne hem baba formuna ait bağımlı alt boyutunda ilköğretim-ortaokul, lise ve ön lisans düzeyindeki bireylerin puanlarının lisans ve lisansüstü düzeyindekilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin anne ve babalarını romantik ilişkilerinde bağımlı olarak algılama düzeyleri azalmaktadır. Tetik (2018) de algılanan bağımlı ebeveyn ilişki tutumu ve eğitim düzeyi ilişkisini benzer şekilde bulgulamış ve eğitim düzeyi düştükçe anneye yönelik algılanan bağımlı ilişki tutumu düzeyinin azaldığını belirtmiştir. Algılanan ebeveyn ilişkisi ile ilgili diğer çalışmalarda ise bağımlı alt boyutunda eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Akarslan, 2022; Arslan, 2020; Büyükarıslan, 2023; Gümüş, 2021; Saral, 2018). Algılanan ebeveyn ilişki tutumu ve eğitim düzeyi ilişkisine yönelik çalışma bulguları değerlendirildiğinde; literatürde benzer bulgular olduğu kadar birbirinden farklı sonuçların da yer aldığı görülmüştür. Üstünoğlu (1987), anne-babaların kültür ve eğitim düzeylerinin çocuklarının eğitimi ve gelişimi üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir (Akt., Akarslan, 2022). Bu nedenle eğitim düzeyi yüksek bireylerin anne-babalarının da kendini geliştirmiş, eğitilmiş bireyler olması beklenebilir. Eğitim düzeyi yüksek çiftler daha çok modern nitelikteki eşitlikçi ve demokratik evlilik tutumlarını benimsemektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Baş, 2021; Bolluk Uğur, 2023; Guzman, 1996; İmamoğlu, 1993; Kodan, 2013; Öcal Yüceol, 2016; Sterret ve Bollman, 1970; Yapıcı, 2010; Yüksel, 2013). Buna bağlı olarak eğitim düzeyi düştükçe çiftlerin geleneksel eğilimleri artmaktadır (Baş, 2021; Tetik, 2023). Bu kapsamda eğitim düzeyi farklılaşan bireylerin anne-babalarının romantik ilişkilerindeki tutumlarına ilişkin algılarının da farklılık gösterebileceği düşünülmektedir. Ayrıca algılanan ebeveyn ilişkisi bireyin gözlem gücüne, kişisel algı ve yorumlarına dayalı olduğundan (Çelik ve Öziş, 2016) çeşitli bireysel faktörler de bu değerlendirme sürecine etki ederek farklı sonuçlar elde edilmesine neden olmuş olabilir.

Araştırmanın üçüncü değişkeni olan evlilik rol beklentileri ile ilgili fark analizleri incelendiğinde eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. ERBÖ'nün geleneksel alt boyutunda ilkokul-ortaokul, lise ve ön lisans düzeyindeki bireylerin puanları lisans ve lisansüstü düzeyindekilerden daha yüksektir. ERBÖ'nün eşitlikçi alt boyutunda ise lisans ve lisansüstü düzeyindeki bireylerin puanları lise ve ön lisans düzeyindekilerden daha yüksektir. Buna göre eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin daha çok eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olduğu, eğitim düzeyi düştükçe daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olduğu çıkarımı yapılabilir. Literatüre bakıldığında konuyla ilgili pek çok çalışmaya rastlanmıştır. Örneğin Akyazı ve arkadaşlarının (2022) çalışmasına göre eğitim düzeyi düştükçe bireyler daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerini benimsemektedir. Benzer şekilde Bolluk Uğur (2023) da eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin daha çok eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahip olduğu sonuca ulaşmıştır. Bu bulguları destekleyen başka çalışmalara da ulaşılmıştır (Aktu, 2023; Morgan ve Walker, 1983; Sterret ve Bollman, 1970; Tetik, 2023). Yorgancılar (2023) ise literatürün aksi bir bulgu elde ederek eğitim düzeyi düşük olan bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Bazı çalışmalarda ise evlilik rol beklentilerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür (Botkin ve ark., 2000; Keller ve ark., 1978; Tosun ve Yazıcı, 2021a). Bu çalışmalarda yalnızca lisans ve lisansüstü eğitim düzeyindeki bireylerin analize tabi tutulduğu fark edilmiştir. Bu durumun sonuçlar üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan evlilik rol beklentileri ile ilişkili olabilecek toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına ilişkin çalışmalar incelendiğinde ise yine bu araştırmadan elde edilen bulguyu destekleyecek yönde sonuçların yer aldığı görülmüş ve araştırma bulgusunun literatürle büyük oranda tutarlı olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışmalarda eğitim düzeyi ile eşitlikçi tutumlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (Guzman, 1996; Kodan, 2013; Öcal Yüceol, 2016; Sönmez, 2022; Yüksel, 2013). Morgan ve Walker (1983) da düşük eğitim düzeyindeki bireylerin geleneksel cinsiyet rolü tutumlarını daha yüksek olarak bulmuşlardır. Kodan (2013) çalışmasında elde ettiği bulguyu eğitim düzeyi yüksek bireylerin yeniliklere ve değişime daha çok açık olabileceklerini belirterek yorumlamıştır. Bu doğrultuda eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine karşı daha modern bir yaklaşım kazandıkları belirtilmiştir (Vefikuluçay Yılmaz ve ark., 2009). İmamoğlu (1993) ise geliştirdiği modernlik endeksi neticesinde bireylerin eğitim düzeyi ile modernlik puanları arasında pozitif yönlü ilişki tespit etmiştir. Modern bireylerin geleneksellere kıyasla daha demokratik evlilik rollerini benimsediğini söylemiştir. Sonuç

olarak eğitim durumu yüksek düzeyde olan bireylerin eşitlikçi; eğitim durumu daha düşük düzeyde olan bireylerin geleneksel yaklaşımları benimsemesi beklenen bir durumdur.

Dördüncü araştırma sorusu kapsamında araştırma değişkenlerinin evli olmayan bireylerin romantik ilişki durumları açısından fark analizleri incelenmiş ve katılımcıların evlilik kaygısı puanlarının ilişkisi olmayanlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde araştırma bulgusuyla tutarlı birçok çalışmaya rastlanmıştır. Örneğin Ünal ve arkadaşları (2022) bekar kadınların evlilik kaygısını incelediği kesitsel çalışmalarında partneri olmayan kadınların evlilik kaygısı düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulgulamışlardır. Araştırmacılar elde ettikleri bulguyu ilişkisi bulunan bireylerin evlilik planlarının olduğu, bu nedenle bireylerde evlilik kaygısının gelişmediği şeklinde açıklamışlardır. Evlilik kaygısı ile ilgili diğer çalışmalarda da ilişkisi olmayan bireylerin evlilik kaygısı puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Akın, 2022; Çıtak ve Başar, 2023; Güler, 2021; Keldal, 2021; Kestir, 2021; Onay, 2023; Öz, 2022; Payat, 2021; Sezer, 2019). Molla (2024) ise ilişki durumu ile evlilik kaygısı arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Bulgular değerlendirildiğinde genel olarak ilişkisi olmayan bireylerin daha fazla evlilik kaygısı taşıdıkları söylenebilir. Erikson ve Havighurst geliştirdikleri psikososyal kuramlar çerçevesinde 18–30 yaş arasındaki bireylerin en önemli yaşam görevlerinin yakın ilişkiler kurmak ve evlilik olduğunu belirtmişlerdir (Deniz, 2018; Eryılmaz ve Ercan, 2010b). Erikson bu yaş aralığını yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresi olarak tanımlamıştır (Çam ve ark., 2017; Gürses ve Kılavuz, 2011). Buna göre romantik ilişkisi bulunmayan bireylerin kendilerini toplumdan soyutlamaları, yalnızlık ve kaygı duymalarının mümkün olduğu belirtilmektedir (Eryılmaz ve Ercan, 2010b; Yazgan İnanç, 2020). Bu bilgiyi kanıtlar nitelikte olan Özdemir ve Tatar'ın (2019) çalışmasında yalnızlık ile kaygı ve depresyon arasında güçlü ilişkiler olduğu görülmektedir. Romantik ilişkiler ise bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlıklarını koruyucu bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Moss ve Schwebel, 1993). Küçükarslan'ın (2011) aktardığı bilgiye göre; romantik ilişkiler bireylerin öz-güven gelişimine ve sağlıklı benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bireyi psikolojik anlamda güçlendiren romantik yakınlık sağlıklı kişilik gelişimi açısından önemli görülmektedir (Pines, 2010). Diğer taraftan romantik ilişki kurmak evlilik yolunda atılan bir adım olarak değerlendirilmektedir (Özgüven, 2012). Bu bağlamda romantik ilişkisi olan bireylerin kendilerini evliliğe daha yakın ve hazır hissedebileceği düşünülebilir. İlişkisi olmayanlarda ise partnere ve evliliğe yönelik belirsizlikler kaygı düzeylerini artırabilir. Ayrıca literatürde ilişkisi olmayan bireylerin kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu (Yedilioğlu, 2017) ve kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip olduklarını (Güldür, 2020;

Onay, 2023; Ülük, 2021) gösteren çalışma bulgularına rastlanmaktadır. Kaygı düzeyi yüksek bireylerin yaşadıkları güvensizlik sebebiyle bir ilişki içinde bulunmaktan kaçındıkları, var olan ilişkiyi devam ettirmede zorlandıkları belirtilmektedir (Aydoğdu, 2010; Köknel, 1999). Dolayısıyla yüksek düzeyde evlilik kaygısına sahip olan bireylerin de ilişki yaşamaktan kaçınmaları beklenen bir durumdur.

Araştırmanın ikinci değişkeni algılanan ebeveyn ilişkisi ile ilgili fark analizleri incelendiğinde; AEİÖ'nün anne formuna ait koruyucu ve bağımlı, baba formuna ait koruyucu alt boyut puanlarının ilişkisi olanlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Literatürde algılanan ebeveyn ilişkisi ve ilişki durumu ilişkisinin incelendiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmalarda Büyükarıslan (2023) ilişki durumuna göre algılanan ebeveyn ilişkisi alt boyutlarında herhangi bir farklılık olmadığını; Tetik (2018) ise babaya yönelik algılanan otoriter ilişki tutumu düzeyinin ilişkisi olmayanlarda daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Gümüş (2021) ise algılanan ilgisiz anne ve baba ilişki tutumu düzeylerinin romantik ilişkisi olanlarda daha yüksek olduğunu, babaya ilişkin algılanan koruyucu ve demokratik ilişki tutumu düzeylerinin romantik ilişkisi olmayanlarda daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Neticede ilgili literatürde birbirinden farklı sonuçların yer aldığı anlaşılmıştır. Literatürde bireylerin anne-babalarının eş rollerini gözlemleyerek kendi aşk hayatlarına ilişkin inançlar geliştirdiği belirtilmektedir (Coleman ve Ganong, 1984; Çelik ve Öziş, 2016; Topham ve ark., 2005). Olumlu ebeveyn ilişki tutumları ilişki kurma yönünde bireyleri motive edebilen bir durumken olumsuz ebeveyn ilişki rollerine tanık olan bireyler romantik ilişkiye yönelik olumsuz inançlara sahip olabilmektedir (Salman, 2023). Yapılan bir çalışmada bu durum açıkça görülmektedir. Gençlerin evliliğe yönelik görüşlerinin incelendiği bu çalışmada katılımcılardan biri, anne ve babası arasındaki romantik ilişki biçiminin kendisini evliliğe özendirdiğini, ebeveynlerinin birbirleriyle anlaştıklarına ve mutlu olduklarına tanık oldukça evlenme arzusu duyduğunu belirtmiştir (Keldal, 2021). Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilecek olursa; ilişkisi olan bireylerin annelerini koruyucu ve bağımlı, babalarını ise koruyucu ilişki tutumuna sahip olarak değerlendirmelerinin romantik ilişkiye yönelik inançlarını güçlendirdiği söylenebilir. AEİÖ'nün (Çelik ve Öziş, 2016) koruyucu ve bağımlı alt boyutlarında yer alan maddelerde çiftlerin eşini düşünen, koruyan, destekleyen ve sadık bireyler olmalarının, ebeveyn ilişkisini bu şekilde algılayan bireylerin ilişki kurma motivasyonları üzerinde olumlu etkileri olmuş olabilir. Literatürde algılanan ebeveyn ilişki tutumlarına yönelik ortaya çıkan farklılıklar üzerinde ise başka faktörlerin etkisinden söz edilebilir.

Araştırmanın bir diğer değişkeni olan evlilik rol beklentileri ile ilgili analiz sonuçlarına bakıldığında; geleneksel evlilik rol beklentisi düzeylerinin ilişkisi olanlarda daha yüksek olduğu, eşitlikçi evlilik rol beklentisi düzeyinin ise ilişki durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde evli olmayan bireylerin evlilik rol beklentisi ve ilişki durumu arasındaki anlamlı farklılığın doğrudan incelendiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Örneğin Tosun ve Yazıcı (2021a) eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin açıklanmasında ilişki durumunun yordayıcı bir değişken olduğunu tespit etmişlerdir. Akyazı ve arkadaşları (2022) ise ilişkisi olan ve ilişkisi olmayan gruplar arasında evlilik rol beklentilerinin anlamlı bir farklılık göstermediği ancak daha önce ilişki deneyimi olmayan bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin ilişki deneyimi geçirmiş bireylere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Maxwell (1982) de evlilik rol beklentilerinin medeni duruma göre farklılık gösterdiğini; boşanmış bireylerin daha eşitlikçi, evli bireylerin ise daha geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olduğunu bulgulamıştır. Evli ya da evlenme hazırlığındaki bireylere yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda ise bazılarında bireylerin daha çok geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olduğu (Hiller ve Philliber, 1986; Yorgancılar, 2023); bazılarında ise bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentilerini benimsedikleri (Bolluk Uğur, 2023; Pollock ve ark., 1990; Weeks ve Thornburg, 1977) görülmüştür. Dolayısıyla romantik ilişki durumuna göre incelenen evlilik rol beklentileri, çalışmalar arasında farklılık göstermektedir. Bu nedenle bu araştırmadan elde edilen bulgu literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlı bazı çalışmalarla tutarsız olarak değerlendirilebilir. Romantik ilişkisi bulunan bireylerde gerek romantik anlamda gerekse de fiziksel ve zihinsel anlamda partnere karşı bir bağlılık söz konusu olmakta ve birey, partnerine yoğun bir şekilde ihtiyaç duymaktadır (Işık, 2020). Ancak geleneksel yaklaşıma sahip bireylerin aksine modern olarak kabul edilen eşitlikçi bireylerin (İmamoğlu, 1993) daha çok özgürlüklerine düşkün olduğu, bağımsızlık duygusuyla hareket ettikleri bilinmekte ve bireyselleşme arzuları göze çarpmaktadır (Topakkaya, 2007). İmamoğlu (1993) çalışmasında geleneksel bireylerin evlilik birliği içinde bulunma ve evlilikte mutsuz olsalar dahi ilişkiyi devam ettirme motivasyonlarının daha güçlü olduğunu belirtirken eşitlikçi bireylerin ise daha gerçekçi beklentilere sahip olduğunu, bu nedenle daha geç yaşta evlenebileceklerini vurgulamıştır. O halde geleneksel görüşe sahip bireylerin bir ilişki içinde bulunma ve ilişkiyi sürdürme olasılıklarının eşitlikçi bireylere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bağlamda romantik ilişkisi bulunan bireylerin evlilik rol beklentilerinin de geleneksel yönde olması beklenen bir durumdur.

Dördüncü araştırma sorusu kapsamında araştırma değişkenlerinin evli olmayan bireylerin anne-baba birliktelik durumları açısından fark analizleri incelenmiş ve

katılımcıların evlilik kaygısı puanlarının anne-babası ayrı ya da boşanmış olanlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Evlilik kaygısı ve evlilik korkusu ile ilgili literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların bulgularının bu araştırmadan elde edilen bulguyla örtüştüğü anlaşılmıştır. Sönmez (2022) evlenmemiş genç bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları, evlilik tutumları ve evlilik kaygılarını incelediği çalışmada anne-babası boşanmış ya da ayrı olan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin anne-babası sağ ve birlikte olanlara kıyasla daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Aynı çalışmada anne-babası sağ ve birlikte olanların evlilikle ilgili tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Kestir (2021) ve Öz (2022) de benzer bulgular elde etmiştir. Evlilik korkusu ile ilgili çalışmalarda ise sağlıklı ilişki örneklerinin (Zeybek Kabakçı, 2014) ve kötü ebeveyn evliliğinin kendi evliliğinde tekrarlanacak olmasına ilişkin endişelerin (Curtis ve Susman, 1994) evlilik korkusuna sebep olduğu belirlenmiştir. Ayrıca literatürdeki pek çok çalışmada anne-babası arasında olumsuz evlilik yaşantılarına tanık olan bireylerin evlilikle ilgili tutum ve inançlarının olumsuz olduğu ortaya konmuştur (Akbaş ve ark., 2019; Arıkan, 2020; Boyer Pennington ve ark., 2001; Curran ve ark., 2009; Jennings ve ark., 1992; Jones ve Nelson, 1997; Maden, 2015; Öz, 2022; Öziş, 2016; Öz Soysal ve ark., 2016; Muench ve Landrum, 1994; Riggio, 2004; Sönmez, 2021; Sönmez, 2022; Stechauner, 2012; Steinberg ve ark., 2006; Tekin ve İpek, 2020; Yalçın ve ark., 2017; Yılmaz, 2020). Bulgular değerlendirildiğinde araştırma bulgusunun literatürle tutarlı bir sonuç verdiği anlaşılmıştır. İlgili literatürde bireyin anne-baba ilişkisini gözlemlemesi sonucunda evlilikle ilgili inançlarının şekilleneceği, olumlu ya da olumsuz bir şekilde anne-baba evliliğinin çocuklarının evlilik yaşantıları üzerinde belirleyici olacağı belirtilmektedir (Curran ve ark., 2009; Çelik ve Öziş, 2016). Bireyin en yakınındaki evlilik ilişkisi örneklerinden biri olan anne-baba evliliğinin sağlıklı olması durumunda kişinin evlilikten kaçınması, hatta evlilikten korkması gibi birtakım istenmeyen tutum ve davranışların ortaya çıkabileceği vurgulanmaktadır (Cüceloğlu, 2022). Davies ve Cummings (1994) konuyla ilgili olarak çatışmalı ebeveyn ilişkisi içerisinde büyüyen çocukların uzun süreli ilişkilere yönelik güven duygularının sarsıldığını söylemişlerdir. Örneğin anne-babası boşanmış bireylerin boşanma yaşama riskinin daha yüksek olduğu bilinmektedir (Amato, 2003; Belsky ve Isabella, 1985; Coleman ve Ganong, 1984; Greenberg ve Nay, 1982). Ek olarak çatışmalı anne-baba evliliğine sahip bireylerde yüksek düzeyde kaygı ve depresyon (Fishman ve Myers, 2000; Şirvanlı Özen, 1998), davranış problemleri (Emery ve O’Leary, 1982; Garriga ve Pennoni, 2022) ve kalıcı bağlanma kaygısı (Wallerstein, 1991) gibi durumlar görülebilmektedir. Bu bireyler ebeveynlerinin sahip olduğu başarısız evlilik yaşantılarının kendi evliliklerinde

ortaya çıkmasından endişe edebilir ve evlilik kaygısı taşıyabilirler (Cui ve ark., 2011). Dolayısıyla anne babası ayrı ya da boşanmış bireylerin olumsuz evlilik tutumları geliştirmeleri ve evliliğe yönelik kaygılarının yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Araştırmanın ikinci değişkeni algılanan ebeveyn ilişkisi ile ilgili fark analizleri incelendiğinde; AEİÖ'nün anne formuna ait otoriter ve ilgisiz alt boyutu puanlarının ebeveynleri ayrı-boşanmış olanlarda daha yüksek olduğu, anne formuna ait koruyucu ve demokratik alt boyut puanlarının ise ebeveynleri birlikte olanlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. AEİÖ'nün baba formuna ait ilgisiz alt boyutu puanlarının ebeveynleri ayrı-boşanmış olanlarda daha yüksek olduğu, baba formuna ait koruyucu ve demokratik alt boyut puanlarının ise ebeveynleri birlikte olanlarda daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde algılanan ebeveyn ilişkisi ile ebeveyn birliktelik durumu arasındaki anlamlı farklılığın incelendiği çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışmaların bulguları incelendiğinde araştırma bulgusunun literatürde yer alan bulgularla örtüştüğü görülmüştür. Örneğin Büyükarıslan (2023) AEİÖ'nün anne ve baba formuna ait otoriter ve ilgisiz alt boyutlarında ölçülen puanların anne-babası ayrı ya da boşanmış olanlarda daha yüksek olduğu; koruyucu, demokratik ve bağımlı alt boyutlarından alınan puanların anne-babası birlikte olanlarda daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulguya benzer olarak Çopuroğlu (2022) da anne ve babayı ilgisiz ilişki tutumuna sahip olarak algılama düzeyinin anne-babası ayrı ya da vefat etmiş olanlarda daha yüksek olduğunu; babayı demokratik ilişki tutumuna sahip olarak algılama düzeyinin anne-babası birlikte olanlarda daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bulgular değerlendirildiğinde AEİÖ'nün özellikle otoriter, ilgisiz, koruyucu ve demokratik alt boyutlarına dair benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Boşanan eşlerin genellikle evlilik sürecinde ağır çatışmalar yaşadığı ve çiftler arasındaki bu çatışmaların boşandıktan sonra da devam edebileceği belirtilmektedir (Güler, 2017). Yapılan bir çalışmada çiftlerin birbirlerine karşı düşmanca tavırları arttıkça ebeveyn tutumlarının da daha otoriter ve kayıtsız olduğu tespit edilmiştir (Krishnakumar ve Buehler, 2000). Aynı zamanda anne-babası boşanan ya da boşanma sürecinde olan çocukların anne-babası birlikte olanlara kıyasla ebeveynlerini daha ilgisiz, soğuk ve düşmanca algıladıklarını gösteren çalışmalar mevcuttur (Kaya ve Gündüz, 2019; Öngider, 2013). Yine boşanma nedenlerine bakıldığında eşlerin baskıcı tavırlarının (Tezer, 1986) ve ilgisiz tutumlarının (Doğan, 2016) boşanmayla sonuçlanabileceği görülmektedir. Bu bilgiler anne-babası ayrı ya da boşanmış bireylerin ebeveyn ilişki tutumlarını ilgisiz ve otoriter olarak algılama eğilimlerini desteklemektedir. Kuru (2018) ise evlilik birliği devam eden ebeveynlerin çocuklarının anne-babalarını daha demokratik algıladıklarını belirtmiştir. Demokratik tutumların özelliklerine bakıldığında eşlerin birbirine

değer verdiği, güven duyduğu ve birbirini desteklediği söylenebilir (Çelik ve Öziş, 2016; Kaya, 1997). Benzer şekilde AEİÖ'nün (Çelik ve Öziş, 2016) alt boyutlarından koruyucu tutum da bireylerin eşini düşünen, eşi için endişelenen tutumlar sergilemesi gibi ilgili ve destekleyici özellikleri bakımından evlilik birliğini sürdüren çiftlerin sahip olabileceği bir ilişki tutumu olarak değerlendirilebilir. Böylece AEİÖ'nün koruyucu ve demokratik alt boyutlarında ebeveynleri birlikte olan bireyler lehine ortaya çıkan anlamlı farklılığa dair bulgunun da desteklendiği söylenebilir. Bu bağlamda ayrı ya da boşanmış ebeveynlerde ilgisiz ve otoriter ilişki tutumlarının, birlikteliği devam eden ebeveynlerde ise koruyucu ve demokratik ilişki tutumlarının algılanması beklenen bir sonuçtur.

Araştırmanın bir diğer değişkeni olan evlilik rol beklentileri ile ilgili analiz sonuçlarına bakıldığında; geleneksel ve eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin ebeveyn birliktelik durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir. Ulusal literatürde evlilik rol beklentileri ile ilgili çalışmalarda anne-baba birliktelik durumu açısından evlilik rol beklentilerinin daha önce incelenmediği görülmüştür. Uluslararası literatürde ise evlilik rol beklentilerinin ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiğini ortaya koyan Marlar ve Jacobs'un (1993) çalışması dikkat çekmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; ebeveynleri boşanmış erkekler ebeveynleri birlikte olanlara göre daha geleneksel evlilik rol beklentilerine sahipken ebeveynleri boşanmış kadınlar ebeveynleri birlikte olan kadınlara kıyasla daha eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahiptir. Buna göre çalışmada cinsiyetin aracı değişken olarak kullanıldığı görülmektedir. Çalışmada ayrıca evlilik rol beklentilerinin çocukluktan itibaren şekillenmeye başladığı ve ebeveynlerin boşanmasının da bu süreçte etkin rolü bulunduğu vurgulanmıştır (Marlar ve Jacobs, 1993). Evlilik rol beklentilerinin ölçümüne ilişkin ilk çalışmalardan birini gerçekleştiren Dunn (1960) ise rol beklentilerinin oluşumunda ebeveyn ilişkisine ek olarak çocukluk deneyimleri, erken eğitim süreçleri ve sosyal çevrenin büyük bir rol oynadığını ileri sürmüştür. Hurvitz (1965) de evlilik rol beklentilerinin bireyin kişisel özellikleri ve sahip olduğu beceriler doğrultusunda içinde bulunduğu sosyokültürel özelliklere bağlı olarak farklılık gösterebileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda çalışma bulgusunun Marlar ve Jacobs'un (1993) çalışma bulgusu ile farklılık göstermesi üzerinde cinsiyet faktörünün yanı sıra kültürel faktörlerin de belirleyici olabileceği düşünülmektedir.

Beşinci araştırma sorusu kapsamında algılanan ebeveyn ilişkisi ve evlilik rol beklentisi değişkenlerinin evlilik kaygısını yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda anneye ve babaya ilişkin algılanan otoriter, ilgisiz, koruyucu, demokratik ve bağımlı ilişki tutumlarının evlilik kaygısını anlamlı bir şekilde yordadığı anlaşılmıştır.

Eşitlikçi ve geleneksel evlilik rol beklentilerinin de evlilik kaygısının anlamlı birer yordayıcısı oldukları tespit edilmiştir. Korelasyon verilerine göre anne ve babaya yönelik algılanan otoriter, ilgisiz ve bağımlı ilişki tutumları evlilik kaygısını pozitif yönde; koruyucu ve demokratik ilişki tutumları evlilik kaygısını negatif yönde yordamaktadır. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri evlilik kaygısını negatif yönde yordarken geleneksel rol beklentileri ise evlilik kaygısını pozitif yönde yordamaktadır. Literatür incelendiğinde algılanan ebeveyn ilişkisi ve evlilik rol beklentisi değişkenlerinin evlilik kaygısını yordama gücünü belirlemeye yönelik doğrudan yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bireylerin evlilikle ilgili tutum ve davranışları ile ilişkili olabilecek değişkenlerin ele alındığı çalışmalar incelenmiştir. Örneğin algılanan ebeveyn ilişkisi ile ilgili çalışmalardan biri olan, Öziş'in (2016) evli bireyler üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada anne demokratik ilişki tutumunun evlilik doyumunu pozitif, baba ilgisiz ilişki tutumunun ise evlilik doyumunu negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Tükel (2018) de araştırmasında evli bireylerin evlilikte problem çözme becerilerini anne demokratik ilişki tutumunun pozitif, anne bağımlı ilişki tutumunun negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Çopuroğlu'nun (2022) çalışmasında ise üniversite öğrencilerinin duygusal ilişkideki mutluluk düzeyleri üzerinde anne bağımlı ilişki tutumunun negatif yönde, baba koruyucu ilişki tutumunun pozitif yönde anlamlı birer yordayıcı oldukları görülmektedir. Araştırma sonuçlarında yer almayan otoriter tutuma ilişkin ise Tosun ve Yazıcı (2021a) baba otoriter ilişki tutumunun romantik ilişkide akılcı olmayan inançlarla pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Tetik (2018) de anne ve baba otoriter ilişki tutumu düzeyi yükseldikçe bireylerin oyun gibi aşk biçimini benimsedikleri, diğer bir ifadeyle evliliğe sıcak bakmayan romantik ilişki biçimine sahip olduklarını bulgulamıştır. Bulgular değerlendirildiğinde bireylerin evlilik yaşantıları ve romantik ilişki tutumları üzerinde anne-baba arasındaki ilişki biçiminin demokratik ve koruyucu olmasının olumlu; bağımlı, otoriter ve ilgisiz olmasının ise olumsuz yansımalarının olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilen bulguların literatürle uyumlu olduğu değerlendirilebilir. Buna göre anne-baba arasındaki ilişki biçiminin bireylerin romantik ilişki ve evliliğe yönelik tutum ve davranışlarını açıklama gücüne sahip olduğu; anne-baba arasındaki yakınlığın ve eşitlikçi yaklaşımların (koruyucu ve demokratik tutum) bireylerin evliliğe ilişkin olumlu tutumlar geliştirmelerine katkı sağladığı, dolayısıyla evlilik kaygısı düzeylerinin daha düşük olduğu; mesafeli ya da partner ilişkisinde dengenin gözetilmediği ilişki tutumlarının (otoriter, ilgisiz, bağımlı) ise bireylerin olumsuz evlilik tutumu geliştirmeleri üzerinde etkili olduğu, bu nedenle evlilik kaygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Evlilik kaygısının diğerk bir yordayıcısı olan evlilik rol beklentileri ile ilgili çalışmalarda da bu araştırmadan elde edilen bulguların desteklendiğı görölmektedir. Örneğın Akyazı ve arkadaşlarının (2022) yaptığı çalışmada eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin evli olmayan bireylerin evlilik tutumunu pozitif yönde yordayan bir değışken olduğı tespit edilmiştir. Bu bulguya göre bireylerin rol beklentilerinde eşitlikçi yaklaşıma sahip olması olumlu evlilik tutumlarına sahip olmalarını etkileyen bir faktördür. Olumlu evlilik tutumlarına sahip bireylerin evlilik kaygılarının düşük olması beklendiğinden (Güler, 2021; Öz, 2022; Sönmez, 2022) çalışma bulgusunun bu araştırmadan elde edilen bulguyla büyük oranda örtüştüğü söylenebilir. Evlilik rol beklentileri ile ilgili diğerk çalışmalar ise daha çok evli bireyler üzerinde yapılmış ve rol beklentilerinin çeşitli değışkenler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Pollock ve arkadaşları (1990) eşitlikçi rol beklentilerinin çiftler arasındaki evlilik iletişimini pozitif yönde yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Helvacıoğlu ve Eliüşük Bülbül (2022) de evlilikte olumlu çatışma çözüme stilini eşitlikçi rol beklentilerinin pozitif, geleneksel rol beklentilerinin ise negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığını bulgulamışlardır. Tetik (2023) ise eşitlikçi ve geleneksel rol beklentilerinin evlilik doyumunu pozitif yönde yordama gücüne sahip olduğunu ancak eşitlikçi rol beklentilerinin açıklama gücünün daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Rabin ve Shapira-Berman (1997) tarafından yapılan çalışmada da evlilikte eşitlikçi rol paylaşımının kadınların evlilik mutluluğunu pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğerk taraftan evlilik rol beklentileri ile ilişkili olduğı ortaya konulan (Ural, 2021) toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına yönelik gerçekteştirilen çalışmalarda da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda eşitlikçi cinsiyet rolü tutumunun evli bireylerin evlilik kalitesini (Kodan, 2013; Risman ve Johnson-Sumerford, 1998) ve evlilik uyumunu (Akpınar ve Kırlıoğlu, 2020) pozitif yönde yordayan bir değışken olduğı anlaşılmıştır. Bulgulardan hareketle; evlilik rollerine ilişkin eşitlikçi yaklaşımların benimsenmesi, bireylerin sağılıklı evlilik ilişkisi içinde bulunmalarını etkileyen olumlu bir faktör olarak değıerlendirilebilir. Bu durumda eşitlikçi rol beklentilerine sahip bireylerin evlilikle ilgili tutum ve inançlarının olumlu olması beklenebilir. Geleneksel rol beklentilerinin ise romantik ilişkide akılcı olmayan inançlarla (Tosun ve Yazıcı, 2021a) ve ilişkide kaygılı-kaçınan bağılanma stili (Yiğit, 2022) ile pozitif yönde ilişkili olduğunu gösteren bulgular mevcuttur. Elde edilen bulgular geleneksel bireylerin evlilikle ilgili sağılıklı olmayan tutumlar geliştirebileceklerini düşündürmektedir. Dolayısıyla literatürdeki çalışmaların birbirini desteklediğı, ayrıca bu araştırmadan elde edilen bulgunun literatürle uyumlu olduğı değıerlendirmesi yapılabilir. Eşitlikçi yaklaşım çerçevesinde kurulacak olan evlilik ilişkisinde eşlerin dostluk odaklı bir evlilik sürdüreceğı

belirtilmektedir (Pollock ve ark., 1990). Geleneksel evliliklerdeki keskin ve katı rol ayrımına (İmamoğlu, 1993; Öz Soysal ve ark., 2020; Schwartz, 1994) karşın eşitlikçi yaklaşımda ev içi rol ve sorumluluklar eşit ve esnektir (Dunn, 1960; Laws, 1971; Rogers ve Amato, 2000). Eşitlikçi rolleri benimseyen bireyler geleneksellere göre daha demokratik, değişime açık ve özgür bireyler olarak nitelendirilebilmektedir (Budak ve Küçükşen, 2018; Dunn, 1960; Eken, 2006; Mickelson ve ark., 2006; Pollak, 1963). Aynı zamanda geleneksel olanlara kıyasla eşitlikçi bireylerin romantik ilişkilere yönelik daha işlevsel inançlara sahip oldukları (Çavdar, 2013; Ganong ve Coleman, 1992; Öcal Yüceol, 2016) ve evlilik tutumlarının daha olumlu olduğu (Ogletree, 2015; Yalçın ve ark., 2017) yönünde bulgular mevcuttur. Bu bağlamda eşitlikçi rol beklentilerine sahip olan bireylerin sağlıklı evlilik ilişkisi sürdüreceklerine ilişkin inançlarının güçlü olduğu, evlilikle ilgili pozitif ve katı olmayan bilişlere sahip oldukları söylenebilir. Söz konusu faktörler evli olmayan bireylerin evliliğe yönelik streslerini azaltarak daha az kaygı duymalarına katkı sağlayabilir. Geleneksel bireyler için ise evlilikteki dengesiz rol paylaşımları, evlilik sorumlulukların ağırlığı, toplum beklentisi ve evlilikle ilgili sahip oldukları katı öğrenmeler bireylerde strese yol açarak evlilik kaygısı düzeylerini artırabilir.

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde bu çalışma kapsamında elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlara ve bu sonuçlara bağlı olarak önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Bu çalışmanın genel amacı doğrultusunda evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

1. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları ve evlilik kaygısı düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evli olmayan bireylerin annenin ve babanın ilişki tutumunu otoriter, ilgisiz ve bağımlı olarak algılama düzeyleri arttıkça evlilik kaygıları artmaktadır. Annenin ve babanın ilişki tutumunu koruyucu ve demokratik olarak algılama düzeyleri arttıkça evlilik kaygıları azalmaktadır.
2. Evli olmayan bireylerin evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygısı düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Evli olmayan bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri arttıkça evlilik kaygıları azalmakta, geleneksel evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri arttıkça evlilik kaygıları da artmaktadır.
3. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları ile evlilik rol beklentileri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evli olmayan bireylerin annenin ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri arttıkça geleneksel evlilik rol beklentileri artmakta, eşitlikçi evlilik rol beklentileri azalmaktadır. Babaya ilişkin algılanan otoriter ilişki tutumu ile evlilik rol beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Evli olmayan bireylerin annenin ve babanın ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri arttıkça geleneksel evlilik rol beklentileri artmakta, eşitlikçi evlilik rol beklentileri azalmaktadır. Evli olmayan bireylerin annenin ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri arttıkça eşitlikçi evlilik rol beklentileri artmaktadır. Anneye yönelik algılanan koruyucu ilişki tutumu ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Evli olmayan bireylerin babanın ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri arttıkça geleneksel ve eşitlikçi evlilik rol beklentileri artmaktadır. Evli olmayan bireylerin annenin ilişki

tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri arttıkça geleneksel evlilik rol beklentileri azalmakta, eşitlikçi evlilik rol beklentileri artmaktadır. Babanın ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri arttıkça eşitlikçi evlilik rol beklentileri de artmaktadır. Babaya ilişkin algılanan demokratik ilişki tutumu ile geleneksel evlilik rol beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Evli olmayan bireylerin annenin ve babanın ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyleri arttıkça geleneksel evlilik rol beklentileri artmakta, eşitlikçi evlilik rol beklentileri azalmaktadır.

4. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, erkeklerin evlilik kaygısı düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Evli olmayan bireylerin evlilik rol beklentilerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Erkeklerin geleneksel evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri kadınlardan, kadınların ise eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri erkeklerden daha yüksektir. Evli olmayan bireylerin anneye ve babaya ilişkin algıladıkları otoriter, koruyucu ve demokratik ilişki tutumu düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Evli olmayan bireylerin annenin ve babanın ilişki tutumunu ilgisiz ve bağımlı olarak algılama düzeyleri ise cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Erkeklerin annelerinin ve babalarının ilişki tutumunu ilgisiz ve bağımlı olarak algılama düzeyleri kadınlardan daha yüksektir.
5. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı düzeylerinin yaş faktörü ile ilişkisi incelenmiştir. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
6. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı düzeylerinin eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Lise ve ön lisans düzeyindeki bireylerin evlilik kaygıları lisans düzeyindekilerden daha yüksektir. Evlilik rol beklentilerinin eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. İlkokul-ortaokul, lise ve ön lisans eğitim düzeyine sahip evli olmayan bireylerin geleneksel evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri lisans ve lisansüstü

eğitim düzeyine sahip evli olmayan bireylerden daha yüksektir. Lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip evli olmayan bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentileri lise ve ön lisans eğitim düzeyindeki evli olmayan bireylerden daha yüksektir. Algılanan ebeveyn ilişki tutumu alt boyutlarına göre evli olmayan bireylerin anneye ve babaya yönelik algıladıkları otoriter ilişki tutumu düzeyleri eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık göstermektedir. Ön lisans düzeyindeki bireylerin annenin ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri lise, lisans ve lisansüstü düzeyindeki bireylerden; lise ve lisans düzeyindeki bireylerin annenin ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri lisansüstü düzeyindeki bireylerden daha yüksektir. Lisans düzeyindeki bireylerin babanın ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri lise düzeyindekilerden daha yüksektir. Evli olmayan bireylerin anneye ve babaya yönelik algıladıkları ilgisiz ilişki tutumu düzeyleri eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık göstermektedir. İlkokul-ortaokul ve lise düzeyindeki bireylerin annenin ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri lisans ve lisansüstü düzeyindeki bireylerden; ön lisans düzeyindeki bireylerin annenin ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri lise, lisans ve lisansüstü düzeyindeki bireylerden daha yüksektir. Lise ve ön lisans düzeyindeki bireylerin babanın ilişki tutumunu ilgisiz olarak algılama düzeyleri lisans ve lisansüstü düzeyindeki bireylerden daha yüksektir. Evli olmayan bireylerin annenin ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılığa sahip değilken, babanın ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. İlkokul-ortaokul düzeyindeki bireylerin babanın ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri lisans düzeyindekilerden daha yüksektir. Evli olmayan bireylerin babanın ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılığa sahip değilken, annenin ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Lisans ve lisansüstü düzeyindeki bireylerin annenin ilişki tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri ön lisans düzeyindeki bireylerden daha yüksektir. Evli olmayan bireylerin annenin ve babanın ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyleri eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık göstermektedir. İlkokul-ortaokul, lise ve ön lisans düzeyindeki bireylerin annenin ve babanın ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyleri lisans ve lisansüstü düzeyindeki bireylerden daha yüksektir.

7. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları mevcut romantik ilişki durumu açısından incelenmiştir. Evli

olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeyleri romantik ilişki durumuna göre farklılık göstermiştir. Romantik ilişkisi bulunmayanların evlilik kaygısı düzeyleri ilişkisi olanlardan daha yüksektir. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri ilişki durumuna göre farklılık göstermezken, geleneksel evlilik rol beklentileri ilişki durumuna göre farklılaşmaktadır. Romantik ilişkisi olmayanların geleneksel evlilik rol beklentilerine sahiplik düzeyleri romantik ilişkisi olanlardan daha yüksektir. Anneye ve babaya yönelik algılanan otoriter, ilgisiz ve demokratik ilişki tutumları romantik ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Anneye ve babaya yönelik algılanan koruyucu ilişki tutumu romantik ilişki durumuna göre farklılaşmaktadır. Romantik ilişkisi olanların annenin ve babanın ilişki tutumunu koruyucu olarak algılama düzeyleri romantik ilişkisi olmayanlardan daha yüksektir. Babaya yönelik algılanan bağımlı ilişki tutumu romantik ilişki durumu açısından anlamlı farklılık taşımazken, anneye yönelik algılanan bağımlı ilişki tutumu ilişki durumuna göre farklılaşmaktadır. Anneye yönelik algılanan bağımlı ilişki tutumu düzeyi romantik ilişkisi olanlarda daha yüksektir.

8. Evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları ebeveyn birliktelik durumu açısından incelenmiştir. Evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin ebeveyn birliktelik durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Anne-babası ayrı ya da boşanmış olanların evlilik kaygısı anne-babası birlikte olanlardan daha yüksektir. Evlilik rol beklentileri ebeveyn birliktelik durumu açısından anlamlı farklılık göstermemektedir. Evli olmayan bireylerin babanın ilişki tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri ebeveyn birliktelik durumuna göre farklılık göstermezken, anneye yönelik algılanan otoriter ilişki tutumu düzeyi ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı farklılık taşımaktadır. Anneye yönelik algılanan otoriter ilişki tutumu düzeyi anne-babası ayrı ya da boşanmış olanlarda daha yüksektir. Anneye ve babaya yönelik algılanan ilgisiz ilişki tutumu düzeyi ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı farklılık göstermiştir. Annenin ve babanın ilişki tutumunun ilgisiz olarak algılanma düzeyi anne-babası ayrı ya da boşanmış olanlarda daha yüksektir. Anneye ve babaya yönelik algılanan koruyucu ve demokratik ilişki tutumu düzeyleri ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı farklılık göstermiştir. Annenin ve babanın ilişki tutumunun koruyucu ve demokratik olarak algılanma düzeyi anne-babası birlikte olanlarda daha yüksektir. Evli olmayan bireylerin annenin ve babanın ilişki tutumunu bağımlı olarak algılama düzeyleri ise ebeveyn birliktelik durumuna göre farklılık göstermemektedir.

9. Evli olmayan bireylerin anneye ve babaya ilişkin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları (otoriter, ilgisiz, koruyucu, demokratik, bağımlı) ve evlilik rol beklentileri (geleneksel, eşitlikçi) evlilik kaygısı düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

6.2. Öneriler

Bu çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlara bağlı olarak belirlenen öneriler aşağıda sunulmuştur.

6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmanın örneklemini 18–30 yaş aralığındaki evli olmayan bireylerle sınırlandırılmıştır. İleriki çalışmalarda daha geniş yaş aralığındaki evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkiler incelenebilir. Değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik farklı gelişim dönemleri açısından karşılaştırmalar yapılabilir.
2. Bu araştırmanın örneklemini 602 kişi ile sınırlı kalmıştır. Evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkilere yönelik bu çalışmadan elde edilen sonuçların genellenebilirliğine katkı sağlaması açısından değişkenler arasındaki ilişkiler daha geniş ve farklı örneklem gruplarına yönelik olarak incelenebilir.
3. Bu çalışmada evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları yalnızca cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ilişki durumu ve ebeveyn birliktelik durumu değişkenleri açısından incelenmiştir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda farklı sosyodemografik değişkenler (bir işte çalışıp çalışmama, gelir düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, ebeveyn tutumu, olumsuz ilişki deneyimi yaşıntısı gibi) açısından incelemeler yapılabilir.
4. Literatürde algılanan ebeveyn ilişkisi, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı değişkenlerine ilişkin ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalar sınırlı sayıdadır. Değişkenler üzerine daha fazla araştırma yapılması önerilmektedir.
5. Araştırma sonucunda erkeklerin evlilik kaygılarının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu eğilimin sebeplerinin anlaşılabilmesi için erkeklerin ve kadınların evlilikle ilgili kaygılarının neler olduğuna ve kaygı düzeyleri üzerinde değişikliğe yol açan faktörlerin belirlenmesine yönelik güncel verilerin elde edilmesi amacıyla nitel çalışmalar gerçekleştirilebilir.

6. Bu çalışmada bireylerin daha önce evlilik yaşantısı geçirip geçirmediklerine ilişkin veri elde edilmemiştir. Daha önce evlenip boşanmış ve hiç evlenmemiş bireylerin evlilik deneyimi açısından evlilikten beklentileri ve evliliğe ilişkin tutumları farklılık gösterebilir. Bu nedenle benzer bir çalışma hiç evlenmemiş ve boşanmış bireyler ayrı ayrı ele alınarak yapılabilir.
7. Bu çalışmada bireylerin anne-babalarının sağ olup olmadığına ilişkin veri elde edilmemiştir. Bu nedenle ileriki çalışmalarda evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygısı arasındaki ilişkiler anne-babanın sağ olup olmaması ve erken çocuklukta ebeveyn kaybına uğrayıp uğramama durumları açısından ele alınarak incelenebilir.

6.2.2. Uzman ve Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışma sonucunda evli olmayan bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tutumları ve evlilik rol beklentileri ile evlilik kaygıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Aynı zamanda anne-baba ilişki biçiminin ve evlilik rol beklentilerinin evlilik kaygısını yordadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla evlilik öncesi psikolojik danışma uygulamaları kapsamında bireylerin aile ilişkileri ve evlilikten beklentilerine ilişkin farkındalıklarını artıracak çalışmalara yer verilebilir.
2. Bu çalışma sonucunda evli olmayan bireylerin eşitlikçi evlilik rol beklentilerinin evlilik kaygısı düzeylerini negatif yönde, geleneksel evlilik rol beklentilerinin evlilik kaygısını pozitif yönde yordadığı anlaşılmıştır. Aynı zamanda evlilik rol beklentilerinin algılanan ebeveyn ilişki tutumlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Koruyucu ve demokratik ilişki tutumuna sahip anne babaların çocuklarının daha eşitlikçi evlilik rollerini benimsediği bilinmektedir. Bu kapsamda evlenme çağındaki bireylerin eşitlikçi tutumlara teşvik edilmesi, anne-babaların da gelecek nesillerin evlilik kaygısı taşımamaları adına çocuklarının evliliğe ilişkin tutum ve inançları üzerinde etkili olacak olumlu ve olumsuz ebeveyn ilişki biçimlerine karşı bilinçlendirilmesi amacıyla yönelik olarak ilgili kurum ve kişilerce çeşitli eğitsel ve bilgilendirici programlar düzenlenebilir.
3. Evlilik kaygısı düzeyi yüksek olan bireylere evlilik kaygılarını azaltmaya yönelik düzenlenecek olan seminer, konferans veya psikoeğitimler aracılığıyla kaygı ile başa çıkma becerileri kazandırılabilir.
4. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre algılanan ebeveyn ilişkisi, evlilik rol

beklentileri ve evlilik kaygısı arasında anlamlı ilişkiler mevcuttur. Eşitlikçi evlilik rol beklentileri, anne-babanın koruyucu ilişki tutumu ve anne-babanın demokratik ilişki tutumu ise evlilik kaygısını negatif yönde yordayan değişkenlerdir. Bu kapsamda erken yaş dönemlerinden itibaren okul temelli çalışmalar yapılarak bireylerin olumlu evlilik tutumları kazanması sağlanabilir. Özellikle anne-babaların kendi aralarında sağlıklı ilişki biçimlerine sahip olmaları çocukların psikososyal gelişimine, kaygı vb. duygularla başa çıkma becerilerine ve ilişki inançlarına olumlu katkı sağlayabilir. Bu çerçevede okul psikolojik danışmanları tarafından velilere yönelik aile ilişkilerini güçlendirme amacıyla destekleyici ve bilgilendirici uygulamalar yapılabilir. Ayrıca okullarda erken dönemlerden itibaren çocukların eşitlikçi yaklaşımlar benimsemesini ve sağlıklı kişilerarası ilişki becerileri kazanmalarını sağlayacak uygulama ve politikalar geliştirilebilir ya da gözden geçirilerek güçlendirilebilir. Bu konuda yine okul bünyesinde velilere yönelik gerçekleştirilecek bilgilendirici seminerlerle aile yaşantısında eşitlikçi yaklaşımların ve kişilerarası ilişki becerilerinin pekiştirilmesi sağlanabilir.

5. Araştırma sonuçlarına göre eğitim düzeyi yüksek bireylerin anne-babalarının daha demokratik ilişki tutumlarına sahip olduğu, kendilerinin de eşitlikçi yaklaşımlara sahip oldukları ve evlilik kaygılarının daha az olduğu görülmüştür. Bu çerçevede toplumun evliliğe atfettiği önemin korunması, evlenme çağındaki genç bireylerin gelişim görevleri olan evliliği yerine getirmeleri, evlenme ve boşanma istatistiklerindeki olumsuz tablonun önüne geçilmesi amacıyla politika geliştiriciler tarafından toplumun her kesiminden bireylerin eğitim düzeyinin artırılmasına ilişkin gerekli teşvik ve destekleyici uygulamalar düzenlenebilir ya da artırılabilir.
6. Çalışma sonucunda romantik ilişkisi olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki birimlerde, üniversitelerde, yaygın eğitim merkezlerinde, gençlik merkezlerinde ya da danışma merkezlerinde alanda uzman kişilerce uygulanacak olan romantik ilişki geliştirme programları aracılığıyla evlenme çağındaki bireylere sağlıklı ilişki kurma ve sürdürmeye ilişkin farkındalık ve beceriler kazandırılarak evlilik kaygısı gibi evlilikten kaçınmalarına yol açacak risk faktörleri azaltılabilir.
7. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre kadınlar daha çok eşitlikçi evlilik rol beklentilerine sahipken erkekler geleneksel evlilik rollerini benimsemektedir. Erkeklerin evlilik kaygıları da kadınlardan daha yüksektir. Geleneksel evlilik rol beklentileri evlilik kaygısını pozitif yönde yordayan bir değişken olduğundan

erkeklerin evlilik kaygılarının daha yüksek düzeyde olmasının geleneksel evlilik rol beklentilerine sahip olmaları ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Bu nedenle okullar, üniversiteler, yaygın eğitim merkezleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından özellikle erkeklerin eşitlikçi bakış açısı kazanmalarını destekleyecek bilinçlendirici uygulamalar düzenlenebilir.

8. Araştırma sonuçlarına göre anne-babası ayrı ya da boşanmış olan bireylerin daha yüksek düzeyde evlilik kaygısı taşıdıkları görülmüştür. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı veya aile danışmanlığı merkezleri tarafından boşanmış ebeveynlere sahip bireylere yönelik psikososyal destek ve müdahale programları düzenlenerek bireylerin boşanma sonrası olumsuz tutum, inanç ve ruh hallerinin iyileştirilmesinin yanı sıra boşanmaya ilişkin esnek bilişlere sahip olmaları sağlanabilir.



KAYNAKÇA

- Ackerman, R. A., Kashy, D. A., Donnellan, M. B. ve Conger, R. D. (2011). Positive-engagement behaviors in observed family interactions: A social relations perspective. *Journal of Family Psychology*, 25(5), 719–730. <https://doi.org/10.1037/a0025288>
- Afzal, N., Muazzam, A. ve Malik, S. (2019). Development and validation of pre-marital anxiety scale. *The Discourse*, 5(1), 167–178.
- Ağdemir, S. (1991). Aile ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Akarşlan, Y. (2022). *Algılanan Ebeveyn İlişkisi ile Yetişkinlikte Görülen Duygusal Tepkisellik Düzeyi ve Evlilikte Ebeveyn Çocuk İletişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Topkapı Üniversitesi.
- Akbaş, M., Sürücü, Ş. G., Köroğlu, C. O. ve Öztürk, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarını etkileyen faktörler. *Cukurova Medical Journal*, 44(1), 93–100. <https://doi.org/10.17826/cumj.441022>
- Akbaş, U. ve Koğar, H. (2020). *Nicel Araştırmalarda Kayıp Veriler ve Uç Değerler* (1. bs.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akın, A., Sarıçam, H., Yıldız, B., Akın, Ü., Kaya, M., Arıcı Özcan, N., Pezük, B., Demir, T. ve Sahranç, Ü. (2014, Mayıs, 2–4). *Evliliğe bakış tarzları ölçeğinin Türkçeye adaptasyonu geçerlik ve güvenirlik çalışması* [Bildiri]. II. Kadın Araştırmaları Sempozyumu, Eskişehir, Türkiye.
- Akın, M. (2022). *Evlenmemiş Bireylerde Evlilik Kaygısı Düzeyinin Belirlenmesi, Ruhsal Hastalık Riski ve Yaşam Kalitesi ile İlişkisinin Araştırılması* [Tıpta Uzmanlık Tezi]. Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Akpınar, B. ve Kırlioğlu, M. (2020). Bazı değişkenler açısından evlilik uyumunun incelenmesi ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun evlilik uyumuna etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 736–746.
- Aksakal, İ. (2022). Üniversite öğrencilerinin evlilikle ilgili beklenti ve tutumlarının belirlenmesi: (Erzincan örneği). *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 168–184. <https://doi.org/10.46790/erzisosbil.1183975>
- Aksakal, İ. (2023). Evlilik öncesi eğitim programının geliştirilmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesi (Erzincan örneği). *Anasay*, 0(23), 219–246. <https://doi.org/10.33404/anasay.1241099>

- Aktu, Y. (2023). Gençliğin evlilik inşası: Karma bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi* (96), 302–320. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1359350>
- Akyazı, K. G., Çıtak, Ş. ve Tosun, C. (2022). Evlilik tutumunun bir yordayıcısı olarak evlilik rol beklentileri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 931–948. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1107960>
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(128), 65–71.
- Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 15(3), 355–370. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.3.355>
- Amato, P. R. (2003). Reconciling divergent perspectives: Judith Wallerstein, quantitative family research, and children of divorce. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 52(4), 332–339. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2003.00332.x>
- Amato, P. R. ve Booth, A. (1995). Changes in gender role attitudes and perceived marital quality. *American Sociological Review*, 60(1), 58–66. <https://doi.org/10.2307/2096345>
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *Ruhsal bozuklukların tanıs ve sayımsal el kitabı (DSM–5), Tanı ölçütleri el kitabı*. (E. Köroğlu, Çev.). Hekimler Yayın Birliği. (Orijinal eserin basım tarihi 2013, 5. bs.).
- Anderson, R. T. (2013). Marriage: What it is, why it matters, and the consequences of redefining it. *Heritage Foundation Background*, 2775.
- Aral, N. (1997). *Fiziksel İstismar ve Çocuk*. Tekışık Web Ofset Yayıncılık.
- Arıkan, G. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarında Toplumsal Cinsiyetin ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançların Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arsılan, O. (2020). *Yetişkinlikte Gözlenen Dikkat Eksikliği Hiperaktivite, Yaygın Anksiyete Bozukluğu Semptomları; Algılanan Ebeveyn İlişkisi ve Bilişötesi Farkındalık Olgularının Birbirleriyle Olan İlişkilerinin Değerlendirilmesi Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Atak, H., Tatlı, C. E., Çokamay, G., Büyükpabuşcu, H. ve Çok, F. (2016). Yetişkinliğe geçiş:

- Türkiye’de demografik ölçütler bağlamında kuramsal bir gözden geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 204–227. <https://doi.org/10.18863/pgy.238184>
- Aydemir Sevim, S. (1999). Evlilik ilişkilerini geliştirme programları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2(11), 19–25.
- Aydın, B. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ ve Umut Düzeyleri ile Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Aydoğdu, İ. (2010). *Romantik İlişkilerin Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569–585.
- Bacanlı, H. (2021). *Eğitim Psikolojisi* (28. bs.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balcı Çom, M. (2023). *Evli Olmayan Bireylerin Evlilik Kaygıları Üzerinde Bilişsel Çarpıtmalar ve Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejilerinin Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Bandura, A., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C. ve Regalia, C. (2001). Sociocognitive self-regulatory mechanisms governing transgressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(1), 125–135. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.80.1.125>
- Barnett, R. C. ve Baruch, G. K. (1987). Determinants of fathers’ participation in family work. *Journal of Marriage and Family*, 49(1), 29–40. <https://doi.org/10.2307/352667>
- Bartle Haring, S. ve Sabatelli, R. (1998). An intergenerational examination of patterns of individual and family adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 60(4), 903–911. <https://doi.org/10.2307/353633>
- Baş, E. (2021). Evlilik: Modernleşme sürecinde kuşaklararasıda yaşanan değişim. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(2), 821–845. <https://doi.org/10.21547/jss.823131>
- Baş, E. ve Cengiz, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin evlilik ve aileyi anlamlandırma biçimleri: Karadeniz Teknik Üniversitesi örneği. *İmgelem*, 2(2), 5–27.
- Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101–129.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887–907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental*

- Psychology*, 4(1), 99–102. <https://doi.org/10.1037/h0030373>
- Baykal, S. (1991). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 1(2), 66–75. <https://doi.org/10.17066/pdrd.95510>
- Bayoğlu, F. ve Atli, A. (2014). İnönü evlilik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 397–415. <https://doi.org/10.12984/eed.79063>
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(14), 198–210.
- Bedir, A. (2023). Gametofobi (evlilik korkusu) nedir? Nasıl geçer?. Medical Park. <https://www.medicalpark.com.tr/gametofobi/hg-3139>
- Behera, J. R. ve Lenka, C. (2018). Attitude of adolescent girls towards marriage and family life. *National Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 3(1), 414–417.
- Belsky, J. ve Isabella, R. A. (1985). Marital and parent–child relationships in family of origin and marital change following the birth of a baby: A retrospective analysis. *Child Development*, 56(2), 342–349. <https://doi.org/10.2307/1129724>
- Benard, B. (1991). Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school, and community. <https://www.wested.org/wp-content/uploads/2016/11/1373568312resource93-3.pdf>
- Berger, P. ve Kellner, H. (1964). Marriage and the construction of reality: An exercise in the microsociology of knowledge. *Diogenes*, 12(46), 1–24. <https://doi.org/10.1177/039219216401204601>
- Beşpınar, F. U. (2014). Türkiye’de evlilik. M. Turğut ve S. Feyzioğlu (Ed.), *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler* içinde (1. bs., ss. 111–170). Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Beyribey, F. A. (2022). Evlilik korkusu (gametofobi) nedir? Nasıl geçer?. Memorial Sağlık Grubu. <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/evlilik-korkusu-gametofobi>
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 108–114. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.36760>
- Blagojevic, M. (1989). The attitudes of young people towards marriage: From the change of substance to the change of form. *Marriage & Family Review*, 14(1-2), 217–238. https://doi.org/10.1300/J002v14n01_12
- Bolluk Uğur, G. (2023). *Evlilik Rol Beklentileri ve Affedicilik ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkide Bilinçli Farkındalığın Aracı Rolünün İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Dicle

Üniversitesi.

- Botkin, D. R., Weeks, M. O. ve Morris, J. E. (2000). Changing marriage role expectations: 1961–1996. *Sex Roles: A Journal of Research*, 42(9-10), 933–942. <https://doi.org/10.1023/A:1007006702410>
- Boyer-Pennington, M. E., Pennington, J. ve Spink, C. (2001). Students' expectations and optimism toward marriage as a function of parental divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 34(3-4), 71–87. https://doi.org/10.1300/J087v34n03_05
- Bozanoğlu, İ. (2004). *Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grup Rehberliğinin Akademik Risk Altındaki Öğrencilerin Akademik Alandaki Güdülenme, Benlik Saygısı, Başarı ve Sınav Kaygısı Düzeylerine Etkisi* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*. Jason Aronson, Inc.
- Bray, J. H. (1995). Family assessment: Current issues in evaluating families. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 44(4), 469–477. <https://doi.org/10.2307/585001>
- Braude, D. R. (1993). Support systems for children of divorce. I. Snyman (Ed.), *Children and Families in distress: Working papers from a seminar held on 25-26 July 1991* içinde, (ss. 53-75). Pretoria: Research Programme on Marriage And Family Life Human Sciences Research Council.
- Budak, H. ve Küçükşen, K. (2018). Türkiye'nin sosyal transformasyon sürecinde Y kuşağının “toplumsal cinsiyet rolü” tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 561–576. <https://doi.org/10.17755/esosder.335865>
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bulut, I. (1993). *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi* (No: 74). Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Bun, J. R., Louiselle, P. A., Misukanis, T. M. ve Mueller, R. A. (1988). Effects of parental authoritarianism and authoritativeness on self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(2), 271–282. <https://doi.org/10.1177/0146167288142006>
- Burç, P. E. (2018). Evlilik ve aile olguları üzerinden gündelik hayata sosyo-kültürel bir bakış. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13), 135–141.
- Buunk, A. P. ve Solano, A. C. (2010). Conflicting preferences of parents and offspring over criteria for a mate: A study in Argentina. *Journal of Family Psychology: JFP: Journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association*, 24(4), 391–399. <https://doi.org/10.1037/a0020252>
- Büyükarıslan, İ. B. (2023). *Aldatma Eğilimi ve İlişki İnançlarıyla Algılanan Ebeveyn İlişki*

- Tutumları İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Beykent Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum* (27. bs). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Canel, A. N. (2011). *Evlilik ve Aile Hayatı*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Ceylan, T. M. (2022). *Genç Yetişkinlerin Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançları ile Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Coleman, M. ve Ganong, L. H. (1984). Effect of family structure on family attitudes and expectations. *Family Relations*, 33(3), 425–432. <https://doi.org/10.2307/584713>
- Corey, G. (2015). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çev.). Mentis Yayıncılık. (Orijinal eserin basım tarihi 2009, 8. bs.).
- Cui, M., Fincham, F. D. ve Durtschi, J. A. (2011). The effect of parental divorce on young adults' romantic relationship dissolution: What makes a difference? *Personal Relationships*, 18(3), 410–426. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2010.01306.x>
- Curran, M. A., Hazen, N. L. ve Mann T. (2009). Representations of marriage and expectations of parenthood: Predictors of supportive coparenting for first-time parents. *Parenting: Science and Practice*, 9(1–2), 101–122. <https://doi.org/10.1080/15295190802656794>
- Curtis, J. M. ve Susman, V. M. (1994). Factors related to fear of marriage. *Psychological Reports*, 74(3), 859–863. <https://doi.org/10.2466/pr0.1994.74.3.859>
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı* (15. Bs.). Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2022). *Evlenmeden Önce* (21. bs.). Kronik Kitap.
- Çam, M. O., Engin, E. ve Uğuryol, M. (2017). Üniversite öğrencilerinde benlik gelişimi ve güven duygusu. *Journal of International Social Research*, 10(51), 508–514. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1784>
- Çavdar, D. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançları* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Çelik, E. ve Erkilet, G. (2019). Evlilik kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 47–57.
- Çelik, E. ve Öziş, G. (2016). Algılanan ebeveyn ilişkisi ölçeğinin geliştirilmesi ve

- psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 5(2), 50–66. <https://doi.org/10.30703/cije.321396>
- Çıtak, Ş. ve Başar, A. (2023). Evlilik kaygısında bağlanma stillerinin yordayıcılığı. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu Özel Sayısı), 185–204. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1186297>
- Çiftci, Z. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Flört Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Erzincan Üniversitesi.
- Çiftci, Z. ve Gülaçtı, F. (2019). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ve flört kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1282–1309. <https://doi.org/10.26466/opus.553036>
- Çopur, Z. ve Şafak, Ş. (1999). Gençliğin evliliğe ilişkin rol beklentilerinin oluşması. *Eğitim ve Bilim*, 23(113), 54–59.
- Çopuroğlu, A. V. (2022). *Üniversite Öğrencilerinde Duygusal İlişki Mutluluğu: Duygusal İlişki Biçimleri, Algılanan Ebeveyn İlişkisi ve Duygusal Öz Yeterliğin Yordayıcılığı* [Yüksek Lisans Tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Çulha, F., Barut, Y., Kahraman, E., Ataş, T. ve Karataş, S. (2023). Evli olmayan çalışan kadınların evlilik kaygısıyla psikolojik sağlamlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 9(112), 7271–7278. <http://dx.doi.org/10.29228/sssj.70472>
- Damji, T. ve Lee, C. M. (1995). Gender role identity and perceptions of Ismaili Muslim men and women. *The Journal of Social Psychology*, 135(2), 215–223. <https://doi.org/10.1080/00224545.1995.9711425>
- Davidson, B. (1984). A test of equity theory for marital adjustment. *Social Psychology Quarterly*, 47(1), 36–42. <https://doi.org/10.2307/3033886>
- Davies, P. T. ve Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 387–411. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.387>
- Demircioğlu, N. S. (2000). *Boşanmanın, Çalışan Kadının Statüsü ve Cinsiyet Rolü Üzerine Etkisi* [Doktora Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Deniz, Ü. (2018). Gelişim. N. Aral ve T. Duman (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* içinde, (2. bs., ss. 32–53). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Diener, E. ve Diener, M. (2009). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Social Indicators Research Series*, 38, 71–76. <https://doi.org/10.1007/978-90-481->

[2352-0](#)

- Dillon, H. N. (2005). *Family Violence and Divorce: Effects on Marriage Expectations* [Doktora Tezi]. East Tennessee State University.
- Doğan, Ş. (2016). Boşanma nedenlerine yönelik tutumlar: Boşanmayı artırıcı veya engelleyici faktörlere yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması I. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 991–1011. <https://doi.org/10.15869/itobiad.60374>
- Doğru, D. (2017). *Algılanan Anne Baba Tutumlarının Eş Seçme Stratejileri ve Evlilik Tutumu ile İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Dönmez, M. ve Tunç, E. (2019). İlişkide bilişsel çarpıtma, evlilikte problem çözme, evlilik uyumu ve tolerans arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 112–124.
- Dunn, M. S. (1960). Marriage role expectations of adolescents. *Marriage and Family Living*, 22(2), 99–111. <https://doi.org/10.2307/347324>
- Dyer, W. G. (1962). Analyzing marital adjustment using role theory. *Marriage and Family Living*, 24(4), 371–375. <https://doi.org/10.2307/349110>
- Efe, E. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Eğilimleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 247–281.
- Emery, R. E. ve O'Leary, K. D. (1982). Children's perceptions of marital discord and behavior problems of boys and girls. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 10, 11–24. <https://doi.org/10.1007/BF00915948>
- Engel, J. ve Thurmaier, F. (2002). Kommunikationskompetenz in Partnerschaft und Familie. B. Rollett ve H. Werneck (Ed.), *Klinische Entwicklungspsychologie der Familie* içinde (ss. 326–350). Hogrefe Verlag.
- Erdoğan, M. ve Kahraman, S. (2019). Evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerinin evlilikte sorun çözmeye ve doyumuna etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 798–804. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3097>
- Ergül, B., Filiz, Z., Yüce, Ö., Esin, G. E. ve Güzel, T. (2014, Mayıs, 2–4). *Eskişehir'de yaşayan kadınların evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumlarının faktör analizi ile incelenmesi* [Bildiri]. II. Kadın Araştırmaları Sempozyumu, Eskişehir, Türkiye.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. W. W. Norton & Company.

- Erkol, M., Şahin, M. ve Avcı, Ş. (2021). Toplumsal değişimin bir göstergesi olarak gençlerin evliliğe yönelik tutumları. *Universal Journal of History and Culture*, 3(1), 57–78. <https://doi.org/10.52613/ujhc.881488>
- Erözkan, A. (2012). Ergenlerde kaygı duyarlılığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(11), 43–57.
- Ertuğrul Yaşar, Z. ve Zorluoğlu, E. (2021). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 1–17.
- Erus, S. M. (2023). *Evli Bireylerin Problem Çözme Becerilerinin ve İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlarının Evlilikte Öz Yeterliklerini Yordaması İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010a). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve başa çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 381–397.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010b). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma: Yakınlığa karşı yalıtılmışlık mı?. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(34), 119–125.
- Esmailpour, K. ve Nourmohammadi Ahari, S. (2022). Preparation and validation of fear of marriage questionnaire among female university students. *Journal of Modern Psychological Researches*, 17(65), 10-20. <https://doi.org/10.22034/jmpr.2022.13466>
- Eysenck, M. W. (1992). *Anxiety: The Cognitive Perspective*. Psychology Press.
- Eyüboğlu, A., Özar, Ş. ve Tanrıöver, H.T. (2000). *Kentlerde Yaşayan Kadınların İş Yaşamına Katılım Sorunlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Boyutları*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Feng, D., Giarrusso, R., Bengtson, V. L. ve Frye, N. (1999). Intergenerational transmission of marital quality and marital instability. *Journal of Marriage and Family*, 61(2), 451–463. <https://doi.org/10.2307/353761>
- Fereydonpour, Z., Kalhour, S., Mohseni, F. ve Namjoo, F. (2020). Comparison of the effectiveness of schema therapy and imago therapy on fear of marriage and attitudes about romance and mate selection in girls. *Applied Family Therapy Journal (AFTJ)*, 1(1), 100-124.
- Fishman, E. A. ve Meyers, S. A. (2000). Marital satisfaction and child adjustment: Direct and mediated pathways. *Contemporary Family Therapy*, 22(4), 437–452. <https://doi.org/10.1023/A:1007848901640>
- Fitzpatrick, M. (1987). Marriage and verbal intimacy. V.J. Darlege ve J.H. Bery (Ed.), *Self-*

- disclosure: Theory, research and therapy* içinde (1. bs., ss. 131–154), Springer Science + Business Media.
- Fletcher, L. (2018). *Anxiety And Phobia Workbook: A Guide to Breaking Free from Anxiety, Phobias, and Worry* (1. bs.). Zen Mastery.
- Fox, G. L. (1973). Some determinants of modernism among women in Ankara, Turkey. *Journal of Marriage and Family*, 35(3), 520–529. <https://doi.org/10.2307/350588>
- Freud, S. (1936). *The problem of anxiety* (H. A. Bunker, Çev.). Read Books Limited. (Orijinal eserin basım tarihi 1936).
- Freud, S. (2013). *Inhibitions, symptoms and anxiety* (A. Strachey, Çev.). Read Books Limited. (Orijinal eserin basım tarihi 1926).
- Ganong, L., Coleman, M. ve Brown, G. (1981). Effect of family structure on marital attitudes of adolescents. *Adolescence*, 16(62), 281–288.
- Ganong, L. H. ve Coleman, M. (1992). Gender differences in expectations of self and future partner. *Journal of Family Issues*, 13(1), 55–64. <https://doi.org/10.1177/019251392013001004>
- Garriga, A. ve Pennoni, F. (2022). The causal effects of parental divorce and parental temporary separation on children's cognitive abilities and psychological well-being according to parental relationship quality. *Social Indicators Research*, 161(2–3), 963–987. <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02428-2>
- Geçtan, E. (1984). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar* (3. bs.). Maya Yayınları.
- Geçtan, E. (1994). *İnsan Olmak* (14. bs.). Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (1997). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar* (13. bs.). Remzi Kitabevi.
- Geher, G. (2000). Perceived and actual characteristics of parents and partners: A test of a Freudian model of mate selection. *Current Psychology*, 19(3), 194–214. <https://doi.org/10.1007/s12144-000-1015-7>
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS For Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update* (10. bs.). Boston: Pearson.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. (C. Güzel, Çev.). Kırmızı Yayınları.
- Gökler, M.S. (2021). Toplumsal değerlerdeki değişim ve evlilik. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 216–229.
- Greenberg, E. F. ve Nay, W. R. (1982). The intergenerational transmission of marital instability reconsidered. *Journal of Marriage and Family*, 44(2), 335–347. <https://doi.org/10.2307/351543>

- Grest, C. V., Amaro, H. ve Unger, J. (2017). Longitudinal predictors of intimate partner violence perpetration and victimization in Latino emerging adults. *Journal Of Youth and Adolescence*, 47(3), 560–574. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0663-y>
- Grieger, R. M. ve Boyd, J. D. (2006). Childhood anxieties, fears, and phobias: A cognitive-behavioral, psychosituational approach. A. Ellis ve M. E. Bernard (Ed.), *Rational emotive behavioral approaches to childhood disorders: Theory, practice and research* içinde (ss. 232–256). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/0-387-26375-6_8
- Guzman, R. C. (1996). *Attitudes Toward Traditional Versus Egalitarian Gender Roles in Dual- Earner Marriages and Their Effect on Marital Satisfaction* [Yüksek Lisans Tezi]. California State University.
- Güldür, M. (2020). *Romantik Kıskançlık ve Bağlanma Stillerinin Romantik İlişkilerle İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Biruni Üniversitesi.
- Güler, G. (2017). Ebeveyn yabancılaştırma sendromu ve boşanma. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3), 225–228.
- Güler, K. (2021). *Evli Olmayan Bireylerin Evlilik Kaygısı ile Evliliğe Yükledikleri Anlam ve Evlilik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.
- Güllü, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin eşten beklentilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 42–57.
- Gümüş, R. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Flört Şiddetinin Öz Anlayış ve Algılanan Ebeveyn İlişkisinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153). <https://doi.org/10.20296/tsad.36267>
- Gündoğan, S. ve Babacan Gümüş A. (2023). Yaşlılarda ölüm kaygısı ile hastalık özellikleri, yalnızlık ve sosyal destek arasındaki ilişkiler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 32(2), 81–92. <https://doi.org/10.17942/sted.1063601>
- Güneş, Ö. ve Elkurdi, M. (2022). X, Y ve Z kuşaklarının evlilik algısı. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 15, 244–256. <https://doi.org/10.51293/socrates.203>
- Günindi Ersöz, A. (1997). *Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamuda Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği)* [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

- Günindi Ersöz A. (2011). Türkiye’de boşanma olgusu ve kadına yönelik aile içi şiddet ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (43), 249–264.
- Gürcan, D. (2015). *Perceived Parental Relationship, Self-Discrepancy, and Personality Characteristics in Relation to Psychological Well-Being* [Doktora Tezi]. Middle East Technical University.
- Gürses, İ. ve Kılavuz, M. (2011). Erikson’un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20(2), 153–166 .
- Hacıoğlu, A. (2023). *Evlilik Tutumunun Duygusal Öz-Yeterlik ve Çatışma Eylem Stilleri Açısından Yordanması* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Hamamci, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 33(4), 313–328. <https://doi.org/10.2224/sbp.2005.33.4.313>
- Hansen, S. L. ve Darling, C. A. (1985). Attitudes of adolescents toward division of labor in the home. *Adolescence*, 20(77), 61–72.
- Havighurst, R. J. (1972). *Developmental Tasks and Education* (3. bs.). D. McKay.
- Helvacıoğlu, H. N. ve Eliüşük Bülbül, A. (2022). Evli bireylerin çatışma çözüm stilleri, bağlanma stilleri ve evlilik rol beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SEBED*, 1(1), 1–14.
- Hiller, D. V. ve Philliber, W. W. (1986). The division of labor in contemporary marriage: Expectations, perceptions, and performance. *Social Problems*, 33(3), 191–201. <https://doi.org/10.2307/800704>
- Holmes, T. S. ve Holmes, T. H. (1970). Short-term intrusions into the life style routine. *Journal Of Psychosomatic Research*, 14(2), 121–132. [https://doi.org/10.1016/0022-3999\(70\)90022-x](https://doi.org/10.1016/0022-3999(70)90022-x)
- Horney, K. (2017). *Psikanalizde yeni yollar* (1. bs.). (S. Budak, Çev.). Totem Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi 1939).
- Hurvitz, N. (1965). The marital roles inventory as a counseling instrument. *Journal of Marriage and the Family*, 27(4), 492–501. <https://doi.org/10.2307/350189>
- Hünler, O. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99–108.
- Işık, K. Y. (2020). *Erişkinlerde Romantik İlişki Durumu ile Bağlanma, Kişilik Özellikleri ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul

Gelişim Üniversitesi.

- İlkketenci, R. (2004). *Evli Bireylerin Problem Çözme Becerileri ve Evlilik Uyumları Arasındaki İlişki* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- İmamoğlu, O. (1991). Aile içinde kadın-erkek rolleri. *Türk Aile Ansiklopedisi* içinde (ss. 832–835). Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı.
- İmamoğlu, O. (1993). Değişen dünyada değişen aile-içi roller. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi* (1).
- İmamoğlu, O. (1995). Değişim sürecinde aile: Evlilik ilişkileri, bireysel gelişim ve demokratik değerler. *1994 Aile Kurultayı* içinde (ss. 33–51). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Jennings, A. M., Salts, C. ve Smith, T. A. (1992). Attitudes toward marriage: Effects of parental conflict, family structure, and gender. *Journal of Divorce & Remarriage*, 17(1-2), 67–80. https://doi.org/10.1300/J087v17n01_05
- Jones, G. D. ve Nelson, E. S. (1997). Expectations of marriage among college students from intact and non-intact homes. *Journal of Divorce & Remarriage*, 26(1-2), 171–189. https://doi.org/10.1300/J087v26n01_09
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Sunar, D. (1997). Familie und Sozialisation in der Türkei. B. Nauckund ve U. Schönpflug (Ed.), *Familien in verschiedenen Kulturen* içinde (ss. 145–161). De Gruyter Oldenbourg. <https://doi.org/10.1515/9783110511482-009>
- Kahveci, H. ve Sever, M. (2016). Genç bireylerde bireycilik ve kolektivizm ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 73–90. <https://doi.org/10.29065/usakead.256380>
- Kalkan, M. (2021). Eş seçimi ve eş seçiminde önemli faktörler. M. Kalkan ve Z. Hamamcı (Ed.), *Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma* içinde (3. bs., ss. 1–7). Anı Yayıncılık.
- Kalkan, M. ve Ersanlı, E. (2008). Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik ilişkisini geliştirme programının evli bireylerin evlilik uyumuna etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 963–986.
- Karabacak, A. ve Çiftçi, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 36(2), 25–43.
- Karahan, T. F., Sardoğan, E. M., Özkamalı, E., Dicle, N. A. ve Dicle, A. N. (2006). Öğretmen adaylarında demokratik tutum, nevrotik eğilimler ve kendini gerçekleştirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 149–158.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (31. bs.). Nobel Akademik Yayıncılık.

- Kasapkara, A. ve Kasapkara, B. (2014). 20–30 yaş grubu bekar erkeklerin eş seçimine yönelik tutumları ve eşten beklentilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 792–800.
- Kaufman, G. (2000). Do gender role attitudes matter? *Journal of Family Issues*, 21(1), 128–144. <https://doi.org/10.1177/019251300021001006>
- Kaya, F. Ş. ve Gündüz, İ. (2019). Anne-babası evli veya boşanmış olan çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu ile somatizasyon belirtileri arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 35–56.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193–204. <https://doi.org/10.17120/omuifd.20359>
- Keldal, G. (2021). Evliliğe bakış açısı ve evlilikten beklentiler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 1–10. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.662290>
- Keller, J. F., Maxwell, J. W. ve Ritzert, J. Y. (1978). Marriage role expectations: A comparison of freshmen and senior college students. *International Journal of Sociology of the Family*, 8(1), 81–87.
- Kestir, K. (2021). *Evlilik Kaygısının Yordayıcısı Olarak Beden Algısı, Cinsel Benlik Şeması ve Ana-Babaya Bağlanma Stilleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Kılınç, G. ve Yıldız, M. (2017). Kadın konukevinde kalan ve şiddete uğramış kadınların ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtma düzeylerinin örseleyici stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1–5. <https://doi.org/10.30934/kusbed.313436>
- Kodan, S. (2013). *Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Toplumsal Cinsiyet Roller ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Korunur, R. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi Kriterlerinin Kişilik Özellikleri ile İlişkisinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Korunur, R. ve Taştan, N. (2020). Üniversite öğrencilerinin eş seçimi kriterlerinin kişilik özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 313–322.
- Kotowska. I. E., Matysiak. A., Styr. M., Pailhé. A., Solaz. A. ve Vignoli. D. (2010). *Second European Quality of Life Survey: Family Life and Work*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

- Köknel, Ö. (1999). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik* (15. bs.). Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (2011). Kültür ve gençlik sorunları. N. Türkyılmaz Catic (Ed.), *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları* içinde (1. bs.). Timaş Yayınları.
- Köksal, B. (2017). *Evlilik Rol Beklentileri Ölçeğinin Geliştirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Köksal, B. ve İlhan, T. (2018). Evlilik rol beklentileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(1), 300–319. <https://doi.org/10.12984/egced.378847>
- Körük, S. (2019). Evlilik ve çift ilişkisi. N. Ş. Özabacı (Ed.), *Evlilik ve Yakın İlişkiler* içinde (1. bs., ss. 38–55). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Krishnakumar, A. ve Buehler, C. (2000). Interparental conflict and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Family Relations*, 49(1), 25–44. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2000.00025.x>
- Kulaksızoğlu, A. (2011). Ergenin temel gelişim özellikleri. N. Türkyılmaz Catic (Ed.), *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları* içinde (1. bs.). Timaş Yayınları.
- Kuru, D. (2018). *Anne-Babası Boşanmış ve Boşanmamış Çocukların Depresyon Belirtilerinin Anne-Baba Tutumları Açısından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Kuzgun, Y. (1972). Kendini gerçekleştirme. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 10(1), 162–178.
- Küçükarslan, M. (2011). *Mersin Üniversitesi Öğrencilerinin Romantik İlişkilere Yönelik İnançlarının Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Romantik İlişki Yaşama Durumu Değişkenlerine Göre İncelenmesi Karşılaştırılması* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Larson, J. H., Benson, M. J., Wilson, S. M., ve Medora, N. (1998). Family of origin influences on marital attitudes and readiness for marriage in late adolescents. *Journal of Family Issues*, 19(6), 750–768. <https://doi.org/10.1177/019251398019006005>
- Laws, J. L. (1971). A feminist review of marital adjustment literature: The rape of the Locke. *Journal of Marriage and Family*, 33(3), 483–516. <https://doi.org/10.2307/349848>
- Le Gall, A. (2012). *Anksiyete ve kaygı* (2. bs.). (İ. Yergüz, Çev.). Dost Kitabevi. (Orijinal eserin basım tarihi 1976).
- Lease, S. H. (2003). Testing a model of men's nontraditional occupational choices. *The Career Development Quarterly*, 51(3), 244–258. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2003.tb00605.x>
- Lewis, R. A. (1986). Men's changing roles in marriage and the family. *Marriage & Family*

- Review*, 9(3–4), 1–10. https://doi.org/10.1300/J002v09n03_01
- Lucier Greer, M., Howard, S. ve Mancini, J. A. (2021). Parental relationship quality and adolescent depressive symptoms: Investigating the role of parental warmth and hostility in United States military families. *Journal of Marital and Family Therapy*, 47(3), 566–580. <https://doi.org/10.1111/jmft.12451>
- Maden, H. (2015). *Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun Karşılaştırılması* [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Makas, S. ve Çelik, E. (2018). Erken dönem uyumsuz şemalar ile sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 926–937. <https://doi.org/10.17755/esosder.323007>
- Manav, F. (2011). Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(9), 201–211.
- Mangır, M. (1992). Üniversite öğrencilerinin eş ve evlilikten beklentileri üzerine bir araştırma. N. Aral (Ed.), “*Aile ve Çocuk*” içinde (ss. 19–49). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Yayını.
- Mangus, A. R. (1957). Role theory and marriage counseling. *Social Forces*, 35(3), 200–209. <https://doi.org/10.2307/2573502>
- Marlar, J. A. ve Jacobs, K. (1993). Differences in the marriage role expectations of college students from intact and divorced families. *Journal of Divorce & Remarriage*, 18(3–4), 93–103. http://dx.doi.org/10.1300/J087v18n03_06
- Maxwell, J. W. (1982). Marriage role expectations of divorced men and women. *Journal of Divorce*, 5(4), 55–66. https://doi.org/10.1300/J279v05n04_04
- Memani, P. (2003). *A Comparative Study of The Marital Attitudes of Students from Divorced, Intact and Single-Parent Families* [Tez Önerisi]. University of the Western Cape.
- Mickelson, K. D., Claffey, S. T. ve Williams, S. L. (2006). The moderating role of gender and gender role attitudes on the link between spousal support and marital quality. *Sex Roles: A Journal of Research*, 55(1–2), 73–82. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9061-8>
- Mogi, R., Raymo, J., Iwasawa, M. ve Yoda, S. (2023). An alternative version of the second demographic transition? Changing pathways to first marriage in Japan. *Demographic Research*, 49(16), 423–464. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2023.49.16>
- Mokhtari, S., Yousefi, Z. ve Manshaei, G. (2022). The effectiveness of schema-based premarital education on fear of marriage and schema modes in single girls. *Community Health Journal*, 16(3), 1–13.

<https://doi.org/10.22123/chj.2022.282251.1718>

- Molla, O. (2024). *Bağlanma Stilleri ve Nesne İlişkileri Bağlamında Bekâr Sağlık Çalışanlarının Evlilik Kaygısı ve Yalnızlık Düzeyleri İlişkisinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Morgan, C. S. ve Walker, A. J. (1983). Predicting sex role attitudes. *Social Psychology Quarterly*, 46(2), 148–151. <https://doi.org/10.2307/3033851>
- Morgan, C. T. (2011). Genel uyarılmışlık hâli, duygu ve heyecanlar, farkındalık. S. Karakaş ve R. Eski (Ed.) ve S. Karakaş (Çev.). *Psikolojiye Giriş* içinde (19. bs., ss. 193–220). (Orijinal eserin basım tarihi 1977, 2. bs.).
- Moser, A. J. (1961). Marriage role expectations of high school students. *Marriage and Family Living*, 23(1), 42–43. <https://doi.org/10.2307/346884>
- Moss, B. F. ve Schwebel, A. I. (1993). Defining intimacy in romantic relationships. *Family Relations*, 42(1), 31–37. <https://doi.org/10.2307/584918>
- Muench, D. M. ve Landrum, R. E. (1994). Family dynamics and attitudes toward marriage. *The Journal of Psychology*, 128(4), 425–431. <https://doi.org/10.1080/00223980.1994.9712748>
- Naeimi, S., Beigi, S. ve Torabpour, M. (2020). Correlation between fear of marriage and attitude to labour and child care in female students of Abadan Faculty of medical sciences in 2019. *International Research in Medical and Health Sciences*, 3(2), 5–12. <https://doi.org/10.36437/irmhs.2020.3.2.B>
- Nazari, N. H., Yousefi, Z. ve Doost, H.T. (2015). Multiple relationships between personality traits, attachment style and self-differentiation with fear of marriage among students of Tehran university. *Bulletin of Environment, Pharmacology and Life Sciences*, 4(2), 55–60.
- Ogletree, S. M. (2015). Gender role attitudes and expectations for marriage. *Journal of Research on Women and Gender*, 5, 71–82.
- Onay, S. (2023). *Yetişkin Bireylerdeki Evlilik Kaygısı ve İlişkideki Karar Verme Becerilerinin Bağlanma Stilleri ile İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Okan Üniversitesi.
- Onur, B. (1995). *Gelişim psikolojisi: Yetişkinlik - Yaşlılık - Ölüm* (3. Bs.). İmge Kitabevi.
- Öcal Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar ile İlişki Doyumu ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Arasındaki İlişkiler* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilim Üniversitesi.
- Öner Koruklu, N., Öner, H. ve Oktaylar, H. C. (2006). "Sınav kaygısı ile başa çıkma programının" sınav kaygısına etkisine yönelik deneysel bir çalışma. *Dokuz Eylül*

Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (19), 05–11.

- Öngider, N. (2013). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 16(3), 164–174.
- Öz Soysal, F. S., Uz Baş, A. ve Aysan, F. (2016). Evlilik tutumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1951–1964.
- Öz Soysal, F. S., Uz Baş, A. ve Aysan, F. (2020). Üniversite öğrencilerinin evlilik beklentisine yönelik nitel bir çalışma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 241–253. <https://doi.org/10.17679/inuefd.491512>
- Öz, F. (2022). *Evlilik Kaygısının Evliliğe Yüklenen Anlam, Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutumu ve Psikolojik Esneklik ile İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. İbn Haldun Üniversitesi.
- Özakkaş, T. (2014). *Anksiyete Bozuklukları ve Tedavisi* (1. bs.). Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Özbey, S. (2012). Ebeveynlerin evlilik uyumu ve algıladıkları sosyal destek ile altı yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 43–62.
- Özdemir, H. ve Tatar, A. (2019). Genç yetişkinlerde yalnızlığın yordayıcıları: Depresyon, kaygı, sosyal destek, duygusal zeka. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 93–101. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.19.1.11>
- Özer, E. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Duygusal Zekâ ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Özgüven, İ. E. (2012). *Cinsellik ve Cinsel Yaşam* (2. bs.). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Öziş, G. (2016). *Evlilik Yaşam Doyumunun Algılanan Ebeveyn İlişkisi, Psikolojik Dayanıklılık ve Dinsel İnanç Gücü Açısından İncelenmesi İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Özkan Bardakçı, M. (2021). Kariyer kaygısının aile kurumuna ve evlilik kararına etkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(42), 5610–5630. <https://doi.org/10.26466/opus.920663>
- Özpolat, D. A. (2010). Ailede demokratik sosyalleşme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20), 9–24. <https://doi.org/10.21560/spcd.60893>
- Özüdoğru Düşünmez, R. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçimine İlişkin*

- Görüş ve Düşünceleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Turgut Özal Üniversitesi.
- Parlak, S. ve Bakiler, E. (2018). Perceptions of masculinity and choice of spouse of Turkish university students. *Intersections-Gender and Sexuality in Asia and The Pacific*, (42), 1–12.
- Patterson, C. H. (1974). Beyond competence: Self-actualization as an integrative concept. *The Counseling Psychologist*, 4(4), 82–86. <https://doi.org/10.1177/001100007400400418>
- Payat, Ş. (2021). *Genç Yetişkinlik Çağındaki Bireylerin Evlilik Kaygısı ile Mutluluk Korkusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Payat, Ş. ve Öksüz, Y. (2022). Genç yetişkinlik çağındaki bireylerin evlilik kaygısı ile mutluluk korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 621–642.
- Pickard, S. (2017). Changing attitudes towards marriage and family in the United States. *The Journal of Undergraduate Research*, 15(1), 1–10.
- Pollak, O. (1963). Social determinants of family behavior. *Social Work*, 8(3), 95–101.
- Pollock, A. D., Die, A. H. ve Marriott, R. G. (1990). Relationship of communication style to egalitarian marital role expectations. *The Journal of Social Psychology*, 130(5), 619–624. <https://doi.org/10.1080/00224545.1990.9922953>
- Rabin, C. ve Shapira-berman, O. (1997). Egalitarianism and marital happiness: Israeli wives and husbands on a collision course? *The American Journal of Family Therapy*, 25(4), 319–330. <https://doi.org/10.1080/01926189708251076>
- Rachman, S. ve Rachman, S. J. (2013). *Anxiety* (3. bs.). Psychology Press.
- Rajabi, G., Mahmoudi, O., Aslani, K. ve Amanollahi, A. (2017). Effectiveness of premarital education program based on premarital interpersonal choices and knowledge program in reducing fear of marriage and increasing the marriage motivation of single students. *Journal of Kermanshah University of Medical Sciences*, 21(3), 108–114.
- Rao, S. (2017). Marital adjustment and depression among couples. *International Journal of Indian Psychology*, 4(2), 34–42. <https://doi.org/10.25215/0402.045>
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice: Original Edition*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvjf9z6v>
- Raymo, J. M., Uchikoshi, F. ve Yoda, S. (2021). Marriage intentions, desires, and pathways to later and less marriage in Japan. *Demographic Research*, 44(3), 67–98. <https://doi.org/10.4054/demres.2021.44.3>
- Riggio, H. R. (2004). Parental marital conflict and divorce, parent-child relationships, social

- support, and relationship anxiety in young adulthood. *Personal Relationships*, 11(1), 99–114. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00073.x>
- Riggio, H. ve Weiser, D. (2008). Attitudes toward marriage: Embeddedness and outcomes in personal relationships. *Personal Relationships*, 15(1), 123–140. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00188.x>
- Rios, C. M. (2010). *The Relationship Between Premarital Advice, Expectations and Marital Satisfaction* [Yüksek Lisans Tezi]. Utah State University.
- Risman, B. J. ve Johnson-Sumerford, D. (1998). Doing it fairly: A study of postgender marriages. *Journal of Marriage and Family*, 60(1), 23–40. <https://doi.org/10.2307/353439>
- Rogers, S. J. ve Amato, P. R. (2000). Have changes in gender relations affected marital quality?. *Social Forces*, 79(2), 731–753. <https://doi.org/10.1093/sf/79.2.731>
- Saadati, M. ve Bagheri, A. (2023). Influential factors on delay marriage in Tehran. *SigmaMu: Journal of Mathematics, Statistics and Data Science*, 1(1), 44–51.
- Salecl, R. (2004). *On Anxiety* (1. bs.). Routledge.
- Salman, N. (2023). *Eğitimde Evlilik* (1. bs.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Saral, E. (2018). *Yetişkinlerde Cinsiyet Algısı ile Algılanan Ebeveyn İlişkisinin ve Çocukluk Çağı Ebeveyn Tutumu İlişkilerinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Sarıbay Göçer, H. (2022). *Boşanmış Bireylerin Evlilik Öncesi, Evlilik Süreci ve Evlilik Sonrası Deneyimleri (Elâzığ Örneği)* [Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Saxton, L. (1983). *The Individual, Marriage and the Family* (5. bs.). Wadsworth Publishing Company.
- Schwartz, P. (1994). *Peer Marriage: How Love Between Equals Really Works*. New York: Free Press.
- Scott, J. (2006). Family and gender roles: How attitudes are changing. *Arxius de Ciències Socials*, 15, 143–154.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 185–195.
- Sezer, S. (2019). *Evli Olmayan Bireylerde Evlilik Kaygısı ile Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Shams, Z. (2018). The relationship between personality traits and situational anxiety about marriage in young people at the age of marriage. *Global Journal of Guidance and*

- Counseling in Schools*, 8(2), 86–91.
- Sidman, M. (1964). Anxiety. *Proceedings of the American Philosophical Society*, 108(6), 478–481.
- Soydan, G. (1994). *Sosyolojik Açıdan Evlilik ve Altunkent Kasabası Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Sönmez, A. C. (2021). *Ebeveynliğe Geçiş Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Güç Paylaşımı ve Rol Beklentileri Bakımından İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Sönmez, N. (2022). *Evlenmemiş Genç Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları, Evlilik Tutumları ve Evlilik Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Spann, A. L. (1989). *Developing A Scale to Measure Codependency* [Yüksek Lisans Tezi]. Texas Tech University.
- Spence, J. T., Helmreich, R. ve Stapp, J. (1973). A short version of the Attitudes toward Women Scale (AWS). *Bulletin of the Psychonomic Society*, 2(4), 219–220. <https://doi.org/10.3758/BF03329252>
- Spielberger, C. D. (1966). Theory and research on anxiety. C. D. Spielberger (Ed.), *Anxiety and Behavior* içinde (1. bs., ss. 3–19). Academic Press.
- Stechnauner, B. (2012). *Die Einstellung junger Erwachsener zu Ehe und Scheidung: Welche Rolle spielt der Elterliche Beziehungsstatus?* [Diploma Tezi]. Universität Wien.
- Sterrett, J. E. ve Bollman, S. R. (1970). Factors related to adolescent's expectations of marital roles. *The Family Coordinator*, 19(4), 353–357.
- Strong, B., DeVault, C. ve Cohen, T. F. (2008). *The Marriage and Family Experience: Intimate Relationships in a Changing Society* (10. bs.). Thomson Wadsworth.
- Stutzer, A. ve Frey, B. S. (2006). Does marriage make people happy, or do happy people get married?. *The Journal of Socio-Economics*, 35(2), 326–347. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2005.11.043>
- Sungur, M. A., Duyar, N., Yıkılmaz, H., Boyacı, R., Urhan, H. M., Çetin, G., Arıkan, T., Çiçek, Ş. N. ve İspaha, T. (2017). Evlilik ve eş seçme tutumuna kuşakların etkisi: X ve Y kuşaklarının karşılaştırması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 69–92.
- Süleymanov, D. A. (2009). Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 7–17. <https://doi.org/10.21560/spcd.05422>
- Süzer, F. (2003). *Evlenmek Üzere Olan Çiftlerin Kaygı Durumu ve Danışmanlık Gereksinimi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 117–135.
- Şahin, Y. (2020). *Evlilikte Empati ile Evlilik Doyumu ve Affetme Arasındaki İlişkide Evlilik Farkındalığının Rolü: Karma Bir Araştırma* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Şirvanlı Özen, D. (1998). *Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Farklı Yaş ve Cinsiyetteki çocukların Uyum ve Davranış Problemleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Üzerindeki Rolü* [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Steinberg, S.J., Davila, J. ve Fincham, F. (2006). Adolescent marital expectations and romantic experiences: Associations with perceptions about parental conflict and adolescent attachment security. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(3), 314–329. <https://doi.org/10.1007/s10964-006-9042-9>
- Stinnett, N. (1969). Readiness for marital competence. *Journal of Home Economics*, 61(9), 683–686.
- Tarhan, N. (2018). *Mutlu Evlilik Psikolojisi* (26. bs.). Timaş Yayınları.
- Tekin Çatal, M. (2019). *Evli Bireylerin Evlilik Değerleri, Evlilik Doyumu ve Evlilik Tipleri Arasındaki İlişki* [Doktora Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Tekin Çatal, M., Kalkan, M. ve Vural Batık, M. (2018). Evlilik tipleri ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 9(16), 498–523. <https://doi.org/10.26466/opus.485281>
- Tekin, S. ve İpek, M. (2020). Evlenmemiş ve evlenip boşanmış bireylerin evliliğe yükledikleri anlam. *Aydın Sağlık Dergisi*, 6(2), 91–121.
- Tetik, P. (2023). *Evli Bireylerin Evlilik Rol Beklentileri ile Evlilik Doyumları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Tetik, S. (2018). *Yetişkinlerde Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları ile Aşka Dair Görüşler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Tezcan, M. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi*. İmge Kitabevi.
- Tezer, E. (1986). *Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışları: Algılama ve Doyum* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Thornton, A. ve Freedman, D. (1982). Changing attitudes toward marriage and single life. *Family Planning Perspectives*, 14(6), 297–303. <https://doi.org/10.2307/2134600>
- Topakkaya, A. (2007). "Modern birey" kültürü. *Felsefe Dünyası*, (45), 42–51.
- Topham, G. L., Larson, J. H. ve Holman, T. B. (2005). Family-of-origin predictors of hostile conflict in early marriage. *Contemporary Family Therapy*, 27(1), 101–121. <https://doi.org/10.1007/s10591-004-1973-2>

- Tosun, C. ve Yazıcı, H. (2021a). Algılanan ebeveyn ilişki tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların evlilik rol beklentileri üzerindeki etkisi: Geleneksel mi, eşitlikçi mi?. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 173–188. <https://doi.org/10.33417/tsh.781374>
- Tosun, C. ve Yazıcı, H. (2021b). Perceived parental relationship behaviors, dyadic perfectionism in romantic relationships and relationship quality among college students. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 8(1), 158–165. <https://doi.org/10.17220/ijpes.2021.8.1.223>
- Tunç, S. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyeti, Evlilik Beklentileri ve Evlilik Tutumları Arasındaki İlişki* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Turan, R. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Gönül İlişkisinde Şiddete Yönelik Tutumlar ile Toplumsal Cinsiyet Roller, Bağlanma Boyutları, Benlik Saygısı ve Sosyal Onay Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Tükel, M. (2018). *Evli Bireylerin Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Duygusal Zekâ ve Algılanan Ebeveyn İlişkisi Yönünden İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu. (2023). Güncel Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk Medeni Kanunu (TMK), *Resmî Gazete* 24607 (8 Aralık 2001). Kanun No. 4721, md. 185. Erişim: 13.10.2023, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>
- Türkarlan, N. ve Suleymanov, A. (2010). Üniversite son sınıf öğrencilerinin evlilik konusundaki görüş ve düşünceleri -Azerbaycan ve Türkiye karşılaştırması. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (5).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2022 (Sayı. 49437). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-2022-49437>
- Ural, A. P. (2021). *Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Evlilik Rol Beklentileri ile Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Uzbay, İ. T. (2002). Anksiyetenin nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 5(1), 5–13.
- Uzun, A. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Partner Saygı Düzeylerinin, Duyguları Yönetme Becerilerine ve Algılanan Ebeveyn İlişkilerine Göre İncelenmesi İlişki* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Üçok, S. B. ve Öztemür, G. (2018). Psikanalitik kuram: Sigmund Freud. D. Gençtanırım Kurt ve E. Çetinkaya Yıldız (Ed.), *Kişilik Kuramları: Gerçek Yaşamdan Kişilik Analizi*

- Örnekleriyle içinde (3. bs., ss. 65–101). Pegem Akademi.
- Ülök, E. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ile Depresyon ve Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İlişki* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Okan Üniversitesi.
- Ünal Karagüven, M. H. (1999). Açık kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği ile ilgili bir çalışma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(11), 203–218.
- Ünal, E., Ağralı, C. ve Timur Taşhan, S. (2022). Bekar kadınlarda evlilik kaygısının gebelik öncesi doğum korkusuna etkisi: Kesitsel bir araştırma. *Göbeklitepe Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(7), 254–261. <https://doi.org/10.55433/gsbld.181>
- Ünal, S. ve Avcı, D. (2019). Kolektiviteden bireyciliğe geçiş: Aile ve evlilik kurumuna dair değişen göstergeler ve kaygılar. *Turkish Studies-Social Sciences* 14(5), 2641–2668. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.37350>
- Ünver, Ö., Tolan, B., Bulut, F. I. ve Dağdaş, C. (1986). *12–24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları*. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
- Vefikuluçay Yılmaz, D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775–792.
- Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. ve Taşkın, L. (2007). Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *HUHEMFAD*, 14(2), 26–38.
- Waite, L. J. ve Gallagher, M. (2000). *The Case for Marriage: Why Married People are Happier, Healthier, and Better Off Financially*. Broadway Books.
- Wallerstein, J. S. (1991). The long-term effects of divorce on children: A review. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 30(3), 349–360. <https://doi.org/10.1097/00004583-199105000-00001>
- Warriner, C. C., Lemmon, W. B. ve Ray, T. S. (1963). Early experience as a variable in mate selection. *Animal Behaviour*, 11(2-3), 221–224. [https://doi.org/10.1016/S0003-3472\(63\)80103-7](https://doi.org/10.1016/S0003-3472(63)80103-7)
- Weeks, M. O. ve Thornburg, K. R. (1977). Marriage role expectations of five-year-old children and their parents. *Sex Roles*, 3(2), 189–191. <https://doi.org/10.1007/BF00288669>
- Wilcox, W. B. ve Nock, S. L. (2007). "Her" marriage after the revolutions. *Sociological Forum*, 22(1), 103–110. <https://doi.org/10.1111/J.1573-7861.2006.00007.X>

- Willoughby, B. J. ve Carroll, J. S. (2010). Sexual experience and couple formation attitudes among emerging adults. *Journal of Adult Development*, 17(1), 1–11. <http://dx.doi.org/10.1007/s10804-009-9073-z>
- Wolman, B. B. (1994). Defining anxiety. B. B. Wolman ve G. Stricker (Ed.), *Anxiety And Related Disorders* içinde (ss. 14–27). John Wiley & Sons.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 250–261.
- Yalçın, H., Arslan Kılıçoğlu, E. ve Acar, A. (2017). Gençlerin evlilik ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Journal of International Social Research*, 10(52), 858–865. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1942>
- Yapıcı, Ş. (2010). Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisi. *Journal of Turkish Studies*, 5(4), 1544–1570. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1495>
- Yaraman Başbuğu, A. (1995). Metropolitan aile ilişkilerinde değişen cinsel roller. *Aile Kurultayı*, 221–228.
- Yavuzer, H. (2011). Yaygın anne baba tutumları. N. Türkyılmaz Catic (Ed.), *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları* içinde (1. bs.). Timaş Yayınları.
- Yazgan İnanç, B. (2020). Gelişim kuramları. *Gelişim Psikolojisi I* içinde (16. bs., ss. 41–54). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yazıcı Çelebi, G. (2017). Ergenlerde sosyal kaygı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(5), 1729–1736.
- Yazıcı, B. ve Demirli, C. (2020). Evlilik kararı alan bireylerin evliliğe yükledikleri anlam ile evlilik öncesi ilişkilerin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(7), 295–326.
- Yedilioğlu, E. (2017). *Yetişkinlerde Bağlanma Stillerinin Depresyon, Kaygı, Travma ve Romantik İlişkilerle İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Yıldırım Kurtuluş, H., Kurtuluş, E. ve Yaman, K. G. (2022). Ergenlerin benlik saygısı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişki: Gelecek beklentisinin aracı rolü. *Ekev Akademi Dergisi*, 26(90), 283–302.
- Yıldırım, A. (2023). Gametofobi (evlilik korkusu) nedir? Belirtileri nelerdir? Sebepleri nelerdir?. Demeter Psikoloji. <https://demeterpsikoloji.com/gametofobi-evlilik-korkusu-nedir-belirtileri-nelerdir-sebepleri-nelerdir/>
- Yıldırım, N. H. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyleri ile Evliliğe Yükledikleri Anlam ve Eş Seçme Kriterleri Arasındaki İlişki* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- Yıldırım, S. (2021). Evlenme tercihlerinin dönüşümünde kuşaklararası farkın toplumsal değişim temelinde incelenmesi: Iğdır Üniversitesi örneği. *Sosyoloji Dergisi*, (41–42), 53–79.
- Yıldız, K. (2019). Aile (evlilik) kurumunun oluşumunu etkileyen zorlayıcı maddi unsurlar: Bandırma örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 208–224. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.543746>
- Yıldız, M. (2017). Evlilik olgunluk ölçeğinin geliştirilmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 1(1), 24–34. <https://doi.org/10.31461/ybpd.316274>
- Yılmaz, C. (2020). *Parçalanmış Aile Ortamındaki Kız Ergenlerin Gelecekle İlgili Beklentilerinin ve Evliliğe Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. KTO Karatay Üniversitesi.
- Yiğit, M. Ç. (2022). *Yetişkinlerin İlişki Rol Beklentilerinin Yordanmasında Aile İklimi ve Romantik İlişkideki Bağlanma Stilinin Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yorgancılar, S. (2023). Ankara’da evlenme hazırlığında bulunan çiftlerin evlilik rol beklentileri. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 605–629. <https://doi.org/10.56720/mevzu.1232923>
- Yüksel, R. (2013). *Genç Yetişkinlerde Aşk Tutumları ve Yaşamın Anlamı* [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Zeybek Kabakçı, G. (2012). Eğitimli kadınların gündelik hayatını kuşatan korkular. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10(1.2), 47–76. https://doi.org/10.1501/Iltaras_0000000136



EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma; Amasya Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı çerçevesinde, Dr. Öğr. Üyesi Sare TERZİ İLHAN danışmanlığında, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Öğrencisi Merve TATARHAN tarafından yüksek lisans tez çalışması kapsamında yürütülmektedir. Araştırmada 18-30 yaş arası evli olmayan bireylerin algılanan ebeveyn ilişki tutumları, evlilik rol beklentileri ve evlilik kaygıları arasındaki ilişki incelenecektir.

Çalışma kapsamında elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçla kullanılacak ve tamamen gizli tutulacaktır. Araştırmacılar dışında üçüncü bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Yanıtlar, genel değerlendirme için kullanılacaktır. Bu nedenle anketlerde isminizi belirtmeniz istenmemektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Aşağıda sizden istenilen demografik bilgileri ve ölçekleri dikkatlice okuyarak kendinize en uygun cevabı vermeye çalışınız. Ölçme araçlarında sorulan sorulara gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz araştırmanın amacına ulaşması ve güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Merve TATARHAN
Dr. Öğr. Üyesi Sare TERZİ İLHAN
Amasya Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D.

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

2. Yaşınız:

3. Eğitim Düzeyi (Son mezun olduğunuz okul):

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Ön Lisans / Yüksekokul
- ☐ Lisans / Fakülte
- ☐ Lisansüstü / Enstitü

4. Medeni Durumunuz: Evli () Bekar ()

5. Şu anda bir romantik ilişkiniz var mı?: Var () Yok ()

6. Daha önce romantik ilişki deneyiminiz oldu mu?: Evet () Hayır ()

7. Anne-baba ilişki durumu?: Birlikte () Ayrı-Boşanmış ()

Ek 2. Evlilik Kaygısı Ölçeği - Örnek Maddeler

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Seçenekler “0” dan (Kesinlikle katılmıyorum) 3’e (Tamamen katılıyorum) doğru sıralanmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
2. Evliyken kendimi güvende hissetmeyeceğimi hissediyorum.	0	1	2	3
6. Evlilik bana mutsuzluk getirir.	0	1	2	3
10. Evliliğin hayatımı sınırlandıracağını düşündüğüm için evlilikten kaçınıyorum.	0	1	2	3
12. Bulunduğum ortamda evlilikle ilgili bir konu açıldığında oradan uzaklaşıyorum.	0	1	2	3

Ek 3. Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği - Örnek Maddeler

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Her sorunun karşısında bulunan; (0) Kesinlikle katılmıyorum (1) Katılmıyorum (2) Katılıyorum ve (3) Tamamen Katılıyorum anlamına gelmektedir.	Annem				Babam			
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği Örnek Maddeler Annem/Babam eşiyile ilişkisinde.....								
3. Dediginden ve bildiginden şaşmaz.	0	1	2	3	0	1	2	3
9. Eşinin ihtiyaç ve isteklerini anlamaz	0	1	2	3	0	1	2	3
18. Eşi sorun yaşadığında hemen müdahale etmeye çalışır.	0	1	2	3	0	1	2	3
29. Eşinin siyasal ve sosyal tercihlerine saygı duyar.	0	1	2	3	0	1	2	3
37. Eşinin onayı olmadan bir şey yapmak istemez.	0	1	2	3	0	1	2	3

Ek 4. Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği - Örnek Maddeler

Aşağıda evlilik rol beklentilerini içeren çeşitli maddeler bulunmaktadır. Lütfen her bir evlilik rol beklentisini dikkatli bir şekilde okuyup sizin için ne kadar önemli olduğunu 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 5 (Tamamen Katılıyorum) arasında derecelendiriniz. Değerli görüşlerinizi bizim için çok önemlidir. Tüm ifadeleri mümkün olduğunca dürüst ve doğru bir şekilde işaretlediğinizden emin olunuz. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Hiç Katılmıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
1	2	3	4	5	

5	Erkeğin temel görevi ailesinin geçimini sağlamaktır.	1	2	3	4	5
14	Eve evcil hayvan alınıp alınmayacağına eşler birlikte karar vermelidir.	1	2	3	4	5
23	Kadının neyi giyip giymeyeceğine kocası karışabilmelidir.	1	2	3	4	5
35	Evin temiz ve bakımlı olması sadece kadının değil, aynı zamanda erkeğin de görevi olmalıdır.	1	2	3	4	5
40	Kadın çalışıyor olsa bile ev işleri öncelikle onun görevidir	1	2	3	4	5

Ek 5. Ölçek Kullanım İzinleri



Ek 6. Etik Kurul Onayı



AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Ek-1

Araştırmanın Başlığı : “Evli Olmayan Bireylerin Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları, Evlilik Rol Beklentileri ve Evlilik Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”

Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih 03.10.2023

Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih 11.10.2023

Karar tarihi 11.10.2023

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad, soyad ve imzaları.

Doç. Dr. Seda SABAH	Başkan	Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Melike BAŞ	Üye	Yabancı Diller Yüksekokulu
Doç. Dr. Fatih CAN	Üye	Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Davut AĞBAL	Üye	İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Ash ALTANLAR	Üye	Mimarlık Fakültesi
Doç. Dr. Önder ERYILMAZ	Üye	Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ŞAHİN	Üye	Sabuncuoğlu Şerefeddin SHMYO
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YILDIZ	Üye	Eğitim Fakültesi

KYT-FRM-126/00

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.